

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ БІЗНЕСУ І ФІНАНСІВ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ, СТРАХУВАННЯ
ТА ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ**

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ

Навчально-методичний посібник

***для здобувачів вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня освіти
економічних спеціальностей***

Кам'янець - Подільський, 2026

УДК 330.1
Е12

Укладач:

ГАЙБУРА Юлія Анатоліївна, кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри фінансів, банківської справи, страхування та електронних платіжних систем ЗВО «ПДУ»

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Закладу вищої освіти «Подільський державний університет»
(протокол № 8 від 02.06.2026 р.)*

Рецензенти:

ЛАВРУК Олександр Валерійович, доктор економічних наук, професор кафедри публічного управління, менеджменту та інклюзивної економіки, проректор з науково-педагогічної роботи НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

АЛЕСКЕРОВА Юлія Володимирівна, доктор економічних наук, професор кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

ЗАХОДИМ Марина Володимирівна, доктор економічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри економіки, підприємництва, торгівлі та біржової діяльності ЗВО «ПДУ»

Економічний аналіз : Навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освіти економічних спеціальностей /укл. : Ю. А. Гайбура. Кам'янець-Подільський : ЗВО «ПДУ», 2026. 216 с.

Навчально-методичний посібник для практичних (семінарських) занять і самостійної роботи підготовлено відповідно до програми навчальної дисципліни «Економічний аналіз», яка включена до навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освіти економічних спеціальностей. Містить завдання для практичних занять з кожної теми, визначення основних категорій дисципліни. Наведено питання для контролю та самопідготовки здобувачів освіти, тестові завдання та рекомендовано перелік літературних джерел.

Для здобувачів вищої освіти економічних спеціальностей.

© ЗВО «ПДУ», 2026

ЗМІСТ

Передмова.....	5
Програма навчальної дисципліни.....	6
<i>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Теоретичні основи економічного аналізу.....</i>	7
Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу.....	7
Програмна анотація.....	7
Семінарське заняття.....	8
Питання для контролю та самопідготовки.....	8
Тема 2. Метод та прийоми економічного аналізу.....	10
Програмна анотація.....	10
Семінарське заняття.....	11
Практичне заняття.....	11
Питання для контролю та самопідготовки.....	15
Тема 3. Організація економічного аналізу та його інформаційне забезпечення.....	17
Програмна анотація.....	17
Семінарське заняття.....	18
Питання для контролю та самопідготовки.....	18
Тестові завдання до змістового модуля 1.....	20
<i>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Аналіз ефективності використання виробничих ресурсів, виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції.....</i>	33
Тема 4. Аналіз використання земельних ресурсів.....	33
Програмна анотація.....	33
Практичне заняття.....	35
Питання для контролю та самопідготовки.....	42
Тема 5. Аналіз трудових ресурсів, продуктивності і оплати праці.....	43
Програмна анотація.....	43
Практичне заняття.....	44
Питання для контролю та самопідготовки.....	57
Тема 6. Аналіз забезпеченості та ефективності використання основних засобів.....	58
Програмна анотація.....	58
Практичне заняття.....	59

Питання для контролю та самопідготовки.....	74
Тема 7. Аналіз оборотних активів та ефективності їх використання..	75
Програмна анотація.....	75
Практичне заняття.....	75
Питання для контролю та самопідготовки.....	80
Тема 8. Аналіз виробництва та реалізації продукції (робіт і послуг)....	81
Програмна анотація.....	81
Практичне заняття.....	82
Питання для контролю та самопідготовки.....	102
Тестові завдання до змістового модуля 2.....	103
<i>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Аналіз витрат виробництва, фінансових</i>	
<i>результатів і фінансового стану</i>	
<i>підприємства.....</i>	117
Тема 9. Аналіз витрат виробництва і собівартості продукції.....	117
Програмна анотація.....	117
Семінарське заняття.....	118
Практичне заняття.....	119
Питання для контролю та самопідготовки.....	123
Тема 10. Аналіз фінансових результатів і рентабельності	
підприємства.....	125
Програмна анотація.....	125
Семінарське заняття.....	126
Практичне заняття.....	127
Питання для контролю та самопідготовки.....	138
Тема 11. Аналіз фінансового стану підприємства.....	140
Програмна анотація.....	140
Семінарське заняття.....	141
Практичне заняття.....	142
Питання для контролю та самопідготовки.....	163
Тестові завдання до змістового модуля 3.....	164
Орієнтовна тематика рефератів та есе.....	180
Перелік питань для контрольних заходів	183
Критерії оцінювання знань та розподіл балів за виконаними	
завданнями.....	187
Термінологічний словник.....	191

Список використаних і рекомендованих джерел.....212

ПЕРЕДМОВА

Економічний аналіз виступає науковою основою для ухвалення ефективних управлінських рішень у сфері підприємництва. Результативність діяльності підприємства значною мірою визначається професійністю керівників, їх здатністю творчо мислити та застосовувати сучасні методи комплексного системного аналізу. Саме завдяки такому підходу стає можливим визначення найдоцільніших шляхів розв'язання проблем в умовах ризику та невизначеності, а також формування обґрунтованих рекомендацій для прийняття управлінських рішень.

Головним завданням навчальної дисципліни «Економічний аналіз» є формування у студентів цілісного уявлення про теоретичні засади економічного аналізу, його методологію та практичні інструменти. Особлива увага приділяється опануванню економіко-статистичних і економіко-математичних методів дослідження, питанням інформаційного забезпечення та організації аналітичної роботи, а також вивченню методичних підходів до комплексного аналізу діяльності підприємства.

Дисципліна базується на знаннях, здобутих під час вивчення інших економічних наук, і сприяє їх систематизації та узагальненню. Вона допомагає розвивати аналітичне мислення, формує практичні вміння дослідження економічних процесів і явищ, а також навички використання сучасного аналітичного інструментарію для об'єктивної оцінки господарської діяльності. Крім того, вивчення економічного аналізу забезпечує підготовку студентів до обґрунтування оптимальних управлінських рішень, розв'язання складних економічних завдань та пошуку резервів підвищення ефективності функціонування суб'єктів господарювання.

Програма навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	усього	у тому числі		
		лекції	практичні	самостійна робота
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи економічного аналізу				
Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу	8	2	2	4
Тема 2. Метод та прийоми економічного аналізу	12	4	4	4
Тема 3. Організація економічного аналізу та його інформаційне забезпечення	6	2	2	2
Разом за змістовим модулем 1	26	8	8	10
Змістовий модуль 2. Аналіз ефективності використання виробничих ресурсів, виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції				
Тема 4. Аналіз використання земельних ресурсів	6	2	2	2
Тема 5. Аналіз трудових ресурсів, продуктивності і оплати праці	8	2	2	4
Тема 6. Аналіз забезпеченості та ефективності використання основних засобів	8	2	4	2
Тема 7. Аналіз оборотних активів та ефективності їх використання	8	2	2	4
Тема 8. Аналіз виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг)	8	2	2	4
Разом за змістовим модулем 2	38	10	12	16
Змістовий модуль 3. Аналіз витрат виробництва, фінансових результатів і фінансового стану підприємства				
Тема 9. Аналіз витрат виробництва і собівартості продукції	8	2	2	4
Тема 10. Аналіз фінансових результатів і рентабельності підприємства	8	2	4	2
Тема 11. Аналіз фінансового стану підприємства	10	4	2	4
Разом за змістовим модулем 3	26	8	8	10
Усього годин	90	26	28	36

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу

Програмна аотація

Економічний аналіз як важливий інструмент дослідження господарської діяльності підприємств та обґрунтування управлінських рішень. Теоретичні засади економічного аналізу, його наукове підґрунтя та філософські аспекти пізнання економічних явищ і процесів. Взаємозв'язок аналізу й синтезу як основних методів наукового дослідження.

Економічний аналіз як окрему галузь економічної науки, визначає його мету, завдання та роль у вивченні причинно-наслідкових зв'язків, що виникають у процесі функціонування підприємств. Вплив зовнішнього економічного середовища, ринкових змін та необхідності формування аналітичної інформації для прийняття ефективних управлінських рішень.

Економічний аналіз в системі управління виробництвом. Сутність управлінських рішень, етапи їх прийняття та значення аналітичних досліджень у процесі управління підприємством. Основні принципи економічного аналізу та їх практичне застосування.

Зміст і функції економічного аналізу, серед яких особливе місце займають оцінювальна, діагностична та пошукова функції. Оцінці ефективності використання ресурсів підприємства, дослідженні результатів господарської діяльності, виявлення внутрішніх резервів та обґрунтування шляхів підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання.

Предмет і об'єкти економічного аналізу, система причинно-наслідкових зв'язків економічних процесів, результати діяльності підприємств та коло користувачів аналітичної інформації. Система економічних показників, їх функції, класифікація та використання в аналітичній роботі.

Основні види економічного аналізу та їх класифікаційні ознаки, формування цілісного уявлення про методологію й практику аналітичних досліджень у сучасних умовах господарювання.

Семінарське заняття

1. Поняття та значення економічного аналізу.
2. Зміст, функції та завдання економічного аналізу
3. Предмет і об'єкти економічного аналізу
4. Принципи економічного аналізу.
5. Система показників, які використовуються в аналізі
6. Економічний аналіз і його роль в управлінні виробництвом.
7. Зв'язок економічного аналізу з іншими дисциплінами.
8. Види і напрями економічного аналізу

Завдання для самостійної роботи

1. Наукові основи і філософське розуміння економічного аналізу.
2. Економічний аналіз як галузь економічної науки
3. Природа управлінських рішень, процес їх прийняття
4. Система економічних показників, які використовуються в економічному аналізі
5. Особливості організації та методика стратегічного, оперативного, ретроспективного аналізу
6. Суть і значення функціонально-вартісного аналізу
7. Системний аналіз. Визначення і завдання
8. Факторний аналіз в системі економічного аналізу
9. Господарські резерви, їх сутність та види

Питання для контролю та самопідготовки

1. Суть економічного аналізу.

2. Охарактеризувати аналіз як спосіб розвитку економічного мислення.
3. Пояснити сутність діалектичного тандему “аналіз-синтез”.
4. Назвати та охарактеризувати, за допомогою яких методів пізнання відбувається перехід від аналізу до синтезу.
5. Розкрити зміст економічного аналізу.
6. Назвати та пояснити принципи економічного аналізу.
7. Вказати, яке місце і роль аналізу в системі управління підприємством.
8. Розкрити зв’язок економічного аналізу з іншими дисциплінами.
9. Охарактеризувати предмет та об’єкти економічного аналізу.
10. Пояснити, хто відноситься до суб’єктів економічного аналізу.
11. В чому полягає зміст економічного аналізу господарської діяльності?
12. Охарактеризувати основні функції економічного аналізу.
13. Вказати завдання, що постають перед економічним аналізом.
14. Показники, які використовуються в економічному аналізі.
15. Типологія видів економічного аналізу.
16. Методика та особливості оперативного аналізу.
17. Особливості основні напрями стратегічного (перспективного) аналізу.
18. Основні аналітичні етапи ретроспективного аналізу.
19. Дати характеристику внутрішньогосподарського і міжгосподарського аналізу.
20. Дати визначення видів аналізу за об’єктами управління.
21. Охарактеризувати функціонально-вартісний аналіз та етапи його проведення.

Тема 2. Метод та прийоми економічного аналізу

Програмна анотація

Сутність методу економічного аналізу, його характерні особливості та методологічні засади застосування в дослідженні господарської діяльності підприємств. Використанню системи економічних показників як основи оцінювання результатів функціонування суб'єктів господарювання.

Основні технічні прийоми економічного аналізу та їх класифікація. Зміст якісних (абстрактно-логічних) і кількісних методів дослідження, особливості застосування описових та аналітичних прийомів у процесі аналізу економічних явищ і процесів. Абстрактно-логічні методи пізнання, зокрема аналіз і синтез, індукція та дедукція.

Використання прийому порівняння в економічних дослідженнях. Застосування нормативних, планових, середньогалузевих показників, даних попередніх періодів, результатів діяльності провідних підприємств та міжнародні стандарти. Евристичні методи дослідження та їх значення для прийняття управлінських рішень.

Середні та відносні величини, їх економічний зміст і практичне використання в аналітичній роботі. Вивчення рядів динаміки, методика визначення абсолютного приросту, темпів зростання та приросту, а також система динамічних показників. Використання графічних методів і способу групування для узагальнення та інтерпретації результатів аналізу.

Балансовий метод та прийоми елімінування, серед яких особливе місце займають способи ланцюгових підстановок, абсолютних і відносних різниць, а також індексний метод. Вивчення поняття агрегатних індексів та особливості їх застосування в економічних дослідженнях. Опанування методів пропорційного ділення, часткової участі та інтегральний спосіб аналізу.

Семінарське заняття

1. Сутність методу економічного аналізу, його характеристика та методологічна основа.
2. Технічні прийоми економічного аналізу та їх класифікація.
3. Особливості використання прийому порівняння в економічних дослідженнях.
4. Сутність середніх та відносних величин і їх застосування в економічному аналізі.
5. Використання в економічному аналізі рядів динаміки.
6. Застосування групувань в аналітичних дослідженнях.
7. Прийоми елімінування в економічному аналізі.
8. Використання в економічному аналізі способів пропорційного ділення, часткової участі та інтегрального способу.

Практичне заняття

1. Розрахувати та проаналізувати основні показники середньої заробітної плати одного працівника (таблиця 1).
2. Застосовуючи спосіб ланцюгових підстановок на основі даних таблиці 2, розрахувати та проаналізувати вплив факторів на зміну обсягу валової продукції підприємства (двохфакторна та трьохфакторна модель).
3. Застосовуючи спосіб абсолютних різниць на основі даних таблиці 2, розрахувати та проаналізувати вплив факторів на зміну обсягу валової продукції підприємства (трьохфакторна модель).
4. Застосовуючи спосіб відносних різниць на основі даних таблиці 2, розрахувати та проаналізувати вплив факторів на зміну обсягу валової продукції підприємства (трьохфакторна модель).

Основні показники динаміки середньої заробітної плати
одного працівника

Рік	Середня зарплата одного працівника, грн	Абсолютний приріст, грн		Темп зростання, %		Темп приросту, %		Абсолютне значення 1 % приросту, грн	
		базисний	звітний	базисний	звітний	базисний	звітний	базисний	звітний
20__	1400	х	х	х	х	х	х	х	х
20__	1900								
20__	2000								
20__	2500								
20__	3200								

Абсолютним приростом називається різниця між наступним та попереднім рівнями ряду динаміки ($x_1 - x_0$).

Темпом зростання називається відношення наступного рівня до попереднього або до будь-якого іншого рівня, що його взято за базу порівняння ($x_1 : x_0$).

Темпом приросту називається відношення абсолютного приросту до базисного рівня [$(x_1 - x_0) : x_0$]. Темп приросту може бути розрахований як різниця між темпом зростання та одиницею (або 100%).

Абсолютне значення одного відсотка приросту розраховується як відношення абсолютного приросту до темпу приросту, який виражений у відсотках.

Дані для факторного аналізу обсягу валової продукції

№ 3/ п	Показник	Умовне позначенн я	Базисни й період (за планом)	Звітний період (фактично)	Відхилення	
					Абсолютне (+;-)	Відно сне, %
1.	Валова продукція, тис.грн	ВП	2000	2845,4		
2.	Середньоспискова чисельність робітників, чол		100	120		
3.	Кількість відпрацьованих днів одним робітником, дні	Д	250	260		
4.	Середня тривалість робочого дня, год	Т	8	7,6		
5.	Середнього- динний виробіток на одного робітника, грн.	ГВ	10	12		
6.	Середньоденний виробіток продукції на одного робітника, грн. (4x5)	ДВ	80	91,2		
7.	Середньорічний виробіток на одного робітника, грн. (3x6)	РВ	20000	23712		

Двохфакторна модель.

Результативний показник – валова продукція. Необхідно дослідити зміну цього показника під впливом відхилень від базового (планового) рівня таких факторів: 1. Середньоспискова чисельність робітників, чол.

2. Середньорічний виробіток на одного робітника, грн.

$$ВП = ЧР \times РВ$$

Підставляємо значення у формулу.

Трьохфакторна модель.

Результативний показник – валова продукція. Фактори: середньоспискова чисельність робітників, чол.; кількість відпрацьованих днів одним робітником; середньоденний виробіток продукції на одного робітника, грн.

$$\text{ВП} = \text{ЧР} \times \text{Д} \times \text{ДВ}$$

Підставляємо значення у формулу.

Чотирьохфакторна модель.

Результативний показник – валова продукція. Необхідно дослідити зміну цього показника під впливом відхилень від базового (планового) рівня таких факторів: 1) чисельності робітників; 2) кількості відпрацьованих днів; 3) тривалості робочого дня; 4) середньогодинного виробітку.

Вихідна чотирьохфакторна модель матиме такий вигляд:

$$\text{ВП} = \text{ЧР} \times \text{Д} \times \text{Т} \times \text{ГВ}.$$

Підставляємо значення у формулу.

Завдання для самостійної роботи

1. Абстрактно-логічні прийоми економічного аналізу.
2. Евристичні прийоми дослідження.
3. Використання графічного способу в аналізі господарської діяльності.
4. Балансовий спосіб.
5. Використання в економічному аналізі способів пропорційного ділення і часткової участі.
6. Застосовуючи спосіб ланцюгових підстановок на основі даних таблиці 2, розрахувати та проаналізувати вплив факторів на зміну обсягу валової продукції підприємства (чотирьохфакторна модель).
7. Застосовуючи спосіб абсолютних різниць на основі даних таблиці 2, розрахувати та проаналізувати вплив факторів на зміну обсягу валової продукції підприємства (чотирьохфакторна модель).

8. Застосовуючи спосіб відносних різниць на основі даних таблиці 2, розрахувати та проаналізувати вплив факторів на зміну обсягу валової продукції підприємства (чотирьохфакторна модель).

Питання для контролю та самопідготовки

1. Що розуміють під методом економічного аналізу? Які його основні риси та характерні особливості?

2. У чому полягає суть системного підходу і як він виявляється в економічному аналізі?

3. У чому полягає суть якісних (абстрактно-логічних) та кількісних прийомів економічного аналізу?

4. Які основні абстрактно-логічні прийоми застосовуються в економічному аналізі?

5. Суть прийому “порівняння”. Яких умов порівнянності показників необхідно дотримуватись, користуючись прийомом “порівняння”?

6. Суть, значення та сфера використання евристичних прийомів дослідження.

7. У чому полягає сутність прийомів ”мозкового штурму” та ”експертних оцінок”?

8. Що таке середні та відносні величини, їх види та особливості використання в економічному аналізі?

9. Що таке ряди динаміки? Які показники використовуються для аналізу рядів динаміки? Методика їх розрахунку.

10. Значення та роль графічного способу дослідження в економічному аналізі. Які види діаграм та графіків найчастіше використовуються в економічному аналізі?

11. Які види групувань використовуються в економічному аналізі? Яка методика побудови аналітичного групування?

12. У чому полягає суть балансового способу та сфера його застосування в економічному аналізі?
13. Що таке “елімінування”? Які прийоми відносять до прийомів елімінування?
14. У чому полягає суть та значення способу ланцюгових підстановок? Алгоритм розрахунку цим способом впливу факторів у різних типах моделей.
15. У чому полягає суть та значення способу абсолютних різниць? Яка техніка використання даного способу?
16. У чому полягає суть та значення способу відносних різниць? Яка техніка використання даного способу?
17. У чому полягає суть індексного способу? ? Яка техніка використання даного способу?
18. Суть інтегрального способу. Для аналізу яких факторних моделей його використовують? Техніка використання цього способу.
19. Суть способу пропорційного ділення. Для аналізу яких факторних моделей ним користуються? Техніка його використання.
20. Суть способу часткової участі. Для аналізу яких факторних моделей його використовують? Техніка його використання.

Тема 3. Організація економічного аналізу та його інформаційне забезпечення

Програмна анотація

Основні вимоги до організації інформаційного забезпечення економічного аналізу та методичні засади його проведення. Економічні цілі управління діяльністю підприємства, роль аналітичної інформації у процесі прийняття ефективних управлінських рішень.

Вивчення основних етапів аналітичної роботи, зокрема визначення необхідних інформаційних матеріалів, їх підготовка до аналізу, аналітичне опрацювання показників, оцінювання отриманих результатів та узагальнення висновків. Методи оформлення результатів аналізу та їх використання у практичній діяльності підприємства.

Визначення сутності інформації та сучасних інформаційних технологій. Типи і джерела інформації, її класифікація за різними ознаками, а також особливості економічної інформації та її структури. Способи формалізованого опису інформації та принципи побудови інформаційного забезпечення економічного аналізу.

Структура інформаційного забезпечення та організація економічного аналізу в умовах комп'ютерної обробки даних. Етапи обробки аналітичної інформації із застосуванням сучасного програмного забезпечення та персональних комп'ютерів, а також рівні організації процесу обробки даних.

Організаційні форми проведення економічного аналізу, функції виконавців аналітичної роботи та особливості автоматизації аналітичних процесів. Сучасні інформаційні технології, що використовуються для підвищення ефективності економічного аналізу та управління діяльністю підприємства.

Семінарське заняття

1. Поняття та особливості інформаційного забезпечення економічного аналізу
2. Поняття та види інформації в економічному аналізі
3. Джерела інформації та їх підготовка для економічного аналізу
4. Поняття організації та основні етапи економічного аналізу
5. Методи та принципи організації економічного аналізу
6. Організаційні форми та виконавці аналізу
7. Автоматизація та інформаційні технології економічного аналізу

Завдання для самостійної роботи

1. Інформаційне забезпечення аналізу та перевірка його достовірності.
2. Нормативна інформація та її обґрунтування.
3. Особливості аналітичної інформації.
4. Фінансова звітність як основна складова інформаційного забезпечення економічного аналізу.
5. Технологічне та інформаційне забезпечення обробки аналітичної інформації на ПК.
6. Користувачі аналітичної інформації та суб'єкти економічного аналізу.
7. Послідовність проведення аналізу.
8. Сукупність джерел інформації економічного аналізу. Методика перевірки їхньої достовірності.
9. Табличний та графічний способи відображення даних.

Питання для контролю та самопідготовки

1. Сутність інформації та її роль в аналітичному дослідженні.
2. Аналітична економічна інформація, напрями її використання.
3. Які основні вимоги ставляться до аналітичної інформації?

4. Що таке інформаційне забезпечення?
5. Назвати основні джерела інформації.
6. Особливості нормативної інформації та її використання в управлінні.
7. Класифікаційні ознаки та види економічної інформації.
8. Сутність фінансової звітності.
9. Принципи фінансової звітності.
10. В чому полягає перевірка достовірності інформаційної бази?
11. Комп'ютерна інформаційна база та її використання в економічному аналізі.
12. Основні принципи створення ефективного інформаційного забезпечення для вирішення задач економічного аналізу.
13. Основні етапи процесу обробки аналітичної інформації з використанням ПК.
14. Охарактеризувати організаційні форми економічного аналізу.
15. Який порядок організації та контролю потоків інформаційного забезпечення аналітичного процесу?
16. Показати взаємозв'язок між видами економічного аналізу та його організацією.
17. Основні етапи аналітичної роботи та їх характеристика.
18. Навести основні принципи організації аналітичної на підприємстві.
19. Пояснити роль і функції окремих служб в організації та проведенні аналізу.
20. Пояснити, коли доцільно організовувати окремий відділ економічного аналізу на підприємстві.
21. Який порядок планування аналітичної роботи?
22. Дати всебічну характеристику джерел інформації економічного аналізу.

23. Пояснити зміст підготовленого проекту управлінських рішень за наслідками проведеного економічного аналізу.

24. Пояснити суть організації та методичного керівництва аналітичною роботою на підприємстві.

25. В чому полягають особливості організації та проведення аналізу з боку фінансово-кредитних установ?

26. Які цілі та процедура підготовки даних для економічного аналізу?

27. Як оформляються результати проведеного економічного аналізу?

Тестові завдання до змістового модуля 1

1. Зміст економічного аналізу становить комплексне та ... дослідження процесів і явищ господарської діяльності підприємств та їх структурних підрозділів:

- а) загальне;
- б) проміжне;
- в) взаємопов'язане;
- г) суцільне.

2. Аналіз у перекладі з грецької означає:

- а) розкладання;
- б) узагальнення;
- в) порівняння;
- г) групування.

3. Спосіб пізнання предметів і явищ навколишнього середовища, який ґрунтується на розчленуванні цілого на складові частини і вивченні їх у всім різноманітті зв'язків і залежностей, це:

- а) аналіз;
- б) синтез;
- в) методика;
- г) метод.

4. *Метод синтезу означає:*

- 1) розкладання цілого на складові частини;
- 2) групування показників;
- 3) узагальнення складових частин в єдине ціле;
- 4) порівняння.

5. *Головною особливістю управлінських рішень є те, що:*

- а) вони формують механізм ринкових відносин;
- б) вони використовуються в процесі проведення ревізій, аудиторських перевірок;
- в) їх приймають для забезпечення безперебійного функціонування об'єкта управління;
- г) виявляють резерви підвищення ефективності виробництва.

6. *Які з перерахованих факторів не впливають на процес прийняття управлінських рішень?*

- а) наявність виробничих ресурсів підприємства;
- б) поведінка керівника;
- в) готовність до можливих негативних наслідків;
- г) інформаційні обмеження (зростання витрат на отримання додаткової інформації).

7. *Основними принципами аналізу є:*

- а) індукція і дедукція;
- б) аналіз і синтез;
- в) державний підхід, науковість і об'єктивність;
- г) порівняння та групування.

8. *Який принцип економічного аналізу характеризує постійне проведення аналізу через певні проміжки часу, а не від випадку до випадку:*

- а) точність;
- б) оперативність;
- в) регулярність;

г) комплексність;

9. *Предметом економічного аналізу є:*

а) матеріально-технічне забезпечення підприємства та конкурентоспроможність продукції;

б) діяльність підприємств і їх підрозділів, а також інших господарських формувань, спрямованих на досягнення максимальних результатів за мінімальних витрат;

в) оцінка господарської діяльності підприємств і установ з метою забезпечення найбільш повного використання їх потенціалу;

г) оцінка місця господарюючого об'єкта у ринковому середовищі для визначення стратегії і тактики економічних відносин, забезпечення конкурентних позицій тощо.

10. *Об'єктом економічного аналізу є:*

а) виробничі і фінансові процеси на підприємстві;

б) складові мікросередовища підприємства;

в) фінансово-господарська діяльність підприємств і установ;

г) окремі економічні явища, процеси, проблеми, питання, показники.

11. *Основною метою економічного аналізу виробництва є:*

а) дослідження процесу виробництва;

б) розрахунок обсягів виробництва;

в) вивчення динаміки та ефективності виробництва;

г) пошук резервів підвищення ефективності виробництва.

12. *Аналіз економічних показників починають з:*

а) визначення динаміки показника;

б) визначення динаміки головних факторів;

в) виявлення кількісного впливу головних факторів;

г) структури показника.

13. *Система показників – це ... їх множина, в якій кожен показник дає кількісну чи якісну характеристику певної сторони господарської діяльності:*

- а) використана;
- б) впорядкована;
- в) вибіркова;
- г) абсолютна.

14. За характером відображення аналізованих процесів економічні показники бувають:

- а) кількісні і якісні;
- б) абсолютні, відносні, планові;
- в) договірні, облікові, аналітичні;
- г) натуральні, вартісні, трудові.

15. За ступенем охоплення економічні показники класифікуються на:

- а) абсолютні, відносні;
- б) кількісні, якісні;
- в) загальні, часткові;
- г) результатні, факторні.

16. Які показники характеризують величину параметрів господарської діяльності:

- а) кількісні;
- б) основні;
- в) якісні;
- г) другорядні.

17. Які бувають види аналізу залежно від часу їх проведення:

- а) попередній, оперативний, наступний, перспективний;
- б) системний, оперативний, порівняльний, перспективний;
- в) попередній, оперативний, прогнозний;
- г) оперативний, наступний, прогнозний.

18. За видами систем управління господарською діяльністю та виробництвом (одна з ознак класифікації аналізу) розрізняють аналіз:

- а) суцільний, частковий, вибірковий;

- б) поточний, оперативний, перспективний;
- в) повний, тематичний, локальний;
- г) внутрігосподарський, міжгосподарський.

19. За обсягом охоплення аналіз буває:

- а) комплексний, тематичний, локальний, вибірковий;
- б) локальний, комплексний;
- в) вибірковий, місцевий, частковий;
- г) наступний, прогнозний.

20. Як називають аналіз, що здійснюється шляхом зіставлення даних кількох споріднених підприємств або орієнтуючись на показники кращих підприємств галузі:

- а) оперативний;
- б) прогнозний;
- в) порівняльний;
- г) системний.

21. Який аналіз застосовують для досліджень складних економічних проблем, великих виробничих комплексів, які поєднують з аналізом технічних, соціальних, демографічних і національних проблем, екологічних і політичних умов:

- а) ретроспективний;
- б) стратегічний;
- в) статистичний;
- г) системний.

22. Який аналіз здійснюють на підприємствах і в його підрозділах безпосередньо в процесі господарської діяльності або відразу після закінчення окремих виробничих чи інших робіт:

- а) оперативний;
- б) наступний;
- в) попередній;

г) прогнозний.

23. Який аналіз передує виробничим подіям, передбачає їх наслідки, оцінює їхню ефективність:

- а) поточний;
- б) прогнозний;
- в) порівняльний;
- г) оперативний.

24. Який вид економічного аналізу застосовується для вивчення масових суспільних явищ на різних рівнях управління підприємства, видів діяльності, регіонів:

- а) соціально-економічний;
- б) економічно-статистичний;
- в) фінансово-економічний;
- г) маркетинговий.

25. За суб'єктами дослідження економічний аналіз поділяють на:

- а) порівняльний, факторний, статистико-економічний, системний;
- б) внутрішній, зовнішній;
- в) поточний (оперативний), підсумковий, перспективний (попередній);
- г) комплексний, тематичний.

26. За методикою вивчення об'єкту виділяють такий вид аналізу як:

- а) факторний;
- б) підсумковий;
- в) зовнішній;
- г) фінансовий.

27. Факторний аналіз являє собою:

- а) причинно-наслідкові зв'язки економічного явища;
- б) методику комплексного і системного вивчення та кількісного виміру впливу факторів на розмір результативного показника;
- в) методику визначення тенденцій зміни факторних показників;

г) прийоми визначення співвідношення величини одного явища з величиною будь-якого іншого.

28. Який аналіз застосовують для досліджень складних економічних проблем, великих виробничих комплексів, які поєднують з аналізом технічних, соціальних, демографічних і національних проблем, екологічних і політичних умов?

- а) ретроспективний;
- б) стратегічний;
- в) статистичний;
- г) системний.

29. Особливістю методу економічного аналізу є:

- а) розподіл обов'язків між окремими структурними підрозділами;
- б) системний комплексний підхід до вивчення економічних явищ і процесів;
- в) система заходів, спрямованих на його ефективне функціонування та подальший розвиток;
- г) використання системи подвійного запису.

30. Як називається основний метод курсу аналізу, за допомогою якого складне явище – господарська діяльність підприємства – уявно розкладається на окремі, більш прості елементи, а потім вивчаються їхні кількісні та якісні сторони, зв'язки:

- а) моделювання;
- б) елімінування;
- в) аналітичний;
- г) статистичний.

31. Засіб аналітичного методу, за яким йдуть від загальних показників до деталізованих, послідовно розчленовуючи загальні показники на складові:

- а) порівняння;
- б) елімінування;

- в) розкладання;
- г) деталізація.

32. *Метод, при якому будуть зменшені предмети або умовні подоби (образи), які замінюють у нашій уяві дійсні предмети або явища:*

- а) елімінування;
- б) моделювання;
- в) порівняння;
- г) деталізація.

33. *В якому статистичному методі аналізу таблиці служать накопиченню, опрацюванню і зберіганню цифрової інформації:*

- а) табличний;
- б) динамічні ряди;
- в) кореляційний;
- г) балансовий.

34. *В економічному аналізі метод – це сукупність _____, які призначені для вивчення та підвищення ефективності господарювання економічних суб'єктів.*

- а) внутрішньогосподарських резервів;
- б) джерел інформації;
- в) сукупність даних, які публікуються;
- г) способів, прийомів, операцій.

35. *Методика економічного аналізу являє собою сукупність:*

- а) методів, способів, прийомів і правил економічного дослідження;
- б) соціально-економічних показників;
- в) аналітичних таблиць, графіків, схем;
- г) працівників-фахівців з проведення аналітичних досліджень.

36. *Розрізняють _____ методики економічного аналізу:*

- а) евристичні;
- б) часткові;

в) математичні;

г) факторні.

37. До загальнонаукових прийомів економічного аналізу відносяться:

а) аналіз і синтез; індукція і дедукція;

б) ланцюгових підстановок, абсолютних різниць;

в) індексний, абсолютних різниць;

г) абсолютних і відносних різниць.

38. До економіко-статистичних методів не відноситься:

а) моделювання;

б) індексний метод;

в) дисперсійний аналіз;

г) кореляційно-регресійний метод.

39. Як при порівнянні розраховують абсолютне відхилення показника?

а) частка від ділення звітнього та базисного показника;

б) частка від ділення базисного та звітнього показника;

в) різниця між звітнім та базисним значенням показника;

г) різниця між базисним і звітнім значенням показника.

40. Зміст факторного аналізу:

а) різновид балансового методу, яким можна визначити величину останнього фактора, якщо вже відомий сумарний вплив усіх інших факторів, крім нього, і загальна зміна результативного показника;

б) метод дослідження взаємозалежностей у сукупності, визначення ступеня відокремленого і спільного впливу факторів на результативну ознаку та кількісної оцінки цього впливу шляхом використання відповідних критеріїв;

в) математико-статистичний метод вивчення результатів спостереження, що залежать від різноманітних одночасно діючих факторів з метою виявити вплив різних факторів на варіацію ознаки, що вивчається;

г) визначення впливу окремих факторів на зміну результативних показників за допомогою детермінованих і стохастичних моделей з використанням прийомів елімінування та економіко-статистичних методів.

41. Спосіб ланцюгових підстановок полягає в:

а) обчисленні відносних відхилень факторних показників (у відсотках), які множать на базисний обсяг узагальнюючого показника;

б) обчисленні умовних величин результативного показника, в яких базисні факторні показники послідовно замінюють на фактичні, починаючи з кількісного показника. Величину впливу чинників визначають як різниці послідовно розрахованих результативних показників;

в) визначенні різниці між звітними та базовими показниками, яка множиться на абсолютні значення іншого фактора (звітне для кількісного чинника, базисне для якісного чинника);

г) обчисленні відносних показників (індексів), які дозволяють оцінити у відносному виразі вплив окремих факторів на результативний показник.

42. Сукупність впорядкованих, систематизованих даних, відомостей, знань, детальна систематизована подача певного матеріалу – це:

а) інформаційне забезпечення;

б) інформація;

в) інформаційна база;

г) інформаційна система.

43. Яким вимогам має відповідати інформація, що використовується в економічному аналізі?

а) достовірність, оперативність;

б) повнота, порівнюваність;

в) доступність;

г) усі відповіді вірні.

44. Первинна інформація – це:

а) документовані або публічно проголошені відомості про досягнення науки, техніки, виробництва, подані у відповідній формі;

б) документовані або публічно оголошені відомості про досягнення науки, техніки і виробництва, одержані в ході науково-дослідної, дослідно-конструкторської, проектно-технологічної та виробничої діяльності;

в) інформація, яка є результатом безпосередніх спостережень, експериментів, опитувань, вивчення фактичного досвіду;

г) результат аналітичної обробки та публікації інформації з теми дослідження.

45. Фінансова звітність підприємства включає форми: а) Баланс, Звіт про прибутки та збитки, Звіт про зміни у власному капіталі, Звіт про рух грошових коштів, Примітки до річної фінансової звітності;

б) Баланс, Звіт про фінансові результати, Звіт про рух грошових коштів, Звіт про власний капітал, Примітки до річної фінансової звітності за сегментами;

в) Баланс, Звіт про фінансові результати, Звіт про рух грошових коштів, Звіт про зміни у власному капіталі, Примітки до річної фінансової звітності, Інформацію за сегментами;

г) Баланс (звіт про фінансовий стан), Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід), Звіт про рух грошових коштів, Звіт про власний капітал, Примітки до фінансової звітності.

46. За ознакою рівня доступності інформація, що використовується в економічному аналізі, поділяється на:

а) постійну та умовно-постійну;

б) відкриту і конфіденційну;

в) офіційну і неофіційну;

г) доступну та недоступну.

47. Відомості, які знаходяться у володінні, користуванні або розпорядженні окремих фізичних чи юридичних осіб і поширюються за їх бажанням відповідно до передбачених ними умов, є:

- а) таємною інформацією;
- б) відкритою інформацією;
- в) конфіденційною інформацією;
- г) комерційною таємницею.

48. До джерел зовнішньої інформації не входять:

- а) наукові публікації;
- б) аналітичні журнали;
- в) дані аналітичних висновків підприємства;
- г) довідники та інструкції.

49. До джерел внутрішніх даних не входять:

- а) планово-нормативна інформація, створена на підприємстві;
- б) дані бухгалтерського, статистичного, оперативного обліку;
- в) дані підприємств-конкурентів і узагальнені дані по галузі діяльності;
- г) дані особистих спостережень аналітика.

50. До якого виду відноситься інформація про фінансовий стан підприємства за обсягом відомостей, необхідних для управління?

- а) комплексна;
- б) тематична;
- в) адміністративна;
- г) господарська.

51. Автоматизовані інформаційні системи — це системи для:

- а) обробки, передачі інформації;
- б) пошуку, збирання інформації;
- в) зберігання, накопичення інформації;
- г) усі відповіді вірні.

52. Що є головним в організації економічного аналізу?

- а) функціонування;
- б) моделювання;
- в) проектування;
- г) планування.

53. Виконавцями внутрігосподарського економічного аналізу є:

- а) плановий (економічний) відділ та інші структурні підрозділи підприємства;
- б) податкова адміністрація;
- в) міністерство;
- г) міжнародні організації.

54. Що означає вимога достовірності інформації :

- а) прогнозування тенденцій фінансового розвитку;
- б) змістовність і придатність до прогнозування;
- в) рівень точності інформації;
- г) відсутність суттєвих помилок, упередженості та перекручень, відповідність реальному стану.

55. До основних вимог щодо організації економічного аналізу не належать:

- а) регламентація та уніфікація;
- б) науково-методичне забезпечення;
- в) обґрунтований розподіл обов'язків між виконавцями;
- г) ліцензування і сертифікація.

56. Економічна служба на великих підприємствах підпорядкована:

- а) головному економісту, головному бухгалтеру, маркетологу;
- б) маркетологу, комерційному директору, головному бухгалтеру;
- в) технологу, маркетологу, головному економісту;
- г) заступнику директора з комерційних і фінансових питань, головному економісту.

57. До організаційних етапів аналітичного дослідження не належать:

- а) виділення суб'єктів і об'єктів аналізу;
- б) планування роботи;
- в) аналітична обробка даних;
- г) паспортизація і страхування отриманих результатів аналізу.

58. Основними джерелами даних для економічного аналізу є:

- а) планові, облікові, історичні джерела;
- б) нормативні документи, статистичні збірники, астрономічні дані;
- в) облікові, необлікові та планові джерела;
- г) засоби масової інформації, Інтернет, історичні довідки.

59. Аналітична робота на підприємстві розпочинається з:

- а) планування;
- б) розподілу винагороди за працю аналітикам;
- в) збирання і оприлюднення необхідної інформації;
- г) визначення конкретних виконавців.

60. Етап здійснення економічного аналізу, в якому складається програма, готують макети таблиць і визначають його виконавців називається:

- а) основний;
- б) проміжний;
- в) попередній;
- г) заключний.

61. Етап здійснення економічного аналізу, який передбачає заповнення таблиць, визначення факторів і розрахунок їх впливу на значення показників називається:

- а) попередній;
- б) основний;
- в) проміжний;
- г) заключний.

62. Етап здійснення економічного аналізу, в якому узагальнюють наслідки аналізу, вживають конструктивні заходи для використання знайдених резервів виробництва називається:

- а) основний;
- б) проміжний;
- в) попередній;
- г) заключний.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ РЕСУРСІВ, ВИРОБНИЦТВА ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Тема 4. Аналіз використання земельних ресурсів

Програмна анотація

Особливості сільськогосподарського виробництва та специфіка проведення економічного аналізу діяльності підприємств агропромислового комплексу. Дослідження економічних умов функціонування підприємства, рівень його забезпеченості фінансовими, земельними, трудовими, матеріальними та основними виробничими ресурсами.

Вивчення виробничого напрямку діяльності підприємства, рівня його спеціалізації та структури товарної продукції. Показники інтенсифікації виробництва, методи оцінювання її рівня та результативності, а також фактори, що впливають на ефективність господарювання.

Аналіз використання виробничих ресурсів підприємства. Підходи до оцінки ефективності їх використання та визначення основних резервів і напрямів підвищення продуктивності діяльності підприємства.

Аналізу земельних ресурсів. Оцінювання розміру, складу та структури земельного фонду підприємства, а також система показників, що характеризують рівень використання земельних угідь. Вивчення методів економічної оцінки земель та аналіз виконання заходів щодо їх поліпшення.

Інтенсивність використання земельних угідь, ефективність використання орних земель та структури посівних площ. Аналіз результативності вирощування товарних культур і визначення економічної доцільності структури посівів.

Оцінка ефективності використання земельних ресурсів підприємства. Вивчення показників ефективності використання землі, визначення напрямів підвищення продуктивності земельних угідь та резерви покращення використання земельних ресурсів у сучасних умовах господарювання.

Практичне заняття

1. Вивчити склад і структуру земельних угідь (табл. 3).
2. Визначити економічну ефективність використання землі (табл. 4).
3. Визначити економічну ефективність вирощування основних товарних культур в підприємстві (табл. 5).
4. Виявити напрями і резерви поліпшення використання земельних угідь (табл. 6).
5. Проаналізувати основні показники розміру підприємства (табл. 7).
6. Визначити виробничий напрям і спеціалізацію підприємства та розрахувати коефіцієнт спеціалізації (табл. 8).
7. Проаналізувати інтенсивність сільськогосподарського виробництва, результати та економічну ефективність його інтенсифікації (табл. 9).

Таблиця 3

Склад і структура земельних угідь

Угіддя	20__р.			20__р.			20__р.		
	га	питома вага		га	питома вага		га	питома вага	
		у загальній площі	у с.-г. угіддях		у загальній площі	у с.-г. угіддях		у загальній площі	у с.-г. угіддях
Всього земельних угідь		100,0	х		100,0	х		100,0	х
в т. ч. с.-г. угіддя – всього			100,0			100,0			100,0
з них: рілля									
сіножаті і пасовища									
багаторічні насадження									
Ставки і водоймища			х			х			х
Ліси і чагарники			х			х			х
Болота			х			х			х
Інші угіддя			х			х			х

Сформулювати висновки і пропозиції

Економічна ефективність використання землі

Показники	20__р.	20__р.	20__р.	20__р. в % до 20__р.
Питома вага сільськогосподарських угідь в загальній земельній площі, %				
Питома вага ріллі в площі сільськогосподарських угідь, %				
Питома вага площі багаторічних насаджень в площі сільськогосподарських угідь, %				
Урожайність з 1 га, ц:				
озимої пшениці				
цукрових буряків				
картоплі				
овочів				
Вироблено на 100 га ріллі, ц:				
зерна				
цукрових буряків				
Вироблено м'яса всіх видів на 100 га сільськогосподарських угідь, ц				
Вироблено молока на 100 га сільськогосподарських угідь, ц				
Вироблено яєць на 100 га посіву зернових, тис. шт				
Одержано на 100 га с.-г. угідь, тис. грн:				
валової продукції				
товарної продукції				
валового прибутку				
чистого прибутку				
Поголів'я худоби на 100 га с.-г. угідь, гол:				
великої рогатої худоби				
в т.ч. корів				
Поголів'я свиней на 100 га ріллі, гол				

Сформулювати висновки і пропозиції

Резерви поліпшення використання землі

Показники	Цифрове вираження показника
Вартість валової продукції в порівнянних цінах, тис. грн	
Резерв збільшення обсягу виробництва продукції рослинництва, тис. грн	
Резерв збільшення обсягу виробництва продукції тваринництва, тис. грн	
Разом	
Площа сільськогосподарських угідь, га	
Валова продукція на 100 га с.-г. угідь, тис. грн	
в звітному році	
на перспективу	
Резерв поліпшення використання землі	
тис. грн	
у %	

Основним показником, що характеризує використання землі, є вихід валової продукції на 100 га сільськогосподарських угідь. Для обчислення очікуваного виходу валової продукції на 100 га сільськогосподарських угідь необхідно: до вартості валової продукції в порівнянних цінах в звітному році додати резерви збільшення її обсягу (методика визначення цих резервів наведена в робочому зошиті (частина 2) “Аналіз виробництва сільськогосподарської продукції”). Одержану валову продукцію розділити на площу сільськогосподарських угідь і помножити на 100:

$$ВП_{на\ 100\ га} = \frac{(ВПФ + Р)}{S} \times 100,$$

де ВПФ – вартість валової продукції в звітному році в порівнянних цінах, тис. грн.;

Р – резерв збільшення обсягу валової продукції в порівнянних цінах, тис. грн.;

S – площа с.-г. угідь, га.

Резерв поліпшення використання землі визначається різницею між очікуваним виходом валової продукції на 100 га с.-г. угідь та фактичним її виходом у звітному році.

Основні показники розміру підприємства

Показники	Аналізоване підприємство			Підприємство для порівняння	Аналізоване підприємство в звітному році до, %	
	20__р.	20__р.	20__р.		базисного року	порівнянного
Валова продукція сільського господарства в діючих цінах, тис. грн						
Товарна продукція (грошова виручка), тис. грн						
Площа с.-г. угідь, га						
з них ріллі						
Середньорічна вартість основних виробничих фондів – всього, тис. грн						
в т.ч. виробничих фондів с.-г. призначення						
Середньорічна вартість оборотних засобів, тис. грн						
Енергетичні потужності, к. с.						
Середньорічна чисельність працюючих, чол						
Поголів'я великої рогатої худоби, гол						
в т. ч. корів						

Сформулювати висновки і пропозиції

Обсяг і структура товарної продукції (грошової виручки)

Галузі та види продукції	20__р.		20__р.		20__р.		В середньому за 3 роки	
	Сума, тис. грн	в % до підсумку	Сума, тис. грн	в % до підсумку	Сума, тис. грн	в % до підсумку	Сума, тис. грн	в % до підсумку
Зернові і зернобобові								
Цукрові буряки								
Картопля								
Овочі								
Фрукти								
Інша продукція рослинництва								
Разом по рослинництву								
Скотарство - всього								
в т. ч. молоко								
м'ясо ВРХ								
Свинарство- всього								
в т. ч. м'ясо								
Птахівництво – всього								
в т. ч. яйця								
Інша продукція тваринництва								
Разом по тваринництву								
Всього с.-г. продукції		100		100		100		100

Сформулювати висновки і пропозиції

Коефіцієнт спеціалізації

$$K_c = \frac{100}{\sum ПВ(2i - 1)},$$

де $\sum ПВ$ - сума питомої ваги товарної продукції окремих галузей або продукції;

i – порядковий номер окремих видів товарної продукції за питомою вагою в ранжированому ряді.

Значення коефіцієнта спеціалізації може коливатися від 0 до 1. Рівень коефіцієнта менше 0,2 свідчить про слабку ступінь спеціалізації, від 0,2 до 0,4 – про середню, від 0,4 до 0,6 – високу, вище 0,6 – про поглиблену спеціалізацію.

Таблиця 9

Результати та ефективність інтенсифікації сільськогосподарського виробництва

Показники	20__р.	20__р.	20__р.	20__р. в % до 20__р.
Вироблено валової продукції с. г. в діючих цінах з розрахунку на:				
100 га сільськогосподарських угідь, грн				
100 грн. основних виробничих засобів с.-г. призначення, грн				
100 грн. виробничих витрат, грн				
1 середньорічного працюючого, тис. грн				
1 людино-годину, грн				
Одержано на 100 га с.-г. угідь, тис. грн:				
валової продукції				
товарної продукції				
валового прибутку				
чистого прибутку				
Урожайність с.-г. культур, ц з 1 га				
зернових і зернобобових				
цукрових буряків				
Продуктивність:				
надій на одну корову, кг				
великої рогатої худоби, г				
свиней, г				
Собівартість 1 ц, грн:				
зерна				
цукрових буряків				
молока				
м'яса ВРХ				
Рівень рентабельності, %				
Норма прибутку, %				

Сформулювати висновки і пропозиції

Завдання для самостійної роботи

1. Оцінити місцерозташування, природні умови, комунікації та склад підприємства.
2. Показники, що характеризують економічну ефективність використання земельних угідь.
3. Методика аналізу рівня інтенсивності сільськогосподарських угідь.

Питання для контролю та самопідготовки

1. Назвати роль і основні завдання аналізу використання земельних угідь.
2. Методика аналізу складу і структури земельних угідь.
3. Які показники характеризують інтенсивність використання землі?
4. Які показники характеризують економічну ефективність використання землі під основними товарними сільськогосподарськими культурами?
5. Які показники характеризують економічну ефективність використання землі під кормовими культурами?
6. Викласти основні способи підвищення інтенсивності і ефективності використання земельних угідь.
7. Яка методика визначення величини резервів підвищення ефективності використання земельних ресурсів?
8. В чому особливість сільськогосподарського бізнесу і методики його аналізу?
9. Назвати основні характеристики природно-кліматичних і економічних умов господарювання.
10. Які показники характеризують забезпеченість підприємства виробничими ресурсами?
11. Як визначити виробничий напрямок господарства і його рівень спеціалізації?
12. Що таке інтенсифікація та які показники характеризують рівень інтенсифікації виробництва, її результативність і ефективність?

Тема 5. Аналіз трудових ресурсів, продуктивності і оплати праці

Програмна анотація

Значення, мета та основні завдання аналізу використання персоналу на підприємстві. Вивчення підходів до визначення забезпеченості підприємства трудовими ресурсами за кількісними та якісними характеристиками. Оцінювання професійно-кваліфікаційного рівня працівників, аналіз змін у кадровому складі за віком, стаж роботи та рівнем освіти, а також дослідження причин плинності кадрів.

Система показників, що характеризують рівень соціальної захищеності працівників підприємства. Методичні підходи до їх аналізу та оцінювання ефективності соціальної політики підприємства.

Показники, що характеризують ефективність використання персоналу та робочого часу. Вивчення методів визначення надпланових цілоденних, внутрішньозмінних і непродуктивних втрат робочого часу, а також аналіз об'єктивних й суб'єктивних причин їх виникнення. Виявлення резервів збільшення обсягів виробництва за рахунок більш раціонального використання трудових ресурсів.

Система узагальнюючих, індивідуальних і допоміжних показників продуктивності праці, порядок їх розрахунку та оцінювання. Вивчення факторів, що впливають на зміну середньорічного, середньоденного та середньогодинного виробітку працівників, а також методика визначення резервів підвищення продуктивності праці.

Аналіз трудомісткості продукції, дослідження взаємозв'язку між трудомісткістю та продуктивністю праці, а також визначення факторів, що впливають на зміну рівня трудомісткості. Методичні підходи до виявлення резервів її зниження.

Вивчення факторних моделей формування прибутку на одного працівника та методика визначення впливу окремих факторів на зміну цього показника.

Аналіз фонду оплати праці. Методи визначення абсолютних і відносних відхилень у фонді заробітної плати, дослідження причин змін постійної та змінної частин заробітної плати. Вивчення питання оцінювання рівня оплати праці з урахуванням інфляційних процесів, аналіз співвідношення між темпами зростання продуктивності праці та заробітної плати, а також показники ефективності використання фонду оплати праці. Аналіз чистого прибутку на одну гривню витрат на оплату праці.

Практичне заняття

1. Проаналізувати показники наявності і руху трудових ресурсів підприємства (табл.10).
2. Визначити забезпеченість підприємства трудовими ресурсами (табл. 11).
3. Визначити показники продуктивності праці (табл. 12).
4. Розрахувати вплив факторів на зміну в річній продуктивності праці (табл. 13).
5. Визначити вплив чисельності працюючих, відпрацьованого часу і погодинної продуктивності праці на зміну виробництва продукції (табл. 14).
6. Оцінити рівень оплати праці підприємства (табл.15).
7. Розрахувати вплив факторів на зміну фонду оплати праці в підприємстві (табл. 16).
8. Проаналізувати співвідношення темпів росту продуктивності праці і заробітної плати (табл. 17).
9. Вивити розмір затрат праці на освоєння резервів збільшення виробництва продукції (табл. 18).
8. Підрахувати резерви скорочення затрат праці (табл.19).
10. Підрахувати резерви підвищення продуктивності праці в підприємстві (табл.20).

Таблиця 10

Показники наявності і руху трудових ресурсів

Показники	20__р.	20__р.	20__р.	Відхилення (+;-) від 20__р.
Середньооблікове число працівників, чол				
Середньорічна чисельність фактично працюючих, чол				
Прийнято за рік, чол				
Вибуло за рік, чол				
Коефіцієнт обороту робочої сили з вибуття				
Коефіцієнт плинності робочої сили				

Сформулювати висновки і пропозиції

Таблиця 11

Забезпеченість підприємства трудовими ресурсами

Категорія працівників	20__р.	20__р.	20__р.		20__р. у % до	
			за планом	фактично	20__р.	плану
Середньорічна чисельність працюючих, зайнятих в с.-г. виробництві, чол						
з них працівники постійні						
в т.ч. трактористи-машиністи						
працівники рослинництва						
працівники тваринництва						
працівники сезонні і тимчасові						
службовці						
Працівники підсобних виробництв і промислів						
Інші працівники						
ВСЬОГО						
Приходиться середньорічних працівників в основному виробництві на 100 га с.-г. угідь, чол						
Приходиться с.-г. угідь, га на:						
середньорічного працівника в основному виробництві						
трактористів-машиністів						

Сформулювати висновки і пропозиції

Коефіцієнт сезонності обчислюється відношенням суми відпрацьованого часу за кожний місяць до середнього обсягу відпрацьованого часу за місяць.

Відсоток зайнятості обчислюється відношенням чисельності працюючих кожного місяця до їх фактичної наявності.

Ступінь використання фонду робочого часу обчислюється відношенням фактично відпрацьованого часу одним працюючим за місяць до фактичного числа робочих днів (годин) в місяці.

Невикористаний резерв робочого часу визначається як добуток між резервом невідпрацьованих люд.-днів (люд.-год.) за місяць одним працюючим на середньорічну чисельність працюючих в місяць.

Таблиця 12

Динаміка і виконання плану продуктивності праці

Показники	20__р.	20__р.	20__р.		20__р. у % до	
			за планом	фактично	20__р.	плану
Вироблено валової продукції с.г., грн. з розрахунку на:						
одного середньорічного працюючого						
в т.ч. в: рослинництві						
тваринництві						
одну люд.-год.						
в т.ч. в: рослинництві						
тваринництві						
Трудомісткість 1 ц продукції, люд.-год:						
зерна						
цукрових буряків						
картоплі						
молока						
приросту ВРХ						
приросту свиней						
Обслуговується одним працюючим, голів:						
ВРХ на відгодівлі						
молочного стада корів						
свиней						
Приходиться посівів на одного працюючого, га:						
цукрових буряків						
овочів						

Сформулювати висновки і пропозиції

Таблиця 13

Розрахунок впливу факторів на зміну в річній продуктивності праці

По підприємству та галузях	Валова продукція в порівнянних цінах, тис. грн		Середньорічна чисельність працюючих, чол		Виробництво валової продукції на одного середньорічного працюючого, грн			Відхилення (+;-) від 20__р. (базисного), грн		
	20__р. (базисний)	20__р. (звітний)	20__р. (базисний)	20__р. (звітний)	20__р. (базисний)	за обсягу виробництва базисного року і чисельності працюючих звітного року	20__р. (звітний)	всього	в т.ч. за рахунок зміни	
									обсягу виробництва	чисельності працюючих
По підприємству										
в тому числі в:										
рослинництві										
тваринництві										

Сформулювати висновки і пропозиції

Таблиця 14

Вплив чисельності працюючих, відпрацьованого часу і погодинної продуктивності праці на зміну виробництва продукції

Показники	20__р. (базисний)	20__р. (звітний)	Відхилення (+;-)			
			загальне	в т.ч. за рахунок змін		
				чисель- ності працюю- чих	люд.-год	погодинної продуктивно- сті
Середньорічна чисельність працюючих, чол						
Відпрацьовано в середньому за рік одним працівником, люд.-год						
Погодинна продуктивність праці, грн						
Валова продукція с.г. в порівнянних цінах, тис. грн						

Сформулювати висновки і пропозиції

Аналіз рівня оплати праці

Показники	20__р.	20__р.	20__р.		20__р. у % до	
			за планом	фак- тично	20__р.	плану
Валовий дохід, тис. грн						
Фонд оплати праці, тис. грн						
Питома вага фонду оплати праці у валовому доході, %						
Валова продукція в порівнянних цінах, тис. грн						
в т.ч. рослинництва						
тваринництва						
Середньорічна чисельність працюючих, чол.						
в т.ч. рослинництва						
тваринництва						
Затрати праці, тис. люд.-год						
в т.ч. рослинництва						
тваринництва						
Середньорічна заробітна плата одного працюючого, грн						
в т.ч. рослинництва						
тваринництва						
Середньорічна оплата однієї люд.-год, грн						
в т.ч. рослинництва						
тваринництва						
Оплата праці на 1 грн валової продукції, коп						

Сформулювати висновки і пропозиції

Розрахунок впливу факторів на зміну фонду оплати праці

По підприємству та галузях	Середньорічна чисельність працюючих, чол		Середньорічна заробітна плата одного працівника, грн		Фонд оплати праці, тис. грн			Відхилення (+;-) від 20__р. (базисного), тис. грн		
	20__р. (базисний)	20__р. (звітний)	20__р. (базисний)	20__р. (звітний)	20__р. (базисний)	за середньорічної чисельності звітнього року і заробітної плати базисного року	20__р. (звітний)	всього	в т.ч. за рахунок зміни	
									чисельності	заробітної плати
Трактористи										
Шофери										
Доярки										
Службовці										
Працівники підсобних виробництв і промислів										
Інші працівники										
ВСЬОГО										

Сформулювати висновки і пропозиції

Співвідношення темпів росту продуктивності праці і заробітної плати

Показники	20 р.	20 р.	20 р.
Виробництво валової продукції на одного середньорічного працюючого, грн			
Індекс змін (до базисного періоду)			
Середньорічна заробітна плата одного працюючого, грн			
Індекс змін (до базисного періоду)			
Коефіцієнт випередження			

Сформулювати висновки і пропозиції

Індекс заробітної плати ($I_{зп}$) визначається відношенням середньої заробітної плати за звітний період до середньої заробітної плати в базисному періоді. Аналогічно обчислюється *індекс продуктивності праці*:

$$I_{оп} = \frac{ОП_1}{ОП_0}; I_{пп} = \frac{ПП_1}{ПП_0}.$$

Коефіцієнт випередження визначається за формулою:

$$K_{вип} = \frac{I_{пп}}{I_{оп}}.$$

Для визначення *суми економії (-E) чи перевитрати (+E) фонду заробітної плати* в зв'язку зі зміною співвідношення між темпами зростання продуктивності праці і її оплати можна використати наступну формулу:

$$\pm E_{фон} = ФОП_1 \times \frac{I_{оп} - I_{пп}}{I_{оп}}.$$

Розмір затрат праці на освоєння резервів збільшення виробництва продукції

Види продукції і джерела резерву її збільшення	Розмір резерву збільшення виробництва продукції		Для освоєння резерву потрібно затрат праці, люд.-год
	кількість, ц	вартість продукції в порівнянних цінах, тис. грн	
1	2	3	4=2x0,5 труд.
Продукція рослинництва			
Озима пшениця			
Недопущення втрат при збиранні урожаю			
Підвищення урожайності до рівня передової бригади (підприємства-конкурента)			
Невиконання завдань з внесення добрив			
Цукрові буряки			
Картопля, овочі			
Всього по рослинництву	х		
Продукція тваринництва			
Молоко			
Недопущення яловості корів			
Поліпшення утримання тварин			
Раціональне використання кормів			
Приріст живої маси ВРХ			
Приріст свиней			
Всього по тваринництву	х		
Всього по підприємству	х		

Сформулювати висновки і пропозиції

Підрахунок резервів скорочення затрат праці

Види продукції	Обсяг валової продукції, ц	Резерви скорочення прямих затрат праці, люд.-год	
		на 1 ц продукції	на всю продукцію
Зернові і зернобобові:			
озима пшениця			
ячмінь			
горох			
Цукрові буряки			
Картопля			
Овочі			
Молоко			
Приріст живої маси ВРХ			
Приріст живої маси свиней			
Яйця			
Вовна			
<i>Разом</i>	х	х	

Сформулювати висновки і пропозиції

Резерви підвищення продуктивності праці

№ з/п	Показник	Рослинництво	Тваринництво	Всього по сільському господарству
1.	Виробництво валової продукції, тис. грн.			
2.	Відпрацьовано людино-годин, тис.			
3.	Виробництво продукції з розрахунку на одну людино-годину, грн			
4.	Резерви збільшення виробництва продукції, тис. грн			
5.	Для освоєння резервів потрібно затрат праці, тис. люд.-год			
6.	Резерви економії прямих затрат праці, тис. люд.-год			
7.	Резерви економії непрямих затрат праці, люд.-год			
8.	Обсяг виробництва продукції з урахуванням наявних резервів (1+4), тис. грн.			
9.	Розмір затрат праці з урахуванням резервів ((2+5) – (6+7)), тис. люд.-год			
10.	Виробництво продукції з розрахунку на одну люд.-год. з урахуванням резервів (8:9), грн			
11.	Резерви підвищення продуктивності праці:			
	а) в абсолютних показниках (10-3), грн			
	б) у відсотках ((10:3)x100), %			

Сформулювати висновки і пропозиції

Резерви праці можна розрахувати за такими джерелами:

1) за рахунок залучення в громадське виробництво не зайнятих в ньому працездатних чоловіків і жінок;

2) за рахунок повного використання річного фонду робочого часу зайнятих працездатних чоловіків і жінок;

3) за рахунок зниження сезонності виробництва.

Середньорічну чисельність невикористаних трудових ресурсів у зв'язку з сезонністю виробництва обчислюють за такою формулою:

$$55_{\text{аг}} = \frac{\sum(T_m - T_c)}{12},$$

де $55_{\text{аг}}$ - недовикористані трудові ресурси в зв'язку з сезонністю виробництва;

T_m - чисельність працездатних в місяць максимальної зайнятості;

T_c – чисельність працездатних, що працюють в певні місяці року.

Резерви праці за рахунок цього джерела розраховують множенням недовикористаних трудових ресурсів на кількість людино-днів, фактично відпрацьованих одним працездатним.

Основними резервами підвищення продуктивності праці є:

1. Використання наявних резервів збільшення обсягів виробництва продукції.

2. Скорочення затрат праці.

Скорочення затрат живої праці можна досягнути за рахунок:

1) недопущення перевитрат прямих затрат праці (трудомісткості) по кожному виду продукції;

2) скорочення загально виробничих і загальногосподарських (непрямих) затрат праці в результаті вдосконалення організації виробництва і праці.

Використання резерву збільшення обсягів виробництва продукції потребує додаткових затрат праці. Для включення цього джерела в підрахунок резервів підвищення продуктивності праці слід підрахувати затрати праці на одержання додаткової продукції. Підрахунок проводять по кожному виду продукції в розмірі джерел резерву збільшення його виробництва. Для освоєння

резервів збільшення виробництва продукції по кожному джерелу необхідна різна кількість затрат праці.

Підрахунок резервів можливого скорочення прямих затрат праці проводять по кожному виду продукції шляхом виявлення різниці між фактичними і запланованими затратами праці на одиницю продукції і множенням цієї різниці на обсяг валової продукції. До перевитрат, які включають в резерв скорочення затрат праці, відносять ті, які відбулися не з вини підприємства.

Для більш повного виявлення резервів доцільно фактичні затрати праці порівнювати з плановими не в цілому за видами продукції, а за окремими елементами затрат (видами робіт) в розрізі кожного виду продукції.

Щодо загально виробничих і загальногосподарських затрат праці, то резерви можуть бути виявлені в результаті скорочення сезонних обліковців, вдосконалення графіка чергування працівників тваринництва тощо.

Для підрахунку наявних внутрішньогосподарських резервів підвищення продуктивності праці необхідно: до фактичного обсягу одержаної продукції додати наявний резерв її збільшення; до фактичних затрат праці додати затрати, що необхідні для освоєння резерву збільшення обсягу валової продукції. Із загальної кількості затрат праці вираховують виявлений резерв скорочення прямих і непрямих затрат праці.

Із одержаних розрахунків слід визначити можливий рівень продуктивності праці за умови освоєння резерву. Фактичний рівень продуктивності праці порівнюють з її рівнем з урахуванням виявлених резервів.

Завдання для самостійної роботи

1. Аналіз якісного складу персоналу підприємства.
2. Аналіз соціальної захищеності членів трудового колективу.
3. Аналіз показників цілоденних, внутрішньозмінних втрат робочого часу.

4. Визначити та проаналізувати вплив факторів (3,4) на зміну фонду оплати праці підприємства.

5. Вказати загальні напрями поліпшення використання підприємства робочою силою та підвищення продуктивності праці.

Питання для контролю та самопідготовки

1. Як аналізують забезпеченість підприємства трудовими ресурсами за кількісними і якісними параметрами?
2. Які показники використовують для характеристики руху трудових ресурсів на підприємстві і як визначають їхній рівень?
3. Висвітліть методику аналізу виконання плану соціального розвитку підприємства і соціальної захищеності членів трудового колективу.
4. За якими показниками аналізується використання робочого часу?
5. За якими показниками оцінюють повноту використання трудових ресурсів на підприємстві? Як визначити надпланові цілоденні і внутрішні втрати робочого часу? Назвати непродуктивні витрати робочого часу.
6. Дайте визначення продуктивності праці. Назвіть фактори, що впливають на зміну продуктивності праці і які способи можна використати для визначення їхнього впливу.
7. Як визначають зміни і резерв збільшення випуску продукції за рахунок зростання продуктивності праці?
8. Дайте визначення трудомісткості продукції. Які фактори впливають на її зміну?
9. Охарактеризувати методику аналізу ефективності використання трудових ресурсів.
10. Як аналізується використання фонду заробітної плати? Назвіть фактори, що впливають на зміну фонду заробітної плати.

Тема 6. Аналіз забезпеченості та ефективності використання основних засобів

Програмна анотація

Теоретичні та практичні аспекти аналізу основних засобів підприємства. Вивчення динаміки, складу і структури основних засобів, їх класифікація, особливості руху та технічного стану. Оцінювання рівня забезпеченості підприємства основними виробничими засобами та система показників, що характеризують ефективність їх використання.

Аналіз інтенсивності та результативності використання основних засобів. Показники фондівдачі, фондомісткості, рентабельності основних фондів та методика їх розрахунку. Вивчення факторів, що впливають на зміну ефективності використання основних засобів, зокрема машин і обладнання, а також методичні підходи до визначення їх впливу на обсяги виробництва, фондівдачу та рентабельність підприємства.

Аналіз використання виробничих потужностей підприємства. Значення та завдання такого аналізу, фактори формування і зміни виробничої потужності, а також показники рівня її використання та чинники, що впливають на їх зміну.

Аналіз використання машинно-тракторного парку та вантажного автотранспорту. Вивчення показників, які характеризують екстенсивне та інтенсивне завантаження техніки, фактори, що впливають на обсяг виконаних робіт, а також методика визначення їх впливу. Особливості аналізу використання вантажних автомобілів і система показників оцінювання ефективності їх експлуатації протягом року.

Структурно-логічні факторні моделі аналізу вантажообігу та визначення резервів підвищення ефективності використання основних засобів, тракторного парку й автотранспорту. Вивчення методів розрахунку резервів підвищення фондівдачі та фондорентабельності, збільшення виробітку тракторів, обсягів тракторних робіт і вантажообігу підприємства.

Практичне заняття

1. Проаналізувати наявність і структуру основних засобів підприємства (табл. 21).
2. Визначити забезпеченість підприємства основними засобами (табл. 22).
3. Проаналізувати показники руху і технічного стану основних засобів (табл. 23).
4. Проаналізувати ефективність використання основних виробничих засобів (табл. 24).
5. Визначити вплив факторів на зміну фондівіддачі (табл. 25).
6. Проаналізувати забезпеченість підприємства енергоресурсами, тракторами та сільськогосподарською технікою (табл. 26).
7. Визначити та проаналізувати показники використання тракторного парку (табл. 27).
8. Розрахувати та проаналізувати вплив факторів на зміну обсягу тракторних робіт (табл. 28).
9. Визначити наявність і використання комбайнів у підприємстві (табл. 29).
10. Розрахувати та проаналізувати вплив факторів на зміну обсягу виконаних робіт комбайнами (табл. 30).
11. Проаналізувати основні показники використання вантажного автотранспорту (табл. 31).
12. Визначити вплив факторів на зміну обсягу виконаних робіт вантажним автотранспортом (табл. 32).
13. Визначити і підрахувати резерви підвищення:
 - фондівіддачі (табл. 33);
 - ефективності використання машинно-тракторного парку (табл. 34);
 - використання вантажного автотранспорту (табл. 35).

Наявність і структура основних засобів

Вид основних засобів	20__ р.		20__ р.		20__ р.		Зміна (+;-)	
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	суми, тис. грн	питомої ваги, %
Будівлі і споруди								
Силові машини								
Робочі машини								
Транспортні засоби								
Продуктивні тварини								
Багаторічні насадження								
Інші основні засоби								
Всього виробничих фондів сільсько-господарського призначення								
Основні виробничі фонди несільсько-господарського призначення								
Невиробничі основні засоби								
<i>Всього</i>		100		100		100		-

Сформулювати висновки і пропозиції

Аналіз забезпеченості підприємства основними засобами

Показники	20__ р.	20__ р.	20__ р.	20__ р. у % до 20__ р.
Середньорічна вартість основних виробничих фондів, тис. грн				
Енергетична потужність, кВт				
Середньорічна чисельність працюючих, чол				
Площа сільгоспугідь, га				
Фондозабезпеченість підприємства, тис. грн				
Фондоозброєність праці, тис. грн				
Енергозабезпеченість підприємства, кВт				
Енергоозброєність праці, кВт				

Сформулювати висновки і пропозиції

Аналіз руху і технічного стану основних засобів, тис. грн

Показники	20__р.	20__р.	20__р.	Відхилення (+;-)
Наявність на початок року				
Надійшло				
Вибуло				
Нараховано зносу на:				
початок року				
кінець року				
Наявність на кінець року				
Амортизаційні відрахування				
Затрати на капітальний ремонт				
Залишкова вартість на:				
початок року				
кінець року				
Коефіцієнт зносу на:				
початок року				
кінець року				
Коефіцієнт придатності на:				
початок року				
кінець року				
Коефіцієнт приросту				
Коефіцієнт оновлення				
Коефіцієнт вибуття				

Сформулювати висновки і пропозиції

Коефіцієнт вибуття визначається відношенням вартості основних засобів, що вибули, до вартості основних засобів на початок року.

Коефіцієнт оновлення розраховується відношенням вартості основних введених засобів до вартості основних засобів на кінець року.

Коефіцієнт приросту визначається відношенням вартості приросту основних засобів до вартості їх на початок року.

Коефіцієнт зносу визначається відношенням суми зносу основних засобів до первісної вартості основних засобів.

Коефіцієнт придатності розраховується як відношення залишкової вартості основних засобів до первісної вартості основних засобів.

Ефективність використання основних виробничих засобів

Показники	20__р.	20__р.	20__р.	20__р. у % до 20__р.	Підприємство-конкурент
Вартість валової продукції в порівнянних цінах – всього, тис. грн					
в т.ч. рослинництва					
тваринництва					
Середньорічна вартість основних виробничих засобів сільськогосподарського призначення, тис. грн					
в т.ч. рослинництва					
тваринництва					
Фондовіддача, грн					
в т.ч. рослинництва					
тваринництва					
Фондомісткість продукції, грн					
в т.ч. рослинництва					
тваринництва					
Середньорічна вартість основних виробничих засобів, тис. грн					
Валовий доход, тис. грн					
Балансовий прибуток, тис. грн					
Одержано на 100 грн основних виробничих засобів, грн:					
валового доходу					
балансового прибутку					
Фондорентабельність, %					
Норма прибутку, %					

Сформулювати висновки і пропозиції

Розрахунок впливу факторів на зміну фондівддачі

Галузі	Валова продукція в порівнянних цінах, тис. грн		Середньорічна вартість основних виробничих засобів с.-г. призначення, тис. грн		Фондовіддача, грн			Відхилення (+;-) від 20__р.		
					20__р.	за обсягу виробництва 20__р. (план) і основних засобах 20__р. (факт)	20__р.	всього	в т. ч. за рахунок зміни	
	20__р.	20__р.	20__р.	20__р.					виробництва валової продукції	вартості основних засобів
Сільськогосподарське виробництво										
в т.ч.: рослинництво										
тваринництво										

Сформулювати висновки і пропозиції

Забезпеченість підприємства енергоресурсами, тракторами та
сільськогосподарською технікою

Показники	20__р.	20__р.	20__р.	Відхилення (+;-)
Енергозабезпеченість підприємства (к.с.) з розрахунку на:				
100 га сільськогосподарських угідь				
100 га ріллі				
Енергоозброєність праці, к.с.				
Електрозабезпеченість (тис. кВт. год) з розрахунку на:				
100 га сільськогосподарських угідь				
100 га ріллі				
Потужність тракторів з розрахунку на 100 га ріллі, кВт				
Площа ріллі на умовний еталонний трактор, га				
Приходиться посівів відповідних культур на 1 комбайн, га:				
зернозбиральний				
силосозбиральний				
бурякозбиральний				
картоплезбиральний				
Приходиться посівів відповідних культур на 1 сівалку, га:				
зернових				
цукрових буряків				

Сформулювати висновки і пропозиції

Аналіз використання тракторного парку

Показники	20__р.	20__р.	20__р.		20__р. у % до		Підприємство-конкурент
			за планом	фактично	плану	20__р.	
Середньорічна кількість умовних еталонних тракторів, шт.							
Відпрацьовано машино-днів - всього							
в т.ч. одним трактором							
Відпрацьовано машино-змін - всього							
в т.ч. одним трактором							
Виконано робіт в перерахунку на умовні еталонні гектари –всього							
Виробіток на 1 трактор, ум. ет. га:							
річний							
денний							
змінний							
годинний							
Коефіцієнт змінності							
Коефіцієнт використання тракторів в роботі							
Коефіцієнт корисного використання робочого часу за день (зміну)							
Виробництво валової продукції рослинництва на 1 ет. трактор, тис. грн							

Сформулювати висновки і пропозиції

Коефіцієнт використання тракторів в роботі визначається відношенням кількості відпрацьованих днів тракторами до кількості машино-днів знаходження в господарстві.

Коефіцієнт змінності визначається відношенням кількості відпрацьованих змін до кількості відпрацьованих днів тракторним парком.

Коефіцієнт корисного використання робочого часу за день, зміну розраховується відношенням корисного часу роботи до часу знаходження в наряді.

Розрахунок впливу факторів на зміну обсягу тракторних робіт

Марки тракторів	Кількість тракторів, шт		Відпрацьовано машино-днів 1 трактором		Коефіцієнт змінності		Виробіток за зміну, ет. га		Обсяг виконаних робіт, ет. га				Відхилення (+;-) від 20__р. (базисного), ет. га					
	20__р. (базисний)	20__р. (звітний)	20__р. (базисний)	20__р. (звітний)	20__р. (базисний)	20__р. (звітний)	20__р. (базисний)	20__р. (звітний)	20__р. (базисний)	умовний 1	умовний 2	умовний 3	20__р. (звітний)	всього	в т. ч. за рахунок змін			
															кількості тракторів	машино-днів	коефіцієнта змінності	виробітку за зміну
В умовному еталонному обчисленні																		
У фізичних одиницях:																		

Сформулювати висновки і пропозиції

Наявність і використання комбайнів

Показники	Зернозбиральні	Кукурудзяно-збиральні	Буряко-збиральні	Силосо-збиральні
Середньосезонна кількість комбайнів, шт.				
базисний рік				
звітний рік				
Відпрацьовано машино-днів-всього				
базисний рік				
звітний рік				
В тому числі одним комбайном				
базисний рік				
звітний рік				
Всього зібрано, га				
базисний рік				
звітний рік				
Зібрано одним комбайном за сезон, га				
базисний рік				
звітний рік				
Середньоденний виробіток комбайна, га				
базисний рік				
звітний рік				

Сформулювати висновки і пропозиції

Розрахунок впливу факторів на зміну обсягу виконаних робіт комбайнами

Види комбайнів	Середньосезонна кількість комбайнів, шт		Кількість відпрацьованих машино-днів одним комбайном		Середньоденний виробіток на комбайн, га		Обсяг виконаних робіт, га				Відхилення (+;-) звітнього року від базисного			
	20__р. (базис- ний)	20__р. (звіт- ний)	20__р. (базис- ний)	20__р. (звіт- ний)	20__р. (базис- ний)	20__р. (звіт- ний)	20__р. (базис- ний)	умовний 1	умовний 2	20__р. (звіт- ний)	всього	в т. ч. за рахунок зміни		
												кількості комбайнів	кількості днів	денного виробітку
Зерно-збиральні														
Кукурудзо-збиральні														
Буряко-збиральні														
Силосо-збиральні														

Сформулювати висновки і пропозиції

Аналіз використання вантажного автотранспорту

№ п/п	Показники	20__р.	20__р.	20__р.		20__р. у % до	
				за планом	фак- тично	плану	20__р.
1.	Середньорічна кількість автомобілів, шт.						
2.	Загальна вантажопідйомність, т						
3.	в т. ч. одного автомобіля						
4.	Автомобіледні перебування в господарстві						
5.	в т. ч. в роботі						
6.	Коефіцієнт використання автопарку (5:4)						
7.	Загальний пробіг, тис. км						
8.	Пробіг з вантажем, тис. км						
9.	Коефіцієнт використання пробігу (8:7)						
10.	Перевезено вантажу, тис. т						
11.	Виконано робіт – всього, тис. т.-км						
	а) однією машиною за рік (11:1)						
	б) за день роботи, т.-км (11:5)						
	в) за автомобіле-тонно-день (11:(3x4))						
12.	Можливий обсяг перевезень, тис. т.-км (8x3)						
13.	Коефіцієнт вантажопідйомності (11:12)						
14.	Середній пробіг однієї автомашини, км (7:5)						
	в т. ч. з вантажем (8:5)						
15.	Собівартість 1 т.-км, грн						

Сформулювати висновки і пропозиції

Аналіз впливу факторів на зміну обсягу виконаних робіт вантажним автотранспортом

Показники	Фактори							Обсяг виконаних робіт, тис. т.-км	Вплив факторів					
	Середньорічна кількість машин, шт	Кількість календарних днів	Коефіцієнт використання фонду часу	Середньодобовий пробіг машин, км	Коефіцієнт корисного пробігу	Середній тоннаж машини, т	Коефіцієнт вантажопідйомності		Кількості машин	Фонду часу	Загального пробігу	Пробігу з вантажем	Тоннажу	Використання вантажопідйомності
Базисний рік (за планом)														
Підстанова 1														
2														
3														
4														
5														
Звітний рік (фактично)														
Відхилення (+;-)														

Сформулювати висновки і пропозиції

Основним показником, що характеризує ефективність використання основних виробничих засобів, є фондovіддача.

Очікувана фондovіддача визначається за формулою:

$$f = (ВП + РВП) : \frac{ОЗ \times T}{100} \times 100 \text{ грн,}$$

де ВП – вартість валової продукції в порівняних цінах, тис. грн

РВП – резерв збільшення обсягу валової продукції, тис. грн

ОЗ – середньорічна вартість основних виробничих засобів, тис. грн

T – темпи зростання вартості основних виробничих засобів, %

Основними резервами підвищення ефективності використання тракторного парку є додатковий обсяг механізованих робіт за рахунок:

1. Збільшення змінного виробітку.
2. Підвищення коефіцієнта змінності.
3. Ліквідації понадпланових цілодобових простоїв.

Збільшення обсягу механізованих робіт тракторного парку за рахунок росту змінного виробітку визначається множенням різниці планового і фактичного виробітку на 1 еталонний трактор на фактично відпрацьовану кількість змін. Якщо фактичний виробіток рівний або вищий планового, то для розрахунку використовується виробіток передових трактористів.

Зростання обсягу механізованих робіт за рахунок підвищення коефіцієнта змінності визначається множенням планового (або фактичного, якщо він вищий планового) змінного на встановлений резерв збільшення змін.

Резерв збільшення відпрацювання змін обчислюється множенням фактично відпрацьованих змін на різницю планового і фактичного коефіцієнта змінності. Якщо фактичний коефіцієнт змінності відповідає плановому або вищий, то визначається досягнутий з урахуванням умов господарювання.

Резерв збільшення обсягу механізованих робіт за рахунок ліквідації понадпланових цілодобових простоїв визначається множенням денного виробітку на один еталонний трактор (з урахуванням резервів) і кількості днів понадпланових простоїв.

Загальний виробіток з урахуванням резервів визначається сумою фактичного обсягу механізованих робіт і додаткового збільшення обсягу механізованих робіт за рахунок збільшення змінного виробітку і підвищення коефіцієнта змінності. Одержаний результат поділити на фактично відпрацьовані машино-дні.

Можливий відсоток підвищення продуктивності тракторного парку визначається відношенням загального резерву збільшення виробітку тракторним парком до фактичного обсягу виконаних механізованих робіт, помноженого на 100.

Резерви підвищення фондівдачі

Галузі	Вартість валової продукції, тис. грн			Середньорічна вартість основних виробниазобів, тис. грн			Фондовіддача, грн			
	звітний рік	резерви збільшення	всього	звітний рік	резерви збільшення	всього	звітний рік	на перспективу	абсолютне значення	%
По підприємству										
в тому числі:										
рослинництво										
тваринництво										

Сформулювати висновки і пропозиції

Резерви підвищення продуктивності тракторного парку

Джерела резервів	Умовні еталонні гектари
Збільшення обсягу механізованих робіт за рахунок:	
росту змінного виробітку	
підвищення коефіцієнта змінності	
ліквідації понадпланових простоїв	
Всього резервів	
Фактичний обсяг виконаних робіт	
Підвищення продуктивності тракторного парку, %	

Сформулювати висновки і пропозиції

Основними резервами підвищення продуктивності вантажного автотранспорту є збільшення вантажообігу за рахунок:

1. Ліквідації понадпланових цілодобових простоїв.
2. Ліквідації понадпланових холостих пробігів.
3. Збільшення вантажопідйомності.

Збільшення вантажообігу за рахунок ліквідації понадпланових цілодобових простоїв визначається множенням планового (фактичного, якщо він вищий планового) денного виробітку на різницю планової і фактичної кількості машино-днів в роботі.

Резерв збільшення вантажообігу за рахунок ліквідації понадпланових холостих пробігів визначається множенням планової (фактичної, якщо вона вища) вантажопідйомності однієї машини на кількість кілометрів недовиконання плану пробігу автомобілів з вантажем. Одержаний результат включає резерв за рахунок ліквідації понадпланових цілодобових простоїв.

Для визначення *резерву за рахунок ліквідації понадпланових холостих пробігів* необхідно від одержаного результату відняти розмір, визначений першим резервом.

Резерв збільшення вантажообігу за рахунок збільшення вантажопідйомності машин визначається множенням різниці планової і фактичної вантажопідйомності на фактичний пробіг автомобілів з вантажем.

Резерв підвищення продуктивності автотранспорту визначається відношенням загального резерву збільшення вантажообігу на фактичний вантажообіг у звітному році.

Таблиця 35

Резерв підвищення продуктивності автотранспорту

Джерела резервів	Тис. т.-км
Збільшення вантажообігу за рахунок:	
ліквідації понадпланових цілодобових простоїв	
ліквідації понадпланових холостих пробігів	
збільшення вантажопідйомності	
Всього резервів	
Фактичний вантажообіг у звітному році	
Підвищення продуктивності автотранспорту, %	

Сформулювати висновки і пропозиції

Завдання для самостійної роботи

Аналіз складу і структури витрат на утримання і експлуатацію машинно-тракторного парку і вантажного автотранспорту.

Питання для контролю та самопідготовки

1. Завдання і джерела інформації аналізу використання основних засобів.
2. Аналіз складу і структури основних виробничих фондів.
3. Які показники характеризують рух і технічний стан основних засобів і методика їх розрахунку?
4. Показники забезпеченості підприємства основними виробничими фондами та енергетичними потужностями.
5. Назвати показники, що характеризують ефективність й інтенсивність використання основних засобів і як їх розраховують.
6. Записати факторну модель фондівіддачі та алгоритм розрахунку впливу факторів на її зміну.
7. Виявлення резервів підвищення фондівіддачі і фондорентабельності.
8. Які показники характеризують повноту й інтенсивність використання машинно-тракторного парку? Методика їх розрахунку й аналізу.
9. Методика факторного аналізу і визначення резервів збільшення обсягу тракторних робіт.
10. Назвати техніко-експлуатаційні показники роботи вантажного автотранспорту і порядок їх розрахунку й аналізу.
11. Які фактори визначають обсяг вантажообігу і як розрахувати ступінь їх впливу?
12. Методика виявлення і підрахунку величини резервів збільшення обсягу вантажообігу.

Тема 7. Аналіз оборотних активів та ефективності їх використання

Програмна анотація

Основні завдання та інформаційне забезпечення аналізу оборотних активів підприємства. Дослідження наявності, складу, структури та руху оборотних активів, а також оцінювання рівня забезпеченості підприємства сировиною, матеріалами та іншими ресурсами, необхідними для здійснення виробничої діяльності.

Вивчення методичних підходів до аналізу стану та використання виробничих запасів. Показники, що характеризують ефективність управління запасами, зокрема коефіцієнт оборотності, коефіцієнт закріплення виробничих запасів і тривалість їх обороту. Оцінювання інтенсивності використання запасів та виявлення резервів підвищення ефективності їх використання.

Оцінювання ефективності використання оборотних активів підприємства. Система узагальнюючих і часткових показників, що застосовуються для аналізу результативності використання оборотних ресурсів, а також методика їх розрахунку та інтерпретації.

Факторний аналіз матеріаловіддачі та матеріаломісткості продукції. Вивчення факторів, що впливають на зміну цих показників, а також методичні підходи до визначення їх впливу на результати діяльності підприємства.

Аналізу впливу оборотних активів на виробничі результати підприємства. Взаємозв'язок між ефективністю використання оборотних ресурсів, обсягами виробництва та фінансовими результатами діяльності суб'єкта господарювання.

Практичне заняття

1. Проаналізувати склад і структуру оборотних активів підприємства (табл. 36).
2. Визначити рівень забезпеченості підприємства оборотними активами (табл. 37).

3. Розрахувати показники оборотності виробничих запасів підприємства (табл. 38).

4. Дати оцінку ефективності використання виробничих ресурсів (табл. 39).

5. Розрахувати та проаналізувати вплив факторів на зміну матеріаломісткості продукції підприємства (табл. 40).

Таблиця 36

Склад і структура оборотних активів

Вид ресурсів	20 р.		20 р.		20 р.		Відхилення	
	Вартість, тис. грн	Питома вага, %	Вартість, тис. грн	Питома вага, %	Вартість, тис. грн	Питома вага, %	абсолютне (+;-)	відносне (%)
Сировина і матеріали								
Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби								
Паливо								
Тара і тарні матеріали								
Будівельні матеріали								
Запасні частини								
Матеріали с.-г. призначення								
Тварини на вирощуванні і відгодівлі								
Малоцінні і швидкозношувані предмети								
Незавершене виробництво								
Готова продукція								
Товари								
Інші ресурси								
<i>Разом</i>		100		100		100		

Сформулювати висновки і пропозиції

Рівень забезпечення підприємства оборотними активами

Вид ресурсів	Планова потреба (натур. од.)	Джерела покриття потреби (натур. од.)		Укладено договорів (натур. од.)	Забезпечення потреби договорами (натур. од.)	Надійшло від постачальників (натур. од.)	Рівень виконання договорів, %	Фактичний рівень покриття потреби з зовнішніх джерел, %
		внутрішні	зовнішні					
А	1	2	3	4	$5=(4:3)\times 100$	6	$7=(6:4)\times 100$	$8=(6:3)\times 100$
Сировина і матеріали								
Купівельні напів-фабрикати та комплектуючі вироби								
Паливо								
Тара і тарні матеріали								
Будівельні матеріали								
Запасні частини								

Сформулювати висновки і пропозиції

Динаміка оборотності виробничих запасів

Показники	20__р.	20__р.	20__р.	Абсолютне відхилення (+;-)
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн				
Середньорічний залишок виробничих запасів, тис. грн				
Коефіцієнт оборотності виробничих запасів				
Тривалість обороту виробничих запасів, днів				
Коефіцієнт закріплення виробничих запасів				

Сформулювати висновки і пропозиції

Коефіцієнт оборотності виробничих запасів вказує, скільки разів у середньому поповнювалися запаси підприємства протягом звітнього періоду. Його визначають за формулою:

$$k_{oz} = \frac{ЧД}{\bar{З}_3}, \text{ або } k_{oz} = \frac{СПП}{\bar{З}_3},$$

де k_{oz} - коефіцієнт оборотності виробничих запасів;

$\overline{ЧД}$ – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);

$\bar{З}_3$ - середні залишки виробничих запасів за звітний період, грн.;

$СПП$ – собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).

Середні залишки визначають як середньоарифметичну величину між залишками виробничих запасів на початок і кінець звітнього періоду. Чим вища оборотність запасів, тим ефективніше вони використовуються, менше коштів витрачається на їх формування. Зменшення значення k_{oz} на кінець звітнього періоду порівняно з його значенням на початок свідчить про сповільнення обороту запасів.

Коефіцієнт закріплення виробничих запасів (обернений до швидкості обороту) обчислюють за формулою:

$$k_3 = \frac{\bar{З}_3}{ЧД}, \text{ або } k_3 = \frac{\bar{З}_3}{СПП}.$$

Він характеризує вартість матеріальних ресурсів, яка припадає на одну гривню чистого доходу або собівартості реалізованої продукції. Позитивною тенденцією вважається зменшення цього показника щодо попередніх періодів.

Тривалість (період) обороту запасів визначається за формулою:

$$Ч_{oz} = \frac{T}{k_{oz}},$$

де $Ч_{oz}$ – тривалість обороту запасів;

T – кількість днів, за які обчислюється оборотність (при цьому вважається, що місяць дорівнює 30, квартал – 90, півріччя – 180, рік – 360).

Цей показник показує час, протягом якого виробничі запаси трансформуються в кошти. Зменшення його на кінець звітнього періоду порівняно з його значенням на початок вважається позитивним, якщо це не перешкоджає нормальному процесу виробництва, не загрожує дефіцитом матеріальних ресурсів.

Вищеперелічені показники можна обчислювати для окремих видів виробничих запасів (сировина, матеріали, напівфабрикати, куповані вироби тощо).

Таблиця 39

Аналіз ефективності використання виробничих ресурсів

Показники	20__р.	20__р.	20__р.	Відхилення	
				абсолют- не (+;-)	віднос- не (%)
Обсяг виробленої продукції в порівнянних цінах, тис. грн					
Собівартість виробленої продукції, тис. грн					
Матеріальні витрати на виробництво продукції, тис. грн					
Матеріаломісткість продукції, грн					
Матеріаловіддача продукції, грн					
Частка матеріальних витрат у собівартості продукції, %					

Сформулювати висновки і пропозиції

Таблиця 40

Розрахунок впливу факторів на зміну матеріаломісткості продукції підприємства

Показники	20__р.	20__р.	20__р.		Відхилення (+;-) 20__р. від 20__р.
			за планом	фак- тично	
Обсяг валової продукції в порівнянних цінах, тис. грн					
Матеріальні витрати, тис. грн					
Матеріаломісткість продукції, грн					
Відхилення – всього, грн	x		x		
в т. ч. числі за рахунок зміни:	x		x		
валової продукції	x		x		
матеріальних витрат	x		x		

Сформулювати висновки і пропозиції

Завдання для самостійної роботи

1. Програма та методика аналізу оборотних активів.
2. Аналіз впливу оборотних активів на виробничі результати підприємства.

Питання для контролю та самопідготовки

1. Значення та завдання аналізу оборотних активів.
2. Як аналізують забезпеченість підприємства оборотними активами?
3. Яку роль виконують виробничі запаси та як їх проаналізувати?
4. Сформулювати особливості аналізу інтенсивності використання виробничих запасів.
5. Навести основні показники ефективності використання оборотних активів.
6. Назвати показники матеріаломісткості.
7. Визначити алгоритм факторного аналізу матеріаломісткості продукції.
8. Визначити алгоритм факторного аналізу матеріаловіддачі продукції.
9. Як визначити вплив факторів матеріально-технічного постачання на обсяг виробництва?
10. Назвати фактори використання матеріальних ресурсів на зміну обсягу виробництва.
11. Визначити алгоритм впливу факторів на зміну обсягу випуску продукції.

Тема 8. Аналіз виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг)

Програмна анотація

Виробництво та реалізація продукції, виконання робіт і надання послуг займають важливе місце в системі економічного аналізу діяльності підприємства. Основною метою такого аналізу є оцінка результативності виробничо-збутової діяльності, визначення факторів, що впливають на обсяги випуску продукції, а також пошук резервів підвищення ефективності господарювання.

Проведення аналізу передбачає дотримання певної послідовності та використання комплексного підходу до оцінки виробничих процесів. Загальна схема аналізу охоплює вивчення показників виробництва і реалізації продукції, дослідження їх динаміки, структури та асортименту, а також оцінку впливу окремих чинників на кінцеві результати діяльності підприємства.

Для здійснення аналізу застосовується система натуральних і вартісних показників, які характеризують масштаби виробництва, рівень реалізації продукції та ефективність використання ресурсів. Інформаційною основою дослідження є дані фінансової, статистичної та оперативної звітності підприємства.

У процесі аналізу визначаються тенденції зміни обсягів виробництва та реалізації продукції як у натуральному, так і у грошовому вимірі. Значна увага приділяється оцінці асортименту продукції та структурних змін у випуску, оскільки вони безпосередньо впливають на фінансові результати та конкурентоспроможність підприємства.

Комплексний аналіз дає можливість дослідити вплив асортиментних і структурних зрушень на економічні показники роботи суб'єкта господарювання. Окреме місце займає аналіз якості продукції та виконаних робіт, що здійснюється за допомогою системи показників якості, оцінки сортності продукції та відповідних методичних підходів до її дослідження.

Важливим етапом є також оцінка ритмічності виробничої діяльності підприємства, яка характеризує рівномірність випуску продукції та стабільність виконання виробничих програм. Завершальним напрямом аналізу виступає визначення внутрішніх резервів збільшення обсягів виробництва і реалізації продукції, а також розробка заходів щодо підвищення ефективності діяльності підприємства.

Практичне заняття

1. Аналіз виробництва продукції рослинництва (табл. 41,42,43,44).
2. Визначити резерви збільшення виробництва продукції рослинництва (45, 46, 47, 48, 49).
2. Аналіз виробництва продукції тваринництва (табл. 50, 51).
3. Визначити резерви збільшення виробництва продукції тваринництва (52, 53, 54, 55, 56, 57).
4. Проаналізувати динаміку обсягів виробництва, реалізації та рівня товарності продукції господарства (табл. 58).
5. Визначити вплив узагальнюючих факторів на обсяг реалізованої продукції та чистий дохід (виручку) від реалізації продукції (табл. 59, 60, 61).

**Питома вага рослинництва в сільськогосподарському
виробництві підприємства**

Показники	Всього по підприємству		В тому числі у рослинництві		Питома вага рослинництва, %	
	20__р.	20__р.	20__р.	20__р.	20__р.	20__р.
Валова продукція в порівнянних цінах, тис. грн.						
Товарна продукція в ц фактичної реалізації, тис. грн.						
Прибуток від реалізації сільськогосподарської продукції, млн. грн..						
Затрати праці в сільськогосподарському виробництві, тис. люд.-год						
Фонд оплати праці (заробітної плати), тис.грн.						
Виробничі витрати в сільськогосподарському виробництві, тис.грн.						
Основні виробничі засоби сільськогосподарського призначення, тис.грн.						

Сформулювати висновки і пропозиції

Таблиця 42

Динаміка виробництва основних видів продукції рослинництва, ц

Види продукції	20__р.	20__р.	20__р.	20__р. у % 20__р.	Відхиленн я (+;-) 20__р. від 20__р.	Серед- ньорічний темп росту, %
Зернові і зернобобові						
Цукрові буряки						
Картопля						
Овочі						
Фрукти						

Сформулювати висновки і пропозиції

Динаміка урожайності і посівних площ сільськогосподарських культур

Культури	20__р.		20__р.		20__р.		20__р. у % до 20__р.	
	урожай- ність	площа посіву	урожай- ність	площа посіву	урожай- ність	площа посіву	урожай- ність	площа посіву
Зернові і зернобобові								
у т.ч. озимі								
ярі								
зернобобові								
Кукурудза на зерно								
Цукрові буряки								
Картопля								
Овочі								
Всього по культурах								

Сформулювати висновки і пропозиції

Аналіз впливу факторів на зміну виробництва продукції рослинництва

Показники	Культури			
Площа посіву, га				
20 р.				
20 р.				
Урожайність, ц з га				
20 р.				
20 р.				
Виробництво продукції, ц				
20 р.				
20 р.				
Відхилення –всього в т. ч. за рахунок зміни посівної площі				
урожайності				

Сформулювати висновки і пропозиції

Резерви збільшення виробництва продукції рослинництва визначаються за рахунок підвищення врожайності, розширення посівних площ при більш повному використанні земель та недопущення загибелі посівів.

В свою чергу, резерви збільшення обсягу виробництва валової продукції за рахунок підвищення врожайності складаються як результат доведення рівня урожайності відстаючих господарств (бригад) до рівня передових, недопущення втрат при збиранні врожаю, недобору його за рахунок невиконання планів проведення удобрення полів, агротехнічних міроприємств посіву сортовим і районованим насінням, організаційно – технічних і економічних міроприємств.

Резерви розраховуються по кожному виду продукції і по кожному джерелу окремо, в натуральних показниках, а для узагальнення по галузі - оцінюються по порівняльних цінах (плановій собівартості).

Посів некондиційним насінням приводить до втрат готової продукції, які обумовлені завищеними нормами посіву. При розрахунках загальних втрат, перш за все, слід визначити питому вагу втрати насіння в залежності від його фактичного стану по класності; на другому етапі визначають перевищення норми висіву в розрізі окремих культур і множать його на фактичні площі, засіяні недоброякісним насінням.

Польова гідність насіння визначається за формулою:

$$\text{ПГ}_n = \frac{\text{Всх} \cdot \text{Чн}}{100},$$

де Всх – схожість насіння, %

Чн – чистота насіння, %

Норма висіву насіння визначається за формулою:

$$\text{Нв} = \frac{\text{К} \cdot \text{Пв}}{\text{ПГ}} \cdot 100$$

де К – кількість насіння, необхідного на 1 га за нормою, млн. шт.

Пв – питома вага тисячі шт. насіння, г

Резерв збільшення виробництва продукції рослинництва за рахунок поліпшення землекористування підраховується визначенням можливого збору продукції рослинництва, якщо б ці землі були використані під посіви тих чи інших сільськогосподарських культур. При такому підрахунку береться планова або фактична урожайність з 1 га, якщо вона вище планової.

До невикористаних резервів збільшення виробництва продукції слід відносити також валовий збір продукції, яку можна було одержати з загиблих посівів. З цією метою необхідно брати лише ті площі, які не були зібрані або згинули внаслідок безгосподарності. Для визначення цих резервів слід площі загиблих (незібраних) посівів помножити на планову або фактичну урожайність з 1 га, якщо вони лише планові.

Резерв збільшення виробництва продукції рослинництва за рахунок повторних і пожнивних посівів підраховують множенням різниці між фактичною та можливою площею цих посівів на середній вихід продукції з 1 га таких площ.

Резерви збільшення виробництва основних видів продукції рослинництва за рахунок підвищення врожайності до рівня підприємства-конкурента

Культури	Зібрана площа, га	Середня урожайність з урахуванням раніше визначених резервів з 1 га, ц		Внутрішньо – господарський поправочний коефіцієнт на якість ґрунту	Урожайність в підприємств а-конкурента з урахуванням поправочного коефіцієнта з 1 га,ц	Резерв збільшення виробництва продукції, ц	
		в середньому по господарств у	в підприємств а-конкурента			з 1 га	з усієї площі
0	1	2	3	4	5	6	7
Озима пшениця Кукурудза на зерно Цукрові буряки Картопля Овочі							

Сформулювати висновки і пропозиції

При підрахунку резерву збільшення валових зборів за рахунок підвищення урожайності до рівня підприємства-конкурента необхідно різницю в урожайності, одержаної в передовій бригаді і в середньому по господарству, помножити на фактичну посівну площу (без площі посіву в передовій бригаді). Якщо ґрунти в бригадах різні по якості то застосовують внутрішньогосподарський поправочний коефіцієнт, який визначають діленням середнього балу ріллі в передовій бригаді на середній бал по господарству.

Поділивши урожайність, одержану в передовій бригаді, на цей коефіцієнт, ліквідуємо вплив різниці в якості ґрунтів на рівень урожайності в передовій бригаді.

Резерви збільшення виробництва зерна за рахунок ліквідації втрат при
збиранні врожаю

Культури	Площі, зібрані пізніше оптимальних строків, га	Урожайність з 1 га, ц		Резерв збільшення виробництва продукції		
		при збиранні в строк	при збиранні пізніше строку	з 1га,ц	з усієї площі	
					ц	тис. грн
Озима пшениця Озиме жито Кукурудза на зерно Ярий ячмінь Овес Горох						
РАЗОМ						

Сформулювати висновки і пропозиції

Для визначення резерву збільшення виробництва зерна за рахунок ліквідації втрат при збиранні врожаю необхідно рівень урожайності з площі, зібраної в строк, порівняти з урожайністю одержаної з площі, зібраної з запізненням. Одержану різницю слід помножити на площу, зібрану після оптимальних строків. По цукрових буряках і картоплі для підрахунку резервів за рахунок цього джерела необхідно кількість зібраних коренеплодів (бульб) після кожного обробітку ґрунту після збирання врожаю помножити на необроблену площу в гектарах.

Резерви збільшення виробництва продукції рослинництва за рахунок
невиконання завдань щодо внесення добрив

Показники	Культури					Разом
	озима пшениця	кукурудза	ярий ячмінь	цукрові буряки	картопля	
1. Площі, на які не вносились оптимальні дози добрив, га						
2. Урожайність з 1 га, ц:						
а) з удобрених площ						
б) з неудобрених площ або частково удобрених площ						
3. З прибавки врожаю на фактор добрив приходить, %						
4. Резерв збільшення виробництва, ц						
- з 1 га = $\frac{(2a-2b)*45}{100}$						
- з усієї площі						
5. Порівняльна ціна 1 ц, грн.						
6. Загальна сума резервів, тис. грн.						

Сформулювати висновки і пропозиції

При визначенні резервів збільшення виробництва продукції рослинництва за рахунок виконання завдань по внесенню добрив необхідно величину прибавки урожаю з 1 гектара посіву, одержану за рахунок добрив, помножити на площу, на яку потрібно було внести добрива. Аналогічні розрахунки проводяться при визначенні резервів за рахунок посіву високоякісним насінням районованих сортів.

Резерви збільшення виробництва продукції рослинництва за рахунок порушення планової структури посіву сільськогосподарських культур

Культури	Структура посівів, %		Площа, га		Урожайність з 1 га, ц	Порівняльна ціна 1ц, грн.	Резерв збільшення виробництва	
	за планом	фактична	фактична	умовна			валового збору	валової продукції
0	1	2	3	4	5	6	7=(4-3)*5	8=7*6
Озима пшениця								
Озиме жито								
Кукурудза на зерно								
Ярий ячмінь								
Горох								
Овес								
Картопля								
Цукрові буряки								
Овочі								
РАЗОМ								

Сформулювати висновки і пропозиції

Резерви збільшення продукції рослинництва за рахунок вдосконалення структури посівних площ визначається різницею між вартістю валової продукції при оптимальній і фактичній структурах посівних площ, але з врахуванням урожайності, спроектованої на підставі раніше визначених резервів її підвищення.

Резерв збільшення продукції за рахунок проведення меліоративних робіт встановлюють шляхом множення різниці в виході продукції з 1 га з меліорованих земель і земель, які потребують меліорації, на можливу площу меліорації.

Таблиця 49

Узагальнення внутрішньогосподарських резервів збільшення виробництва продукції рослинництва

Види резервів	Культури				
	озима пшениця	кукурудза	горох	цукрові буряки	картопля
<p>Збільшення виробництва продукції за рахунок, ц :</p> <ul style="list-style-type: none"> - підвищення врожайності до рівня підприємства-конкурента - ліквідації втрат при збиранні врожаю - виконання завдань щодо внесення добрив - вдосконалення структури посівних площ <p>Разом резервів, ц Вартість додаткової продукції, тис. грн. Разом тис. грн.</p>					

Сформулювати висновки і пропозиції

Таблиця 50

Динаміка виробництва основних видів продукції тваринництва, ц

Види продукції	20__р.	20__р.	20__р.	20__р. у % до 20__р.
Молоко				
Приріст живої маси:				
- великої рогатої худоби				
- свиней				
Вовна				
Яйця, тис. шт.				

Сформулювати висновки і пропозиції

Аналіз впливу факторів на виробництво продукції тваринництва

Види продукції	Середньорічне поголів'я, гол.		Середньорічна продуктивність 1 гол., ц		Виробництво продукції, ц			Відхилення (+,-) 20__р. Від 20__р.		
	20__р.	20__р.	20__р.	20__р.	20__р.	умовне	20__р.	Всього	в т.ч. за рахунок змін	
									поголів'я	продуктивності
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Молоко										
Приріст живої маси:										
- великої рогатої худоби										
- свиней										
Яйця										
Шерсть										

Резервами підвищення продуктивності тварин можуть бути:

- ліквідація яловості;
- доведення продуктивності тварин до рівня передового підрозділу (господарства);
- поліпшення породного і класного складу тварин;
- скорочення тривалості сервіс та сухостійного періодів.

Резерви, пов'язані з поголів'ям тварин і птиці, можуть бути реалізовані за рахунок:

- доведення чисельності поголів'я до кількості, передбаченої планом, або потенційно можливої з урахуванням наявності приміщень кормів;
- ліквідація падежу тварин (за винятком падежу від інфекційних хвороб).

Резерви збільшення виробництва молока за рахунок ліквідації яловості корів визначаються недоодержанням приплоду і 50 % молока, яке дає дійна корова. Резерви збільшення виробництва свинини (баранини тощо) за рахунок поліпшення показників відтворення стада визначаються недоодержанням приплоду і приросту живої маси однієї голови.

Резерви збільшення виробництва продукції тваринництва за рахунок доведення продуктивності тварин до рівня передового підрозділу (господарства) і середньої по господарству на кількість поголів'я тварин (за винятком поголів'я тварин передового підрозділу). З метою більшої достовірності розрахунків даного резерву показники рівнів продуктивності тварин необхідно брати середні, досягнуті за останні 3-5 років.

Резерви збільшення виробництва продукції тваринництва за рахунок поліпшення породного (класного) складу тварин визначаються як різниця продуктивності породних (висококласних) і безпородних (за класністю нижче стандартних), помножена на кількість голів, на яку господарство могло б, або повинно, за планом, збільшити чисельність чистопородного (висококласного) поголів'я.

Резерви збільшення виробництва молока за рахунок скорочення тривалості сервіс та сухостійного періодів розраховують шляхом множення кількості днів перевищення середньої тривалості сервіс – сухостійного періодів по групі корів на їх даний удій.

Резерви збільшення продукції тваринництва за рахунок виконання плану чисельності поголів'я тварин, розраховують шляхом множення різниці між фактичним і плановим поголів'ям тваринна їх фактичну продуктивність.

Резерви збільшення виробництва продукції тваринництва за рахунок ліквідації падежу тварин визначаються як жива маса тварин, що загинули. Якщо це корова, то враховується й кількість недоодержаного молока, яка дорівнює добутку кормо-днів до кінця періоду на середньодобовий надій. Резерви збільшення виробництва продукції тваринництва за рахунок раціонального використання кормів визначаються шляхом ділення кількості перевитрачених кормів в кормових одиницях на виробництво того чи іншого виду продукції на норму витрати кормів, необхідну для одержання одиниці продукції. Але при цьому треба враховувати, що додаткові корми необхідні для вирощування поголів'я молодняка великої рогатої худоби й свиней, яке було визначено раніше при підрахунку резервів збільшення виробництва продукції за рахунок поліпшення показників відтворення стада.

При визначенні резервів збільшення виробництва продукції тваринництва за рахунок реалізації на фермах передових організаційно – економічних і технологічних доходів необхідно дотримуватись таких вимог:

- при порівнянні передових і середньо працюючих ферм в їх показниках враховувати всі раніше визначені резерви за рахунок інших факторів;
- дотримуватись рівності умов роботи порівнювальних підрозділів;
- при визначенні середніх показників продуктивності тварин по господарству та при порівнянні їх з даними передових ферм виключати поголів'я останніх.

Резерви збільшення виробництва продукції тваринництва за рахунок впровадження передових організаційно – економічних і технологічних заводів визначаються шляхом множення різниці в продуктивності однієї голови по передовій фермі і в середньому по господарству на поголів'я певної групи тварин без поголів'я передових ферм.

Всі резерви підраховуються по видам продукції в натуральних показниках, а при їх узагальненні в вартісних показниках (оцінюється по порівняльних цінах).

Резерви збільшення виробництва продукції тваринництва за рахунок підвищення продуктивності тварин до рівня підприємства-конкурента

Показники	Вид худоби і продукції		
	корови (молоко)	ВРХ (приріст живої маси)	свині (приріст живої маси)
1.Середньорічна продуктивність, кг у: - підприємства-конкурента - аналізованому підприємстві 2.Резерви приросту продуктивності на одну голову, кг 3.Середньорічне поголів'я тварин, гол. 4.Резерви приросту продукції на все поголів'я, ц 5.Порівнянна ціна 1 ц продукції, грн 6.Загальна сума резервів, тис. грн			

Сформулювати висновки і пропозиції

Резерви збільшення виробництва продукції за рахунок поліпшення породного складу тварин

Показники	Вид худоби і продукції		Разом живої маси
	Корови (молоко)	Свині (приріст живої маси)	
Поліпшення поголів'я, голів: - за планом - фактично відхилення (+,-) Середньорічна продуктивність однієї голови, кг Міжпородні втрати в продуктивності (% від базисної породи) Резерв збільшення виробництва, ц Порівнянна ціна 1 ц продукції, грн Загальна сума резервів, тис. грн			

Сформулювати висновки і пропозиції

Таблиця 54

Резерви збільшення виробництва продукції за рахунок поліпшення класного складу тварин

Показники	Вид худоби і продукції		Разом, тис. грн
	корови (молоко)	свині (приріст живої маси)	
Поголів'я по класності нижче стандарту, гол. Середньорічна продуктивність однієї голови, кг Міжкласні втрати в продуктивності, % Резерви збільшення виробництва, ц Порівнянна ціна 1 ц продукції, грн Загальна сума резервів, тис. грн			

Сформулювати висновки і пропозиції

Таблиця 55

Резерви збільшення виробництва продукції за рахунок виконання плану вихідного поголів'я тварин

Показники	Види тварин		Разом, тис. грн
	молодняк ВРХ та відгодівля*	молодняк свиней та відгодівля**	
Середньорічне вихідне поголів'я: - за планом - фактично відхилення (+,-) Середньорічна продуктивність однієї голови, кг Резерв збільшення виробництва, ц Порівнянна ціна 1 ц продукції, грн Загальна сума резервів, грн			

Сформулювати висновки і пропозиції

*- Молодняк великої рогатої худоби без приплоду поточного року

* - Молодняк свиней без приплоду поточного року

Втрати від падежу тварин

Показники	Молодняк народження поточного року		Разом, тис. грн
	ВРХ	свиней	
Поголів'я загиблих тварин, гол. Середня маса однієї голови (на кінець року), кг Маса поголів'я загиблих тварин, ц Порівнянна ціна 1 ц продукції, грн Загальна сума втрат від падежу тварин, тис. грн			

Сформулювати висновки і пропозиції

Узагальнення внутрішньогосподарських резервів збільшення
виробництва продукції тваринництва

Види резервів	Додаткова продукція		
	Молоко	Приріст живої маси	
		великої рогатої худоби	свиней
Збільшення виробництва продукції за рахунок: - підвищення продуктивності худоби до рівня передового господарства - поліпшення складу тварин: породного класного - виконання плану по середньорічному продуктивному поголів'ю - недопущення падежу тварин			
Всього резервів, ц			
Вартість додаткової продукції, тис. грн			
Разом тис. грн			

Сформулювати висновки і пропозиції

Динаміка обсягів виробництва, реалізації та рівня товарності продукції

Види продукції	20__ р.			20__ р.			20__ р.			20__ р. у % до 20__ р.		
	Вироблено продукції, ц	Реалізовано продукції, ц	Рівень товарності, %	Вироблено продукції, ц	Реалізовано продукції, ц	Рівень товарності, %	Вироблено продукції, ц	Реалізовано продукції, ц	Рівень товарності, %	Вироблено продукції, ц	Реалізовано продукції, ц	Рівень товарності, %
Зернові і зернобобові												
Картопля												
Цукрові буряки												
Овочі												
Плоди												
Приріст живої маси ВРХ												
Приріст живої маси свиней												
Молоко												

Сформулювати висновки і пропозиції

Вплив узагальнюючих факторів на обсяг реалізованої продукції

Види продукції	Обсяг виробленої продукції, ц		Рівень товарності, %		Обсяг реалізованої продукції, ц			Відхилення (+,-) обсягу реалізованої продукції, ц		
	базисний період	звітний період	базисний період	звітний період	базисний період	умовний	звітний період	загальне	в т. ч. за рахунок зміни	
									обсягу виробництва	рівня товарності
Зернові і зернобобові										
Картопля										
Цукрові буряки										
Овочі										
Плоди										
Приріст живої маси ВРХ										
Приріст живої маси свиней										
Молоко										

Сформулювати висновки і пропозиції

Таблиця 60

Динаміка обсягу, ціни і чистого доходу (виручки) від реалізації продукції

Продукція	20__р.			20__р.			20__р.			20__р. у % до 20__р.
	обсяг реалізації, ц	ціна реалізації,	чистий дохід (виручка) від	обсяг реалізації, ц	ціна реалізації,	чистий дохід (виручка) від	обсяг реалізації, ц	ціна реалізації,	чистий дохід (виручка) від	
Зерно, всього										
Картопля										
Цукрові буряки										
Овочі										
Плоди										
Приріст живої маси ВРХ										
Приріст живої маси свиней										
Молоко										

Сформулювати висновки і пропозиції

Вплив узагальнюючих факторів на чистий дохід (виручку)
від реалізації продукції

Продукція	Обсяг реалізації продукції, ц		Ціна реалізації 1 ц продукції, грн		Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн			Відхилення (+,-) чистого доходу (виручки) звітнього періоду від базисного, тис. грн		
	базисний період	звітній період	базисний період	звітній період	базисний період	умовний	звітній період	загальне	в т. ч. за рахунок зміни	
									обсягу реалізації	ціни
Зерно, всього										
Картопля										
Цукрові буряки										
Овочі										
Плоди										
Приріст живої маси ВРХ										
Приріст живої маси свиней										
Молоко										

Сформулювати висновки і пропозиції

Питання для контролю та самопідготовки

1. Значення та завдання аналізу виробництва та реалізації продукції, робіт, послуг в сучасних умовах.
2. Які джерела інформації використовують при аналізі виробництва та реалізації продукції ?
3. Основні завдання аналізу виробництва та реалізації продукції.
4. Економічне обґрунтування виробничої програми підприємства.

5. Показники, що використовуються при аналізі обсягів виробництва продукції.
6. За якими напрямками оцінюється виконання виробничої програми?
7. Які підходи використовують для оцінки якості продукції?
8. За допомогою яких показників оцінюється ритмічність виробництва?
9. Аналіз обсягу виробництва продукції в натуральному і вартісному вимірі.
10. Вплив випуску продукції на показники діяльності підприємства.
11. Оцінка виконання плану з номенклатури та асортименту.
12. Що належить до основних причин зміни обсягів реалізації продукції?
13. Про що свідчить перевищення темпів зростання виробництва продукції над темпами зростання її реалізації?
14. Аналіз структури товарної продукції методом прямого рахунку.
15. Аналіз якості продукції та основних причин зміни її рівня.
16. Яких умов доцільно дотримуватись при аналізі показників конкурентоспроможності продукції?
17. Завдання аналізу реалізації продукції.
18. Фактори впливу на обсяг реалізації продукції.
19. Яка сутність конкурентоспроможності продукції?
20. Як розрахувати інтегральний показник конкурентоспроможності?
21. Аналіз резервів виробництва і реалізації продукції.
22. Визначити методику аналізу резервів виробництва та реалізації.

Тестові завдання до змістового модуля 2

1. Вихід валової продукції рослинництва на 1 га с.-г. угідь безпосередньо залежить від:

а) урожайності с.-г. культур, продуктивності природних угідь та структури посівів і угідь;

б) урожайності с.-г. культур, продуктивності природних угідь та загальної площі с.-г. угідь господарства;

в) затрат праці і коштів на 1 га угідь;

г) природної родючості земель.

2. Який із перерахованих показників не характеризує економічну ефективність використання землі?

а) урожайність с.-г. культур;

б) виручка від реалізації продукції;

в) валовий і чисти дохід;

г) прибуток від продажу продукції.

3. При визначенні резервів збільшення урожаю за рахунок виконання завдань по внесенню добрив необхідно:

а) середню урожайність, одержану за рахунок добрив, помножити на площу, яку можна було б удобрити;

б) планову урожайність по підприємству помножити на площу посіву і розділити на 45;

в) різницю фактичної і планової урожайності помножити на площу, яку можна було б удобрити;

г) величину прибавки урожаю, одержану за рахунок добрив, помножити на площу, яку можна було б удобрити.

4. Структура основних виробничих засобів с.-г. призначення підприємства залежить від:

а) спеціалізації господарства, забезпеченості його окремими видами фондів;

б) площі землекористування і організаційної побудови господарства;

в) наявності і розвитку промислових переробних підприємств;

г) розміру фондів житлово-комунального господарства.

5. Коефіцієнт зносу характеризується відношенням:

а) залишкової вартості основних фондів до початкової вартості основних фондів;

б) вартості приросту основних фондів до початкової вартості основних засобів на відповідну дату;

в) вартості зносу основних засобів до початкової вартості основних засобів на відповідну дату;

г) вартості зносу основних засобів до вартості основних засобів, що надійшли.

6. Забезпеченість господарства робочою силою найбільш повно визначають порівнянням:

а) наявної кількості працюючих з їх потребою;

б) фактичної кількості відпрацьованих людино-днів з передбаченою планом;

в) показників навантаження с.-г. угідь, поголів'я тварин на середньорічного працівника, обчислених по даному господарству, з такими ж, обрахованими в середньому по району;

г) наявної кількості працюючих у звітному році з їх чисельністю у попередньому році.

7. Який із перерахованих показників не характеризує рух робочої сили?

а) коефіцієнт зайнятості ;

б) коефіцієнт плинності кадрів;

в) коефіцієнт постійного складу персоналу;

г) коефіцієнт обороту з вибуття.

8. Використання фонду оплати праці функціонально залежить від таких факторів:

а) кількості виробленої валової продукції;

б) кількості середньорічних працівників і відпрацьованих ними людино-днів;

в) середньорічної кількості працюючих і рівня оплати праці одного працюючого за рік;

г) виконання плану продуктивності праці.

9. Зміни обсягу валової продукції рослинництва залежать від:

а) розмірів посівних площ, структури посівних площ, урожайності сільськогосподарських культур;

б) розмірів посівних площ, валового і чистого доходу;

в) норми висіву насіння, валового і чистого доходу;

г) урожайності сільськогосподарських культур, розмірів загальної площі.

10. Які показники характеризують технологічну ефективність використання виробничого потенціалу галузі тваринництва?

а) виробництво валової продукції, валового і чистого доходу на 1 голову тварин і одиницю витрачених ресурсів та 1 м² виробничої площі;

б) продуктивність тварин і птиці, виробництво продукції в натуральному виразі на 1 м² виробничої площі основного приміщення, витрати кормів на 1 голову і 1 ц продукції;

в) витрати кормів на 1 голову тварин, прибуток на 1 ц продукції, собівартість 1 ц продукції;

г) середня оплата праці працівників галузі за окремими видами тварин; витрати коштів на поліпшення умов праці; продуктивність тварин.

12. Зміна обсягу реалізації продукції складається під дією таких факторів:

а) кількість реалізованої продукції, валова продукція, ціна реалізації;

б) урожайність с.-г. культур, площа посіву, індекс якості, індекс товарності;

в) площа посіву певної культури, урожайність, собівартість одиниці продукції, коефіцієнт виконання плану з реалізації продукції;

г) рівень товарності, урожайність с.-г. культур, площа посіву, собівартість одиниці продукції.

12. До валової продукції господарства при визначенні рівня товарності відносять:

а) вартість основної продукції товарних культур, вирощування і господарського використання тварин;

б) вартість основної і побічної продукції усіх с.-г. культур, вирощування і господарського використання тварин;

в) те ж, що в п.б, плюс вартість вирощування багаторічних насаджень;

г) те ж, що в п.в, плюс вартість приросту чи мінус скорочення незавершеного виробництва.

13. Які показники характеризують технологічну ефективність використання землі?

а) вміст шкідливих речовин у ґрунті, інтенсивність ерозійних процесів, темпи відновлення природної родючості ґрунту;

б) урожайність основних с.-г. культур, виробництво окремих видів продукції рослинництва і тваринництва на відповідну одиницю земельної площі;

в) рівень і тенденції зміни оплати праці, рівень соціального комфорту житла, культурно-побутових приміщень;

г) одержано з розрахунку на одиницю земельної площі валової продукції, грошової виручки, валового доходу і балансового прибутку.

14. Для визначення показника фондівіддачі треба знайти відношення:

а) вартості основних засобів до розміру виручки від реалізації продукції;

б) вартості основних засобів до вартості валової продукції;

в) вартості валової продукції до середньорічної вартості основних засобів;

г) прибутку до середньорічної вартості основних засобів.

15. Коефіцієнт приросту основних засобів розраховується відношенням:

а) вартості основних засобів на початок періоду до вартості приросту основних засобів;

б) вартості приросту основних засобів до вартості їх на початок періоду;

- в) вартості приросту основних засобів до вартості їх на кінець періоду;
- г) вартості основних засобів, що надійшли, до вартості приросту основних засобів

16. Коефіцієнтом використання тракторного парку є відношення:

- а) фактичної кількості відпрацьованих машино-днів до кількості машино-днів перебування в господарстві;
- б) фактичної кількості відпрацьованих машино-днів до планової кількості машино-днів перебування в господарстві;
- в) фактичного обсягу виконаних робіт до планового;
- г) планового змінного виробітку до фактичного.

17. Одним із основних факторів, що впливає на розмір затрат на амортизацію з розрахунку на еталонний гектар, є:

- а) кількість машинно-днів перебування тракторів у господарстві;
- б) кількість еталонних тракторів з розрахунку на 100 га с.-г. угідь;
- в) своєчасність проведення механізованих робіт;
- г) річний виробіток на еталонний трактор

18. Коефіцієнт плинності кадрів розраховується як відношення:

- а) кількості робітників, які звільнилися за власним бажанням і за порушення дисципліни, до середньоспискової чисельності персоналу;
- б) кількості звільнених робітників до середньоспискової чисельності персоналу;
- в) кількості прийнятого персоналу на роботу до кількості звільнених робітників;
- г) кількості робітників, які звільнилися за власним бажанням і за порушення дисципліни, до кількості прийнятого персоналу на роботу.

19. Продуктивність праці – це:

- а) об'єктивна властивість живої праці, яка виражає фактично досягнуту або реально заплановану її ефективність;

б) здатність конкретної праці виробляти певну кількість матеріальних благ або виконувати певний обсяг робіт за одиницю робочого часу;

в) вартість валової або товарної продукції на одного середньорічного працівника;

г) сукупні затрати живої та уречевленої праці на одиницю одержаної продукції

20. Для підрахунку резерву збільшення виробництва зерна за рахунок ліквідації втрат при збиранні урожаю необхідно:

а) різницю між урожайністю з площі, зібраної в строк, і врожайністю, одержаної з площі, зібраної із запізненням, помножити на заплановану площу посіву;

б) різницю між урожайністю з площі, зібраної в строк, і врожайністю, одержаної з площі, зібраної із запізненням, помножити на площу, зібрану пізніше оптимальних строків;

в) урожайність, одержану з площі, зібраної із запізненням, помножити на площу, зібрану пізніше оптимальних строків, і поділити на урожайність з площі, зібраної в строк;

г) середню урожайність помножити на площу, зібрану пізніше оптимальних строків;

21. Показник виробництва молока на 100 га сільськогосподарських угідь функціонально залежить від:

а) виробництва кормів на 100 га с.-г. угідь;

б) щільності поголів'я і породності корів;

в) щільності поголів'я і продуктивності корів;

г) розміру сільськогосподарських угідь і продуктивності корів.

22. Які з перерахованих показників не характеризують економічну ефективність використання виробничого потенціалу тваринницької галузі?

а) витрати кормів на 1 голову тварин і 1 ц продукції;

б) виробництво валової продукції, валового і чистого доходу (прибутку) на 1 голову тварин і одиницю витрачених ресурсів;

в) прибуток на 1 ц продукції;

г) рівень рентабельності виробництва продукції.

23. Який із перелічених нижче факторів не впливає на обсяг реалізації експортної продукції?

а) обсяг продукції (товарів, робіт, послуг);

б) загальна кількість експортних контрактів за період;

в) собівартість виробленої продукції;

г) кількість іноземних покупців (замовників, клієнтів) за відповідний період.

24. Які з перерахованих показників не аналізують рух основних засобів?

а) коефіцієнт реальної вартості основних засобів;

б) коефіцієнт зносу;

в) коефіцієнт оновлення;

г) коефіцієнт плинності.

25. Коефіцієнтом вибуття основних засобів є відношення:

а) вартості засобів, що вибули, до їх вартості на кінець року;

б) вартості засобів, що вибули, до їх вартості на початок року;

в) вартості засобів на кінець року до їх вартості на початок року;

г) вартості засобів, що вибули, до вартості засобів, що надійшли.

26. Коефіцієнт корисного пробігу автомобілів визначають відношенням:

а) всього пробігу до кількості кілометрів, пройдених з вантажем;

б) кількості пройдених кілометрів з вантажем до всього пробігу;

в) обсягу виконаної роботи за певний період до кількості пройдених кілометрів;

г) обсягу виконаної роботи за певний період до кількості кілометрів, пройдених з вантажем.

27. *Коефіцієнт постійності складу персоналу підприємства розраховується відношенням:*

а) кількості прийнятого персоналу на роботу до середньоспискової чисельності персоналу;

б) кількості звільнених робітників до кількості робітників, які звільнились за власним бажанням;

в) кількості робітників, що пропрацювали весь рік, до середньоспискової чисельності персоналу;

г) кількості робітників, що пропрацювали весь рік, до кількості робітників, які звільнились за власним бажанням.

28. *Рівень виконання плану продуктивності праці в цілому по господарству виявляється співставленням:*

а) загальних затрат праці фактичних з плановими;

б) фактичних затрат праці на 1 га посіву і 1 голову тварин з плановими;

в) фактичного виходу валової продукції з плановим;

г) фактичного виходу валової продукції на одиницю часу з плановим.

29. *Виконання плану фонду оплати праці функціонально залежить від:*

а) виконання плану продуктивності праці;

б) виконання плану виробництва валової продукції;

в) виконання змінних норм виробітку;

г) затрат праці і рівня оплати одиниці продукції.

30. *На зміну фонду робочого часу впливають наступні фактори:*

а) чисельність робітників, середня тривалість робочого дня;

б) чисельність робітників, кількість відпрацьованих днів одним робітником у середньому за рік, середня тривалість робочого дня;

в) чисельність робітників, кількість відпрацьованих днів одним робітником у середньому за рік, відпрацьовано одним робітником годин;

г) чисельність робітників, кількість відпрацьованих днів одним робітником у середньому за рік, оплата праці однієї людино-години.

31. Основними резервами збільшення виробництва рослинницької продукції

є:

а) ріст урожайності і недопущення загибелі посівів;

б) розширення посівних площ посіву за рахунок більш повного використання земель і недопущення загибелі посівів, меліорація земель;

в) ріст урожайності, розширення посівних площ посіву за рахунок більш повного використання земель і недопущення загибелі посівів;

г) зміцнення матеріально-технічної бази, ріст урожайності.

32. Для підрахунку резерву збільшення виробництва продукції тваринництва за рахунок поліпшення породного складу тварин необхідно:

а) продуктивність породних тварин помножити на кількість голів, на яке господарство недовиконало план по породних тваринах;

б) продуктивність породних тварин помножити на кількість голів, на яке господарство недовиконало план по породних тваринах і поділити на середньорічне поголів'я;

в) різницю продуктивності породних і безпородних тварин помножити на кількість голів, на яке господарство недовиконало план по породних тваринах;

г) середньорічну продуктивність тварин помножити на кількість голів, на яке господарство недовиконало план по породних тваринах.

33. Які фактори впливають на витрати по статті "Оплата праці" при виробництві 1 ц зерна?

а) трудомісткість 1 ц зерна і кількість працівників, зайнятих на виробництві зерна;

б) середньорічна оплата праці одного працівника, зайнятого на виробництві зерна і затрати праці на 1 га посіву;

в) кількість працівників, зайнятих на виробництві зерна і середньорічна оплата праці одного працівника;

г) трудомісткість 1 ц зерна і середня оплата однієї людини-години.

34. Обсяг реалізації продукції можна розрахувати шляхом:

а) множення середньореалізаційної ціни на продукцію на рівень її товарності;

б) множення обсягу виробництва продукції на рівень її товарності;

в) ділення прибутку від реалізації продукції на обсяг її виробництва;

г) ділення обсягу виробництва продукції на рівень її товарності.

35. Коефіцієнт придатності розраховується як відношення:

а) залишкової вартості основних засобів до їх балансової вартості;

б) суми зносу, нарахованої за весь період використання основних засобів, до їх балансової вартості;

в) суми амортизаційних відрахувань протягом року до балансової вартості основних засобів;

г) вартості засобів, що вибули, до їх вартості на початок року.

36. Фондозабезпеченість підприємства основними виробничими засобами розраховується відношенням:

а) середньорічної вартості основних виробничих засобів сільськогосподарського призначення до площі сільськогосподарських угідь;

б) середньорічної вартості основних виробничих засобів сільськогосподарського призначення до середньорічної чисельності працюючих, зайнятих в сільському виробництві;

в) середньорічної вартості основних виробничих засобів сільськогосподарського призначення до вартості валової продукції сільського господарства;

г) середньорічної вартості основних виробничих засобів сільськогосподарського призначення до площі сільськогосподарських угідь та відношення середньорічної вартості основних виробничих засобів сільськогосподарського призначення до середньорічної чисельності працюючих, зайнятих в сільськогосподарському виробництві.

37. Рух трудових ресурсів характеризується такими показниками:

а) коефіцієнти надходження, вибуття, плинності;

- б) коефіцієнти сезонності, зайнятості, трудової участі;
- в) якість життя та його рівень;
- г) коефіцієнти міграції, приживання, рівень загальної і спеціальної освіти.

38. Рівень використання фонду робочого часу за рік (квартал, місяць) визначається відношенням:

- а) фактичних затрат праці за цей період до можливого фонду часу;
- б) фактичних затрат праці за цей період до можливого фонду робочого часу;
- в) фактичних неявок на роботу за цей період до можливого фонду робочого часу;
- г) фактичних неявок на роботу за поважних причин за період до можливого фонду робочого часу.

39. Узагальнюючим показником продуктивності праці в сільському господарстві є:

- а) затрати праці на 1га посіву і 1 голову тварин;
- б) рівень виконання змінних норм виробітку;
- в) затрат праці на одиницю виробленої продукції;
- г) вартість валової продукції на середньорічного працівника, зайнятого в с.-г. виробництві.

40. Обсяг реалізації молока безпосередньо залежить від таких факторів:

- а) кількість реалізованого молока, собівартість молока, грошова виручка від реалізації продукції;
- б) середньорічне поголів'я тварин, індекс якості молока, індекс товарності, грошова виручка від реалізації молока;
- в) кількість реалізованого молока, валове виробництво продукції, середньорічна чисельність працівників, які обслуговують тварин;
- г) середньорічне поголів'я тварин, продуктивність корів, індекс якості, індекс товарності.

41. Натуральні показники обсягів виробництва використовують:

- а) при аналізі обсягів виробництва однорідної продукції;
- б) для узагальнюючої характеристики обсягів виробництва продукції;
- в) при аналізі обсягів неоднорідної продукції;
- г) при аналізі обсягів не зіставленої продукції.

42. Фондомісткість продукції визначається як відношення:

- а) обсягу випущеної продукції до середньорічної вартості основних засобів;
- б) середньорічної вартості основних засобів до обсягу випущеної продукції;
- в) середньорічної вартості основних засобів до обсягу реалізованої продукції;
- г) середньорічної вартості основних засобів до вартості власного капіталу.

43. Вихід продукції з однієї гривні витрачених предметів праці – це:

- а) коефіцієнт корисного використання матеріалів;
- б) матеріальні витрати;
- в) матеріаловіддача;
- г) матеріаломісткість.

44. Для того, щоб визначити обсяг реалізації продукції підприємства необхідно використати:

- а) баланс підприємства;
- б) звіт про фінансові результати;
- в) звіт про власний капітал;
- г) звіт про рух грошових коштів.

45. До комплексних показників якості продукції належать:

- а) ритмічність діяльності;
- б) довговічність;
- в) безпечність;

г) сортність.

46. Для оцінки обсягу виробництва продукції використовують вимірники:

- а) натуральні, умовні;
- б) вартісні, натуральні;
- в) умовні, вартісні, натуральні;
- г) умовні, вартісні.

47. Які з перелічених факторів безпосередньо не впливають на обсяг товарної продукції:

- а) порушення ритму роботи;
- б) обсяг чистого прибутку;
- в) фактори предметів, засобів праці та самої праці;
- г) зміни залишків незавершеного виробництва.

48. Об'єктом аналізу основних засобів є:

- а) ефективність використання оборотних засобів;
- б) склад, структура та динаміка кадрового потенціалу;
- в) рівень забезпеченості підприємства основними засобами;
- г) конкурентоздатність продукції.

49. Ритмічна робота підприємства призводить до:

- а) зменшення прибутку;
- б) своєчасного і повного виконання договірних зобов'язань;
- в) до перевитрат фонду оплати праці;
- г) росту залишків готової продукції на складі.

50. Які основні причини невиконання виробничої програми підприємства:

- а) виплата штрафних санкцій;
- б) недоліки в організації виробництва;
- в) зміна попиту на окремі вироби;
- г) неефективна реклама продукції.

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. АНАЛІЗ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА,
ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ І ФІНАНСОВОГО СТАНУ
ПІДПРИЄМСТВА**

Тема 9. Аналіз витрат виробництва і собівартості продукції

Програмна анотація

Аналіз витрат підприємства є важливою складовою системи управління господарською діяльністю, оскільки дає змогу оцінити ефективність використання ресурсів, визначити фактори формування витрат та виявити можливості їх оптимізації. Основними завданнями аналізу є дослідження рівня, структури й динаміки витрат, оцінка впливу окремих чинників на їх зміну, а також пошук резервів скорочення витрат і підвищення результативності діяльності підприємства. Інформаційною базою аналізу виступають дані бухгалтерського, статистичного та управлінського обліку, фінансової звітності й внутрішньої документації підприємства.

У процесі дослідження витрати класифікуються за різними ознаками залежно від цілей аналізу та особливостей господарської діяльності. Об'єктами аналізу можуть бути окремі види витрат, структурні підрозділи, види діяльності, продукція або процеси підприємства. Методика аналізу передбачає оцінку загальної суми витрат, вивчення їх структури та динаміки, а також визначення причин відхилень фактичних показників від запланованих або нормативних значень.

Особливе значення має оперативний аналіз витрат, який забезпечує своєчасний контроль за використанням ресурсів та сприяє прийняттю ефективних управлінських рішень. Аналіз витрат здійснюється за окремими видами діяльності підприємства, що дозволяє визначити найбільш витратні напрями та оцінити їх економічну доцільність. Для більш глибокого дослідження застосовується функціонально-вартісний аналіз, спрямований на пошук шляхів зниження витрат при збереженні належного рівня якості продукції чи послуг.

Важливим напрямом економічного аналізу є дослідження собівартості продукції, робіт і послуг, оскільки цей показник характеризує ефективність виробничої діяльності підприємства та впливає на формування фінансових результатів. Аналіз собівартості передбачає використання системи показників, які відображають рівень витрат на виробництво та реалізацію продукції. Інформаційне забезпечення такого аналізу базується на даних калькуляцій, бухгалтерської та статистичної звітності, а також матеріалах внутрішнього обліку підприємства.

У ході аналізу витрати досліджуються за економічними елементами та статтями калькуляції, за ступенем залежності від обсягів виробництва, місцями виникнення витрат і об'єктами калькулювання. Значна увага приділяється вивченню прямих і непрямих витрат, визначенню особливостей їх формування та впливу на собівартість продукції. Окремо аналізуються комплексні статті витрат і собівартість окремих видів продукції, що дозволяє оцінити економічну ефективність виробництва конкретних виробів.

Завершальним етапом аналізу є визначення резервів скорочення собівартості продукції, робіт і послуг. До таких резервів належать підвищення продуктивності праці, раціональне використання матеріальних ресурсів, удосконалення організації виробництва, зменшення непродуктивних витрат та впровадження сучасних технологій управління витратами.

Семінарське заняття

1. Завдання аналізу собівартості продукції і джерела інформації
2. Загальна оцінка собівартості продукції
3. Аналіз собівартості продукції рослинництва
4. Аналіз собівартості продукції тваринництва
5. Резерви зниження собівартості продукції

Практичне заняття

1. Провести аналіз витрат на виробництво продукції сільського господарства (робіт і послуг) табл. 62).
2. Визначити склад і структуру витрат підприємства (табл. 63).
3. Визначити обсяг і структуру елементів операційних витрат (табл. 64).
4. Розрахувати склад і структуру собівартості 1 ц окремих видів продукції за статтями витрат (табл. 65, 66).
5. Розрахувати та проаналізувати вплив факторів на зміну собівартості 1 ц продукції (табл. 67).

Таблиця 62

Аналіз витрат на виробництво продукції сільського господарства (робіт і послуг), тис. грн

Види витрат	20__р.	20__р.	20__р.	Відхилення 20__р від 20__р	
				+;-	%
Рослинництво					
Прямі матеріальні витрати					
Прямі витрати на оплату праці					
Інші прямі витрати					
Тваринництво					
Прямі матеріальні витрати					
Прямі витрати на оплату праці					
Інші прямі витрати					

Сформулювати висновки і пропозиції

Таблиця 63

Склад і структура витрат підприємства

Показники	20__р.		20__р.		20__р.		20__р.		20__р.	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)										
Адміністративні витрати										
Витрати на збут										
Інші операційні витрати										
Інші витрати										
Всього витрат										

Сформулювати висновки і пропозиції

Обсяг і структура елементів операційних витрат

Показник	20__ р.		20__ р.		20__ р.		Відхилення (+;-) 20__р від 20__р	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Матеріальні затрати								
Витрати на оплату праці								
Відрахування на соціальні заходи								
Амортизація								
Інші операційні витрати								
Разом								

Сформулювати висновки і пропозиції

**Аналіз структури виробничої собівартості 1 ц продукції
рослинництва, тис. грн**

Статті витрат	20__р.		20__р.		Відхилення	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Виробнича собівартість, всього						
у тому числі:						
Прямі матеріальні витрати						
з них:						
-насіння та посадковий матеріал						
-мінеральні добрива						
-нафтопродукти						
-оплата послуг і робіт сторонніх організацій						
-інші матеріальні витрати						
Прямі витрати на оплату праці						
Інші прямі витрати та загальновиробничі витрати, всього						
з них:						
-амортизація необоротних активів						
-відрахування на соціальні заходи						
-решта інших прямих та загальновиробничих витрат						

Сформулювати висновки і пропозиції

**Аналіз структури виробничої собівартості 1 ц продукції
тваринництва, тис. грн**

Статті витрат	20 р.		20 р.		Відхилення	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Виробнича собівартість, всього						
у тому числі:						
Прямі матеріальні витрати						
з них:						
-корми						
-нафтопродукти						
-оплата послуг і робіт сторонніх організацій						
-інші матеріальні витрати						
Прямі витрати на оплату праці						
Інші прямі витрати та загальновиробничі витрати, всього						
з них:						
-амортизація необоротних активів						
-відрахування на соціальні заходи						
-решта інших прямих та загальновиробничих витрат						

Сформулювати висновки і пропозиції

Аналіз впливу факторів на зміну собівартості 1 ц продукції

Показники	20__р.	20__р.	Відхилення (+, -)
Зернові і зернобобові (цукрові буряки)			
Витрати коштів на 1 га посіву, грн			
Урожайність з 1 га, ц			
Собівартість 1 ц, грн			
Відхилення собівартості 1 ц – загальне, грн			
в т. ч. за рахунок зміни			
- витрат коштів на 1 га посіву			
- урожайності			
Молоко (приріст живої маси ВРХ, свиней)			
Витрати коштів на 1 голову тварин, грн			
Продуктивність тварин, ц			
Собівартість 1 ц, грн			
Відхилення собівартості 1 ц – загальне, грн			
в т. ч. за рахунок зміни			
- витрат коштів на 1 голову тварин			
- продуктивності тварин			

Сформулювати висновки і пропозиції

Питання для контролю та самопідготовки

1. Зміст, завдання та значення аналізу собівартості продукції.
2. Назвати основні джерела інформації для аналізу виробничих витрат і собівартості продукції.
3. Визначити критерії поділу витрат на змінні та постійні.
4. Загальна схема формування витрат підприємства та їх аналіз.
5. Загальна схема формування операційних витрат підприємства та їх аналізу.
6. Охарактеризувати основні статті калькуляції операційної собівартості товарної продукції.

7. На які групи розподіляються загальновиробничі витрати? Методика їх аналізу.
8. Методика аналізу адміністративних витрат.
9. Методика аналізу витрат на збут.
10. Методика аналізу інших операційних витрат
11. Які фактори впливають на зміну витрат підприємства?
12. Які елементи формують собівартість виробленої продукції?
13. Фактори впливу на зміну прямих матеріальних витрат та витрат на оплату праці.
14. Охарактеризувати процес аналізу накладних витрат.
15. Основні джерела резервів зниження собівартості реалізованої продукції.

Тема 10. Аналіз фінансових результатів і рентабельності підприємства

Програмна анотація

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства посідає важливе місце в системі економічного аналізу, оскільки дозволяє оцінити ефективність господарювання, рівень прибутковості та фінансову стійкість суб'єкта господарювання. Основними завданнями аналізу є дослідження формування доходів, витрат і прибутку, визначення факторів, що впливають на зміну фінансових результатів, а також виявлення резервів підвищення рентабельності діяльності підприємства. Інформаційною основою проведення аналізу виступають дані фінансової звітності, бухгалтерського обліку, статистичної інформації та матеріали внутрішнього управлінського обліку.

У процесі аналізу вивчаються динаміка, склад і структура фінансових результатів підприємства, що дає можливість оцінити тенденції зміни прибутковості та ефективності діяльності. Значна увага приділяється дослідженню доходів і витрат підприємства, визначенню їх впливу на формування фінансового результату та оцінці економічної доцільності окремих видів діяльності.

Окремим напрямом є аналіз фінансових результатів від операційної діяльності, у межах якого досліджується вплив основних факторів на зміну прибутку від реалізації продукції. Аналіз включає оцінку обсягів продажу, рівня собівартості, структури асортименту, цінової політики та інших чинників, що визначають величину прибутку підприємства.

У ході дослідження здійснюється аналіз доходів від звичайної діяльності, а також надзвичайних доходів, пов'язаних із виникненням непередбачуваних подій. Паралельно вивчається склад витрат підприємства, їх структура та динаміка, що дозволяє визначити основні напрями оптимізації витратної частини діяльності.

Важливе значення має аналіз розподілу та використання прибутку підприємства. У процесі дослідження визначаються напрями розподілу прибутку, сума чистого прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства, а також фактори, які впливають на його величину. Такий аналіз дає можливість оцінити ефективність фінансової політики підприємства та обґрунтувати напрями подальшого розвитку.

Складовою аналізу фінансових результатів є оцінка рівня рентабельності підприємства. Для цього застосовується система показників рентабельності продукції, продажу, активів, власного капіталу та зобов'язань. Аналіз рентабельності дозволяє визначити ефективність використання ресурсів підприємства, оцінити прибутковість окремих видів продукції та діяльності загалом.

У процесі факторного аналізу досліджується вплив окремих чинників на зміну рентабельності продукції, активів і валової рентабельності підприємства. Це дає змогу виявити причини відхилень показників від запланованого рівня та визначити напрями підвищення ефективності господарської діяльності.

Завершальним етапом є визначення резервів збільшення прибутку та рентабельності підприємства. До основних резервів належать зростання обсягів реалізації продукції, зниження собівартості, підвищення продуктивності праці, оптимізація структури витрат, удосконалення системи управління та ефективніше використання активів підприємства.

Семінарське заняття

1. Значення, завдання та інформаційне забезпечення аналізу
2. Аналіз рівня і динаміки фінансових результатів
3. Аналіз доходів і витрат
4. Аналіз фінансових результатів від операційної діяльності підприємства
5. Аналіз розподілу прибутку підприємства
6. Аналіз та оцінка рентабельності підприємства

7. Методика підрахунку резервів збільшення прибутку та рентабельності

Практичне заняття

1. За даними фінансової звітності проаналізувати рівень і динаміку фінансових результатів підприємства (таблиця 68).
2. Вивчити склад і структуру доходів підприємства (таблиця 69).
3. Проаналізувати зміну показників фінансових результатів від операційної діяльності (таблиця 70).
4. Проаналізувати склад і структуру прибутку підприємства (таблиця 71).
5. Визначити вплив факторів (3-х) на зміну валового прибутку від реалізації продукції (таблиця 72).
6. Проаналізувати динаміку і виконання плану чистого прибутку підприємства (таблиця 73).
8. Визначити показники рентабельності підприємства (таблиця 74).
9. Визначити кількісний вплив факторів на зміну валової рентабельності продукції (таблиця 75).
10. Провести факторний аналіз рентабельності активів (таблиця 76).

Рівень і динаміка фінансових результатів, тис. грн

Показник	20__р.	20__р.	20__р.	Відхилення	
				+;-	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)					
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)					
Валовий:					
прибуток					
збиток					
Інші операційні доходи					
Адміністративні витрати					
Витрати на збут					
Інші операційні витрати					
Фінансовий результат від операційної діяльності:					
прибуток					
збиток					
Дохід від участі в капіталі					
Інші фінансові доходи					
Інші доходи					
Фінансові витрати					
Втрати від участі в капіталі					
Інші витрати					
Фінансовий результат до оподаткування:					
прибуток					
збиток					
Витрати (дохід) з податку на прибуток					
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування					
Чистий фінансовий результат:					
прибуток					
збиток					

Сформулювати висновки і пропозиції

Аналіз складу і структури доходів підприємства

Показники	20__р.		20__р.		20__р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)						
Інші операційні доходи						
Дохід від участі в □ капіталі						
Інші фінансові доходи						
Інші доходи						
Всього доходів		100		100		100

Сформулювати висновки і пропозиції

Динаміка фінансових результатів від операційної діяльності

Показник	20__р.		20__р.		20__р.		Відхилення	
							(+;-), тис. грн	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)								
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)								
Валовий прибуток (збиток)								
Інші операційні доходи								
Адміністративні витрати								
Витрати на збут								
Інші операційні витрати								
Прибуток (збиток) від операційної діяльності								

Сформулювати висновки і пропозиції

Таблиця 71

Аналіз складу і структури прибутку підприємства

№ з/п	Вид прибутку	20__р.		20__р.		20__р.		Відхилення	
		тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1	Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування								
	У тому числі:								
1.1.	Прибуток від операційної діяльності								
1.2.	Прибуток від фінансової діяльності								
1.3.	Прибуток від інвестиційної діяльності								
2.	Прибуток від надзвичайних подій до оподаткування								
3.	Всього прибутку від надзвичайної та звичайної діяльності до оподаткування (р.1+р.2)		100		100		100		-

Сформулювати висновки і пропозиції

Таблиця 72

Вихідні дані для оцінки впливу факторів на зміну прибутку від реалізації продукції

Показник	20__р.	20__р.	20__р.	Відхилення (+;-)
Обсяг реалізованої продукції, ц				
Дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн				
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн				
Ціна реалізації одиниці продукції, грн				
Собівартість реалізації одиниці продукції, грн				
Прибуток (збиток) від реалізації продукції, тис. грн				

Сформулювати висновки і пропозиції

Аналіз чистого прибутку підприємства, тис. грн

№ з/п	Показник	Базовий рік	Проміжний рік	Звітний рік	Відхилення (+;-) від	
					базового року	проміжного року
1.	Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування					
2.	Податок на прибуток від звичайної діяльності					
3.	Чистий прибуток від звичайної діяльності					
4.	Прибуток від надзвичайних подій					
5.	Податок на прибуток від надзвичайних подій					
6.	Чистий прибуток від надзвичайних подій (4-5)					
7.	Чистий прибуток (3+6)					

Сформулювати висновки і пропозиції

Аналіз показників рентабельності

Показник рентабельності	20__р.	20__р.	20__р.	Відхилення (+;-)
1. Показники рентабельності по відношенню до реалізації: 1.1. Рентабельність за валовим прибутком (маржинальним доходом) (<i>РВП</i>) 1.2. Рентабельність за операційним прибутком (<i>РПО</i>) 1.3. Рентабельність за чистим прибутком (<i>РЧП</i>)				
2. Рентабельність по відношенню до активів: 2.1. Рентабельність активів (<i>РА</i>) 2.2. Термін окупності активів (<i>ТОА</i>), років 2.3. Рентабельність необоротних активів (<i>РНА</i>) 2.4. Термін окупності необоротних активів (<i>ТОНА</i>), років 2.5. Рентабельність оборотних активів (<i>РОА</i>) 2.6. Термін окупності оборотних активів (<i>ТООА</i>), років 2.7. Рентабельність виробничих фондів (<i>РВФ</i>)				
3. Рентабельність по відношенню до власного капіталу та зобов'язань: 3.1. Рентабельність власного капіталу (<i>РБК</i>) 3.2. Термін окупності власного капіталу (<i>ТОВК</i>), років 3.3. Рентабельність позикового капіталу (<i>РПК</i>) 3.4. Термін окупності позикового капіталу (<i>ТОПК</i>), років 3.5. Рентабельність діяльності (<i>РД</i>)				
4. Витратні показники рентабельності: 4.1. Рентабельність операційних витрат (<i>РОВ</i>) 4.2. Рентабельність витрат діяльності (<i>РВЗД</i>) 4.3. Рентабельність продукції за валовим прибутком (<i>РПВП</i>) 4.4. Коефіцієнт адміністративних витрат (<i>КАВ</i>) 4.5. Коефіцієнт витрат на збут (<i>КВЗ</i>)				

Сформулювати висновки і пропозиції

Методика розрахунку показників рентабельності

1. Показники рентабельності щодо реалізації

1. *Рентабельність за валовим прибутком (валова рентабельність продукції)* – відношення валового прибутку до чистого доходу (виручки) від реалізації:

$$RBП = \frac{ВП(МД)}{ЧД(ВР)}$$

де *RBП* – рентабельність за валовим прибутком (маржинальним доходом);

ВП(МД) – валовий прибуток (маржинальний дохід);

ЧД(ВР) – чистий дохід (виручка) від реалізації.

2. *Рентабельність за операційним прибутком (операційна рентабельність продукції) (РПО)* – відношення суми операційного прибутку до чистого доходу (виручки) від реалізації:

$$РПО = \frac{По}{ЧД(ВР)}$$

3. *Рентабельність за чистим прибутком (чиста рентабельність основної діяльності) (РЧП)* - відношення суми чистого прибутку (ЧП) до чистого доходу (виручки) від реалізації:

$$РЧП = \frac{ЧП}{ЧД(ВР)}$$

2. Показники рентабельності щодо активів

1. *Рентабельність активів (RA)* - відношення суми чистого прибутку (ЧП) до середньої величини активів підприємства (А):

$$RA = \frac{ЧП}{A}$$

2. *Термін окупності активів (інвестицій) (TOA)*- відношення 100% до рентабельності активів, вираженої у відсотках:

$$TOA = \frac{100\%}{R_4\%},$$

де *RA%* - рентабельність активів, виражена у відсотках

3. *Рентабельність необоротних активів (RHA)* - відношення суми чистого прибутку (ЧП) до середньої величини необоротних активів підприємства (НА):

$$RHA = \frac{ЧП}{НА}$$

4. *Термін окупності необоротних активів (ТОНА)* - відношення 100% до рентабельності необоротних активів (%RHO), вираженої у відсотках:

$$ТОНА = \frac{100\%}{\%R_{HA}}$$

5. *Рентабельність оборотних активів (ROA)* – відношення чистого прибутку (ЧП) до середньої величини оборотних активів (ОА):

$$ROA = \frac{ЧП}{ОА}$$

6. *Термін окупності оборотних активів (ТООА)* – відношення 100% до рентабельності оборотних активів (%ROA), вираженої у відсотках:

$$ТООА = \frac{100}{\%R_{OA}}$$

7. *Рентабельність виробничих фондів (RBФ)* – відношення валового або чистого прибутку до середньої величини виробничих фондів (ВФ):

$$RBФ = \frac{ВП(ЧП)}{ВФ}$$

3. Рентабельність по відношенню до власного капіталу та зобов'язань:

1. *Рентабельність власного капіталу (RBK)* - відношення чистого прибутку (ЧП) до середньої величини власного капіталу (BK):

$$RBK = \frac{ЧП}{BK}$$

2. *Термін окупності власного капіталу (ТОВК)* - відношення 100% до рентабельності власного капіталу, вираженої у відсотках (%RBK):

$$ТОВК = \frac{100\%}{\%R_{BK}}$$

3. *Рентабельність позикового капіталу (РПК)* - відношення чистого прибутку (ЧП) до середньої величини позикового капіталу (ПК):

$$R_{ПК} = \frac{ЧП}{ПК}$$

4. *Термін окупності позикового капіталу (ТОПК)* - відношення 100% до рентабельності позикового капіталу, вираженої у відсотках (%R_{ПК}):

$$ТОПК = \frac{100\%}{\%R_{ПК}}$$

5. *Рентабельність діяльності підприємства (РД)* – відношення прибутку від звичайної діяльності (ПЗД) до середньої величини власного і позикового капіталу або суми всіх активів (валюти балансу):

$$R_{Д} = \frac{ПЗД}{К},$$

або

$$R_{Д} = \frac{ПЗД}{К}$$

4. Показники рентабельності витрат і продукції:

1. *Рентабельність операційних витрат (РОВ)* - відношення прибутку від операційної діяльності (По) до величини операційних витрат (ОВ):

$$R_{ОВ} = \frac{По}{ОВ}$$

2. *Рентабельність витрат діяльності (РВЗД)* - відношення загального прибутку від звичайної діяльності(ПЗД) до всіх витрат від звичайної діяльності (ВЗД):

$$R_{ВЗД} = \frac{ПЗД}{ВЗД}$$

3. *Рентабельність продукції за валовим прибутком (РПВП)* - відношення валового прибутку (ВП) до собівартості реалізованої продукції (СР):

$$R_{ПВП} = \frac{ВП}{СР}$$

4. *Коефіцієнт адміністративних витрат (КАВ)* – відношення адміністративних витрат (АВ) до собівартості реалізованої продукції (СР):

$$КАВ = \frac{АВ}{СР}$$

5. *Коефіцієнт витрат на збут (КВЗ)* – відношення витрат на збут (ВЗ) до собівартості реалізованої продукції (СР):

$$КВЗ = \frac{ВЗ}{СР}$$

Ці коефіцієнти застосовуються на підприємстві для ціноутворення.

6. *Рентабельність окремих видів продукції (РОВП)* розраховується за формулою:

$$РОВП = \frac{Ц - С}{С}$$

де Ц – ціна одиниці продукції;

С – собівартість одиниці реалізованої продукції.

Таблиця 75

Аналіз рентабельності продукції за валовим прибутком

Показник	20__р.	20__р.	20__р.	Відхилення	
				абсолютне +;-	відносне %
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн					
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн					
Валовий прибуток, тис. грн.					
Валова рентабельність продукції, %					-
Відхилення рентабельності – всього, %	-		-		-
в тому числі за рахунок змін:					
- чистого доходу від реалізації продукції	-		-		-
- собівартості реалізованої продукції	-		-		-

Розрахувати і проаналізувати вплив змiну валової рентабельності внаслідок змiни чистого доходу від реалізації продукції і собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг). Розрахунки виконати способом ланцюгових підстановок за формулою:

$$R_{ВП} = \frac{ЧД - СР}{ЧД} \times 100.$$

Аналогічно провести факторний аналіз інших показників рентабельності продукції.

Таблиця 76

Аналіз рентабельності активів

Показник	20__р.	20__р.	20__р.	Відхилення	
				абсолютне +;-	відносне %
Чистий дохід (виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн					
Чистий прибуток, тис. грн					
Середня вартість активів, тис. грн.					
Чиста рентабельність основної діяльності, %					-
Коефіцієнт оборотності активів ($\frac{ЧД}{А}$), обороти					-
Чиста рентабельність активів, %					-
Відхилення рентабельності активів - всього	-		-		-
в т. ч. за рахунок змін:					
- чистого прибутку	-		-		-
- середньої вартості активів	-		-		-
- чистої рентабельності основної діяльності	-		-		-
- прискорення оборотності активів (коа)	-		-		-

Сформулювати висновки і пропозиції

1. У чому полягають мета та завдання аналізу прибутку і рентабельності?
2. Назвіть джерела інформації для аналізу прибутку і рентабельності та охарактеризуйте їх.
3. Як аналізують та оцінюють рівень і динаміку фінансових результатів діяльності підприємства?
4. Охарактеризуйте основні показники прибутку і порядок їх розрахунку.
5. Які показники доходів формують фінансові результати діяльності підприємства, які основні завдання і методика їх аналізу?
6. Назвіть основні групи витрат, які беруть участь у формуванні фінансових результатів діяльності. Які завдання і методика їх аналізу.
7. Що таке прибуток, одержаний від операційної діяльності підприємства?
8. Викладіть методику розрахунку впливу факторів на зміну суми прибутку від реалізації продукції в цілому по підприємству і за окремими видами продукції.
9. Що таке чистий прибуток?
10. У чому полягає зміст методики аналізу розподілу чистого прибутку підприємства, які основні фактори визначають розмір капіталізованого прибутку і прибутку, призначеного для споживання?
11. Як проводять аналіз інших фінансових результатів?
12. У чому сутність і значення аналізу взаємозв'язку витрат, обсягу реалізації та прибутку?
13. Розкрийте сутність показників рентабельності продукції, завдання та механізм їх аналізу.
14. Запишіть факторну модель і методику розрахунку впливу факторів на зміну рівня рентабельності продукції.
15. Охарактеризуйте порядок розрахунку та аналізу показників рентабельності капіталу (інвестицій).
16. Запишіть факторну модель і методику розрахунку впливу факторів на зміну рівня рентабельності обороту і капіталу.

17. Назвіть основні джерела резервів збільшення прибутку і методику їх розрахунку.

18. Запишіть алгоритм розрахунку визначення резервів підвищення рівня рентабельності.

Тема 11. Аналіз фінансового стану підприємства

Програмна аотація

Аналіз фінансового стану підприємства є важливим елементом системи економічного аналізу, оскільки забезпечує оцінку рівня фінансової стабільності, платоспроможності та ефективності використання ресурсів суб'єкта господарювання. Основними завданнями аналізу є визначення фінансових можливостей підприємства, виявлення факторів, що впливають на його фінансовий стан, а також пошук резервів зміцнення фінансової стійкості та підвищення ефективності діяльності. Інформаційною базою аналізу виступають дані бухгалтерської та фінансової звітності, статистичні матеріали й інформація управлінського обліку.

У процесі аналізу досліджуються динаміка, склад і структура активів підприємства, а також джерела їх формування. Для оцінки змін у складі майна та джерел фінансування застосовуються методи горизонтального і вертикального аналізу, які дозволяють визначити тенденції розвитку підприємства, частку окремих елементів активів і пасивів, а також оцінити ефективність формування фінансових ресурсів. Значна увага приділяється аналізу структури джерел коштів підприємства та співвідношенню власного і залученого капіталу.

Важливим напрямом дослідження є аналіз фінансової стійкості підприємства, що характеризує здатність суб'єкта господарювання забезпечувати стабільність своєї діяльності та виконувати фінансові зобов'язання. У ході аналізу визначаються абсолютні та відносні показники фінансової стійкості, оцінюється забезпеченість запасів джерелами фінансування та встановлюється тип фінансової стійкості підприємства. Для більш детального дослідження використовуються коефіцієнти автономії, фінансової залежності, маневреності капіталу та інші показники, які характеризують рівень фінансової незалежності підприємства.

Окреме місце займає аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства. Аналіз ліквідності балансу дозволяє оцінити здатність підприємства своєчасно погашати поточні зобов'язання за рахунок наявних активів. У процесі дослідження здійснюється групування активів і пасивів за ступенем ліквідності та терміновістю погашення зобов'язань. Для оцінки рівня ліквідності розраховуються відповідні показники, зокрема коефіцієнти поточної, швидкої та абсолютної ліквідності.

Аналіз платоспроможності підприємства передбачає визначення його здатності виконувати фінансові зобов'язання у встановлені строки. Основними ознаками платоспроможності є достатній рівень власного капіталу, наявність ліквідних активів та стабільність грошових потоків.

Важливим напрямом аналізу фінансового стану є оцінка ефективності використання оборотних коштів підприємства. У ході дослідження визначаються показники, що характеризують стан оборотних активів, їх структуру та динаміку. Для оцінки ефективності використання оборотних коштів застосовуються показники оборотності, тривалості одного обороту, коефіцієнта завантаження оборотних коштів та інші аналітичні показники. Їх розрахунок дає можливість оцінити швидкість обігу ресурсів, рівень їх використання та виявити резерви прискорення оборотності капіталу підприємства.

Семінарське заняття

1. Значення, завдання та інформаційна база аналізу фінансового стану підприємства
2. Аналіз динаміки, складу і структури активів підприємства та джерел їх фінансування
3. Аналіз абсолютних і відносних показників фінансової стійкості підприємства
4. Аналіз ліквідності й платоспроможності підприємства
5. Аналіз ефективності використання оборотних коштів підприємства.

Практичне заняття

1. На основі даних балансу підприємства (Ф.1) провести вертикальний і горизонтальний аналіз балансу (табл. 77, 78).
2. На основі даних балансу підприємства (Ф.1) проаналізувати динаміку і структуру оборотних активів підприємства (таблиця 79).
3. Розрахувати показники структури джерел фінансових ресурсів (таблиця 80).
4. Використовуючи дані Ф.№ 4 “Звіт про власний капітал” проаналізувати джерела власних та позикових коштів підприємства (таблиця 81, 82).
5. Розрахувати абсолютні показники фінансової стійкості та визначити тип фінансової стійкості підприємства, використовуючи дані Ф.№1 “Баланс” (таблиця 83).
6. За даними балансу підприємства (Ф.1) розрахувати та проаналізувати відносні показники фінансової стійкості підприємства (таблиця 84).
7. Провести оцінку ліквідності балансу (таблиця 85).
8. За даними балансу (Ф.1) розрахувати та проаналізувати основні відносні показники платоспроможності та ліквідності підприємства (таблиця 86).
9. Розрахувати та проаналізувати показники платоспроможності позичальника (таблиця 87).
10. Розрахувати та проаналізувати основні показники, які характеризують ділову активність підприємства (таблиця 88).

Таблиця 77

Горизонтальний і вертикальний аналіз балансу

АКТИВ	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Горизонтальний аналіз (гр.2-гр.1)	Відношення відхилення (гр.2:гр.1) x100	Вертикальний аналіз		
						На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Відхилення, %, (+, -)
А	Б	1	2	3	4	5	6	7

I. Необоротні активи								
Нематеріальні активи	1000							
первісна вартість	1001							
накопичена амортизація	1002							
Незавершені капітальні інвестиції	1005							
Основні засоби	1010							
первісна вартість	1011							
знос	1012							
Інвестиційна нерухомість	1015							
Довгострокові біологічні активи	1020							
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021							
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022							
Довгострокові фінансові інвестиції:								
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030							
інші фінансові інвестиції	1035							
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040							
Відстрочені податкові активи	1045							
Гудвіл	1050							

Відстрочені аквізиційні витрати	1060							
Залишок коштів у централізовани х страхових резервних фондах	1065							
Інші необоротні активи	1090							
Усього за розділом I	1095							
II. Оборотні активи								
Запаси	1100							
Виробничі запаси	1101							
Незавершене виробництво	1102							
Готова продукція	1103							
Товари	1104							
Поточні біологічні активи	1110							
Депозити перестрахованн я	1115							
Векселі одержані	1120							
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125							
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130							
з бюджетом	1135							
у тому числі з податку на прибуток	1136							
Дебіторська заборгованість за розрахунками з	1140							

нарахованих доходів								
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145							
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155							
Поточні фінансові інвестиції	1160							
Гроші та їх еквіваленти	1165							
Готівка	1166							
Рахунки в банках	1167							
Витрати майбутніх періодів	1170							
Інші оборотні активи	1190							
Усього за розділом II	1195							
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200							
Баланс	1300							

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Горизонтальний аналіз (гр.2-гр.1)	Відносне відхилення (гр2:гр1) x 100	Вертикальний аналіз		
						На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Відхилення, %, (+,-)
А	Б	1	2	3	4	5	6	7
I. Власний капітал								
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400							
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401							
Капітал у дооцінках	1405							
Додатковий капітал	1410							
Емісійний дохід	1411							
Накопичені курсові різниці	1412							
Резервний капітал	1415							
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420							
Неоплачений капітал	1425	()	()					
Вилучений капітал	1430	()	()					
Інші резерви	1435							
Усього за розділом I	1495							
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення								
Відстрочені податкові зобов'язання	1500							
Довгострокові кредити банків	1510							
Інші довгострокові зобов'язання	1515							
Довгострокові забезпечення	1520							
Цільове фінансування	1525							
Благодійна допомога	1526							
Страхові резерви	1530							
Інші страхові резерви	1534							
Інвестиційні контракти	1535							
Призовий фонд	1540							

Резерв на виплату джек-поту	1545								
Усього за розділом II	1595								
III. Поточні зобов'язання і забезпечення									
Короткострокові кредити банків	1600								
Векселі видані	1605								
Поточна кредиторська заборгованість за:									
довгостроковими зобов'язаннями	1610								
товари, роботи, послуги	1615								
розрахунками з бюджетом	1620								
у тому числі з податку на прибуток	1621								
розрахунками зі страхування	1625								
розрахунками з оплати праці	1630								
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635								
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640								
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645								
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650								
Поточні забезпечення	1660								
Доходи майбутніх періодів	1665								
Інші поточні зобов'язання	1690								
Усього за розділом III	1695								
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700								

Баланс	1900							
---------------	-------------	--	--	--	--	--	--	--

Сформулювати висновки і пропозиції

Горизонтальний і вертикальний аналіз активів підприємства

Засоби підприємства	20__р.		20__р.		20__р.		Відхилення 20__р. від 20__р.		Пито- мої ваги, п
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	±	%	
Необоротні активи									
Оборотні активи									
Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття									
Всього									
Співвідношення оборотних і необоротних активів									

Сформулювати висновки і пропозиції

Динаміка і структура оборотних активів підприємства

Показники	20 р.		20 р.		20 р.		Відхилення	
	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%
Запаси								
Виробничі запаси								
Незавершене виробництво								
Готова продукція								
Товари								
Поточні біологічні активи								
Депозити перестраховання								
Векселі одержані								
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги								
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами з бюджетом								
у тому числі з податку на прибуток								
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів								
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків								
Інша поточна дебіторська заборгованість								
Поточні фінансові інвестиції								
Гроші та їх еквіваленти								
Готівка								
Рахунки в банках								
Витрати майбутніх періодів								
Інші оборотні активи								
Оборотні активи, всього								

Сформулювати висновки і пропозиції

**Оцінювання структури джерел фінансових ресурсів
(пасиву балансу)**

№ з/п	Показники	На початок періоду	На кінець періоду	Відхилення
1.	Коефіцієнт фінансової незалежності			
2.	Коефіцієнт заборгованості (коефіцієнт концентрації позикового (залученого) капіталу)			
3.	Коефіцієнт фінансової залежності			
3.	Коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля)			

Сформулювати висновки і пропозиції

Коефіцієнт фінансової незалежності $K_{фн}$, (коефіцієнт автономності, коефіцієнт власності, коефіцієнт концентрації власного капіталу, коефіцієнт платоспроможності), розраховується як відношення власного капіталу (ВК) до загального капіталу (валюти балансу, ВБ):

$$K_{фн} = \frac{ВК}{ЗК}$$

Коефіцієнт заборгованості K_z (коефіцієнт концентрації залученого (позикового) капіталу, фінансової напруженості) характеризує частку позикових коштів у загальній сумі джерел фінансування. Коефіцієнт є доповненням до коефіцієнта автономії – їх сума дорівнює одиниці. Він розраховується як відношення суми довгострокових і поточних зобов'язань до загального капіталу (валюти балансу):

$$K_z = \frac{ДЗ + ПЗ}{ЗК}$$

Коефіцієнт фінансової залежності $K_{фз}$, який є оберненим до коефіцієнта фінансової незалежності і характеризує частку боргу у загальному капіталі і розраховується як відношення загального капіталу (валюти балансу) до власного капіталу (ВК):

$$K_{фз} = \frac{ЗК}{ВК} \times 100$$

Коефіцієнт фінансового ризику $K_{фр}$ (коефіцієнт фінансування, коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу, плече фінансового важеля) розраховується відношенням позикового капіталу до власного:

$$K_{фр} = \frac{ПК}{ВК}$$

Динаміка і структура власного капіталу

№ з/п	Показники	Зареєстрований (пайовий) капітал	Капітал у дооцінках	Додатковий капітал	Резервний капітал	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Неоплачений капітал	Вилучений капітал	Всього
1.	Залишок на початок року: 1.1. Тис.грн 1.2. За питомою вагою, %								
2.	Чистий прибуток (збиток) за звітний рік, тис.грн								
3.	Розподіл прибутку								
4.	Внески учасників								
5.	Вилучення капіталу								
6.	Залишок на кінець року: 6.1. Тис.грн. 6.2. За питомою вагою,%								
7.	Відхилення: 7.1. Абсолютне, тис.грн (ряд.6.1- ряд.1.1) 7.2. Відносне, % (ряд.7.1 : ряд.1.1) x 100%) 7.3. За питомою вагою, % (ряд.6.2 – ряд.1.2)								

Сформулювати висновки і пропозиції

Таблиця 82

Склад і структура позикових коштів

№ з/п	Показник	На початок року		На кінець року		Відхилення (+,-)	
		тис.грн	питома вага, %	тис.грн	питома вага, %	тис.грн	за питомою вагою, %
1.	Довгострокові зобов'язання						
2.	Короткострокові кредити банків						
3.	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями						
4.	Кредиторська заборгованість						
5.	Інші поточні зобов'язання						
6.	Усього залучених коштів						

Сформулювати висновки і пропозиції

Таблиця 83

Абсолютні показники фінансової стійкості

Показники	Значення показника		Абсолютне відхилення (+,-)
	На початок звітнього року	На кінець звітнього року	
1	2	3	4
1. Власний капітал (ВК)			
2. Необоротні активи (НА)			
3. Довгострокові зобов'язання (ДЗ)			
4. Поточні зобов'язання (ПЗ)			
5. Запаси (З)			
6. Короткострокові кредити банків (КК)			
7. Власні джерела формування запасів (1 – 2) (Дв)			
8. Власні і довгострокові позикові джерела формування запасів (7+3) (Двп)			
9. Загальна величина основних джерел формування запасів (8+6) (Дз)			
10. Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів (7-5) (Δ Дв)			
11. Надлишок (+) або нестача (-) власних і довгострокових позикових джерел формування запасів (8-5) (ΔДвп)			
12. Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини основних джерел формування запасів (9-5) (ΔДз)			
13. Тип фінансової стійкості			x
14. Власний оборотний капітал (ВОК) (1 + 3 – 2)			

Динаміка відносних показників фінансової стійкості

Показник	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Абсолютне відхилення (+, -)
1. Коефіцієнт фінансової незалежності (коефіцієнт автономії, коефіцієнт власності, коефіцієнт концентрації власного капіталу, коефіцієнт платоспроможності) $K_a = BK / A$; або $K_a = BK / ЗК$			
2. Коефіцієнт заборгованості (коефіцієнт концентрації залученого (позикового) капіталу, фінансової напруженості) $K_z = (ДЗ+ПЗ) / ЗК$			
3. Коефіцієнт фінансової залежності, $K_{фз} = A / BK$; або $K_{фз} = ЗК / BK$			
4. Коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності (коефіцієнт фінансової стійкості) $K_{фс} = (BK+ДЗ) / A$; або $K_{фс} = (BK+ДЗ) / ЗК$			
5. Коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу (коефіцієнт фінансування, коефіцієнт фінансового ризику, плече фінансового важеля) $K_{пв} = \frac{ДЗ+ПЗ+ЗНВ+ДМП}{BK}$,			
6. Коефіцієнт фінансового левериджу $K_{фл} = ДЗ / BK$;			
7. Коефіцієнт фінансової залежності капіталізованих джерел $K_{зkd} = ДЗ / (BK+ДЗ)$			
8. Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел $K_{нкд} = BK / (BK + ДЗ)$			
9. Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами $K_{звк} = (BK - НА) / ОА$;			
10. Коефіцієнт маневреності власних коштів (коефіцієнт маневреності, коефіцієнт фінансової маневреності, коефіцієнт маневреності власного капіталу) $K_m = (BK-НА) / BK$.			
11. Темп приросту активів $\alpha_a = (A_k / A_p) - 1$.			

Сформулювати висновки і пропозиції

Аналіз ліквідності балансу, тис.грн

Актив	На початок року	На кінець року	Пасив	На початок року	На кінець року	Платіжний лишок або нестача	
						На початок року	На кінець року
1.Найбільш ліквідні активи (А1)			1.Негайні пасиви (П1)				
2.Швидко реалізовані активи (А2)			2.Короткострокові пасиви (П2)				
3.Повільно реалізовані активи (А3)			3.Довгострокові пасиви (П3)				
4.Важко реалізовані активи (А4)			4.Постійні пасиви (П4)				
Баланс			Баланс				

Сформулювати висновки і пропозиції

Найбільш ліквідні активи (А1) – це гроші, а також короткострокові фінансові вкладення та цінні папери, які можна прирівняти до грошей.

Активи, що швидко реалізуються (А2) – дебіторська заборгованість, для перетворення цих активів на гроші потрібен певний час.

Активи, що реалізуються повільно (А3) – запаси, інші оборотні активи.

Активи, що важко реалізуються (А4) –необоротні активи та витрати майбутніх періодів.

Негайні пасиви (П1) – кредиторська заборгованість за товари, поточні зобов'язання за розрахунками, інші поточні зобов'язання.

Короткострокові пасиви (П2) – короткострокові кредити банків, поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями, векселі видані.

Довгострокові пасиви (П3) – зобов'язання довгострокові.

Постійні пасиви (П4) – власний капітал, забезпечення наступних витрат і платежів, доходи майбутніх періодів.

Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо:

- найбільш ліквідні активи перевищують негайні пасиви або дорівнюють їм;

- активи, що швидко реалізуються, дорівнюють короткостроковим пасивам або більші за них;

- активи, що реалізуються повільно, дорівнюють довгостроковим пасивам або більші за них;

- активи, що важко реалізуються, менші за постійні пасиви.

$$A1 \geq П1; \quad A2 \geq П2; \quad A3 \geq П3; \quad A4 < П4$$

Таблиця 86

Відносні показники ліквідності та платоспроможності

Показник	Значення показника		Абсолютне відхилення (+,-)
	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	
1	2	3	4
1. Найбільш ліквідні активи (A1), тис.грн			
2. Активи, що швидко реалізуються (A2), тис.грн			
3. Активи, що реалізуються повільно (A3), тис.грн			
4. Термінові (негайні) пасиви (П1), тис.грн			
5. Короткострокові пасиви (П2), тис.грн			
6. Коефіцієнт абсолютної ліквідності (1: (4 + 5))			
7. Коефіцієнт швидкої ліквідності ((1+2) : (4 +5))			
8. Коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності ((1+2+3):(4+5))			
9. Коефіцієнт платоспроможності (ВК:валюта балансу)			

Сформулювати висновки і пропозиції

Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кабс.лікв.) – це відношення найбільш ліквідної частини оборотних коштів: грошових коштів на рахунках підприємства в банках у національній та іноземній валютах (ГК) до поточних зобов'язань (ПЗ)

$$\text{Кабс.лікв.} = \frac{\text{ГК}}{\text{ПЗ}}$$

Цей коефіцієнт показує, яка частина поточної заборгованості може бути погашена за необхідності негайно. Його значення вважається теоретично достатнім, якщо воно перевищує 0,1-0,2. Тобто, якщо підприємство на даний момент може на 10-20% погасити всі свої борги, то його платоспроможність вважається нормальною.

Коефіцієнт термінової ліквідності (Ктл) розраховується як відношення грошових коштів, їх еквівалентів (ГК) та поточних фінансових інвестицій (ПФІ) до поточних зобов'язань (ПЗ):

$$\text{Ктл} = \frac{\text{ГК} + \text{ПФІ}}{\text{ПЗ}}$$

Його нормативне значення 0,2-0,35.

Коефіцієнт швидкої (проміжної, суворої) ліквідності (Кшл) обчислюється як відношення грошових коштів (ГК) та їх еквівалентів, поточних фінансових інвестицій (ПФІ), дебіторської заборгованості, платежі за якою очікуються протягом 12 місяців після звітної дати (ДтЗ), до величини поточних зобов'язань (ПЗ):

$$\text{Кшл} = \frac{\text{ГК} + \text{ПФІ} + \text{ДтЗ}}{\text{ПЗ}}$$

Цей коефіцієнт характеризує здатність підприємства погасити свої короткотермінові зобов'язання за умови отримання від реальних дебіторів усієї суми заборгованості. Бажано, щоб цей показник дорівнював одиниці. Достатньо 0,7-0,8.

Найбільш узагальнюючим показником ліквідності є **коефіцієнт поточної ліквідності (Кпл) (коефіцієнт покриття, загальний коефіцієнт ліквідності)** – це відношення оборотних активів до короткострокових зобов'язань:

$$K_{пл} = \frac{\text{Оборотні активи} + \text{Витрати майбутніх періодів}}{\text{Поточні зобов'язання} + \text{Доходи майбутніх періодів}}$$

Він дозволяє встановити, у скільки разів поточні активи покривають поточні зобов'язання. Нормативне значення -2. Це означає, що на кожен гривню короткострокових зобов'язань повинно припадати не менше, ніж дві гривні ліквідних коштів. Лише за цієї умови підприємство зможе при повному погашенні заборгованості продовжити свою діяльність.

Таблиця 87

Показники платоспроможності

Показники	Значення показника		Абсолютне відхилення (+,-)
	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності $A_1 : (П_1 + П_2)$			
2. Коефіцієнт швидкої (проміжної, суворої, критичної, миттєвої, оперативної) ліквідності (або коефіцієнт кислотного тесту) $(A_1 + A_2) : (П_1 + П_2)$			
3. Коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності (коефіцієнт покриття) $(A_1 + A_2 + A_3) : (П_1 + П_2)$			
4. Коефіцієнт платоспроможності (автономії, коефіцієнт фінансової незалежності, коефіцієнт власності, коефіцієнт концентрації власного капіталу (ВК:ВБ))			

Сформулювати висновки і пропозиції

Аналіз платоспроможності передбачає вивчення та оцінку причин фінансових утруднень підприємства. Вивчається, як часто виникають неплатежі, тривалість прострочених боргів. Ймовірні причини неплатоспроможності.

З метою розроблення прогнозу платоспроможності підприємства розраховують **коефіцієнт відновлення (втрати) платоспроможності (Квідн.(втр.))**:

$$K_{\text{відн. (втр.)}} = \frac{K_{\text{п.к.}} + \frac{6(3)}{T} \times (K_{\text{п.к.}} - K_{\text{п.н.}})}{K_{\text{пнз}}},$$

де $K_{\text{п.к.}}$, $K_{\text{п.н.}}$ – коефіцієнт покриття відповідно на початок і кінець періоду; $6(3)$ – період відновлення (втрати) платоспроможності (місяці), за період відновлення платоспроможності прийнято 6 місяців, період втрати – 3 місяці; T – тривалість звітного періоду, місяці; $K_{\text{пнз}}$ – нормативне значення коефіцієнта покриття.

Для аналізу кредитоспроможності підприємства визначають і аналізують два показники: норми прибутку і ліквідності.

Норма прибутку на вкладений капітал визначається відношенням суми прибутку до загальної суми пасиву балансу і обчислюється за формулою:

$$P = \Pi : K,$$

де, P – норма прибутку, Π – сума прибутку за звітний рік, K – загальна сума капіталу (пасив балансу).

Для визначення ліквідності складається баланс ліквідності підприємства, який є підставою для надання кредитів. У залежності від величини коефіцієнта ліквідності банк поділяє підприємства на три групи:

- кредитоспроможні – якщо $K_l > 1,5$;
- обмеженої кредитоспроможні – якщо $1 < K_l < 5$;
- некредитоспроможні, якщо $K_l < 1$.

Ліквідність підприємства характеризується коефіцієнтами фінансової стійкості та коефіцієнтом фінансової незалежності.

Основні показники, що характеризують ділову активність

Показник	Методика розрахунку		Рівень показника		Відхилення (+,-); (гр.4-гр.3)
	Минулий рік	Звітний рік	Минулий рік	Звітний рік	
1. Коефіцієнт загальної оборотності капіталу					
2. Коефіцієнт оборотності мобільних засобів					
3. Коефіцієнт оборотності матеріальних оборотних коштів					
4. Коефіцієнт оборотності готової продукції					
5. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості					
6. Середній термін обороту дебіторської заборгованості					
7. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості					
8. Середній термін обороту кредиторської заборгованості					
9. Фондовіддача основних засобів та інших необоротних активів					
10. Коефіцієнт оборотності власного капіталу					
11. Продуктивність праці					
12. Питома вага продукції, що поставляється на експорт					

Сформулювати висновки і пропозиції

Аналіз показників ділової активності дає можливість визначити, наскільки ефективно підприємство використовує вкладені в нього кошти і відповісти на питання, за рахунок яких саме складових активів підприємство може підвищити свою результативність. Такими показниками є:

1. Коефіцієнт загальної оборотності капіталу ($K_{оз}$) (оборотності активів) — відношення виручки від реалізації (BP) до середньої вартості загального капіталу за певний період ($ЗК$):

$$K_{оз} = \frac{BP}{ЗК}$$

Характеризує швидкість обороту (кількість оборотів за період) загального капіталу підприємства. Його зростання означає прискорення кругообігу засобів підприємства або зростання цін (у випадках пониження рентабельності фірми та рентабельності необоротних активів).

2. Коефіцієнт оборотності мобільних засобів (K_{OM}) — відношення виручки від реалізації до середньої за період величини мобільних засобів (запаси, грошові кошти, розрахунки, інші оборотні активи) по балансу (MK):

$$K_{OM} = \frac{BP}{MK}$$

Показує швидкість обороту всіх мобільних (як матеріальних, так і нематеріальних) засобів підприємства. Зростання цього показника характеризується позитивно, якщо воно збігається із зростанням коефіцієнта оборотності матеріальних оборотних засобів, і негативно, якщо K_{OM} зменшується..

3. Коефіцієнт оборотності матеріальних оборотних коштів ($K_{OMЗ}$) - відношення виручки від реалізації до середньої за період вартості запасів по балансу ($MЗ$):

$$K_{OMЗ} = \frac{BP}{MЗ}$$

Характеризує число оборотів запасів і витрат господарюючого суб'єкта за аналізований період. Зниження цього коефіцієнта свідчить про відносне збільшення виробничих запасів, незавершеного виробництва або про зниження попиту на готову продукцію (у випадку зменшення оборотності готової продукції).

4. Коефіцієнт оборотності готової продукції (K_{Ogn}) — відношення виручки від реалізації продукції до середньої за період величини готової продукції ($ГП$):

$$K_{Ogn} = \frac{BP}{ГП}$$

Визначає швидкість обороту готової продукції. Його зростання виявляє підвищення попиту на продукцію підприємства, а зниження — збільшення залишків готової продукції у зв'язку із зниженням попиту.

5. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості ($K_{одз}$) — відношення виручки від реалізації до середньої величини дебіторської заборгованості ($ДЗ$) за період:

$$K_{одз} = \frac{BP}{ДЗ}$$

Характеризує розширення або зниження комерційного кредиту, що надає підприємство ($ДЗ$). Зростання коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості означає збільшення швидкості сплати заборгованості підприємству, зменшення продажу в кредит, а його зниження — збільшення обсягу кредиту, що надає підприємство, тобто зростання купівлі продукції в кредит покупцями. Коефіцієнт показує, у скільки разів виручка перевищує середню дебіторську заборгованість.

6. Строк погашення дебіторської заборгованості або середній термін обороту дебіторської заборгованості (тривалість періоду обороту в днях) ($T_{обд}$) — відношення календарного фонду часу за певний період (наприклад, за рік 365 днів) до коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості ($K_{одз}$):

$$T_{обд} = \frac{365}{K_{одз}}$$

Характеризує середній термін її погашення. Позитивно оцінюється зниження цього коефіцієнта.

7. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості ($K_{окз}$) — відношення виручки від реалізації до середньої за період кредиторської заборгованості ($КЗ$):

$$K_{окз} = \frac{BP}{КЗ}$$

Характеризує розширення або зниження комерційного кредиту, що надається підприємству ($КЗ$). Зростання коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості виявляє підвищення швидкості сплати заборгованості підприємства, а зниження — зростання купівлі продукції в кредит.

8. Строк погашення кредиторської заборгованості або середній термін обороту кредиторської заборгованості ($T_{обк}$) – відношення календарного фонду часу за певний період до коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості за цей самий період ($K_{окз}$):

$$T_{обк} = \frac{365}{K_{окз}}$$

Середній термін обороту кредиторської заборгованості відповідає середньому терміну повернення боргів підприємства.

9. Коефіцієнт оборотності основних засобів або фондівіддача основних засобів та інших необоротних активів ($\Phi_{ПВ}$) — відношення виручки від реалізації до середньої за період величини необоротних активів ($НОА$):

$$\Phi_{ПВ} = \frac{ВР}{НОА}$$

Характеризує ефективність використання необоротних активів. Позитивно оцінюється зростання цього показника, тобто збільшення величини продажу, що припадає на одиницю вартості засобів.

10. Коефіцієнт оборотності власного капіталу ($K_{овк}$) – відношення виручки від реалізації до середньої за період вартості власного капіталу ($ВК$):

$$K_{овк} = \frac{ВР}{ВК}$$

Характеризує швидкість обороту власного капіталу, тобто його активність. Різне зростання цього показника означає підвищення рівня продажу, суттєве його зниження виявляє тенденцію до бездіяльності частини власних коштів.

11. Продуктивність праці ($ПП$) – визначається як відношення виручки від реалізації продукції до середньоспискової чисельності робітників ($СЧ$):

$$ПП = \frac{ВР}{СЧ}$$

12. Питома вага продукції, що поставляється на експорт (ПВП),

– визначається як відношення величини виручки від реалізації продукції на експорт (*BPE*) до загальної виручки від реалізації продукції:

$$ПВП = \frac{BPE}{BP}$$

Питання для контролю та самопідготовки

1. Економічний зміст поняття «Фінансовий стан підприємства»?
2. Сутність аналізу динаміки, складу і структури активів підприємства та джерел їх фінансування?
3. Назвіть зміст, завдання та основні напрями аналізу оборотних активів.
4. Показники майнового стану, методика їх розрахунку та аналізу.
5. Аналіз обертання оборотних коштів. Вплив зміни обертання на фінансову стійкість підприємства.
6. У чому полягають особливості власного капіталу підприємства?
7. Надайте сутнісну характеристику позичкового капіталу.
8. Наведіть показники, що оцінюють співвідношення активів з джерелами їхнього фінансування.
9. Сутність грошового потоку та необхідність його аналізу.
10. У чому полягає сутність ліквідності та платоспроможності підприємства?
11. Порядок обчислення та оцінки показників ліквідності та платоспроможності підприємства.
12. Поясніть особливості аналізу ліквідності балансу. За яких умов баланс підприємства вважають абсолютно ліквідним?
13. Які фактори впливають на підвищення ліквідності?
14. Поняття «платоспроможність» і «ліквідність» дуже близькі. Яке з них більш містке?
15. Розкрийте зміст поняття «фінансова стійкість».
16. Які вам відомі типи фінансової стійкості?

17. У чому суть терміну «леверидж»?

18. Назвіть абсолютні і відносні показники фінансової стійкості підприємства. Методика їх визначення.

19. Показники майнового стану, методика їх розрахунку та аналізу.

20. Показники ефективності використання оборотних коштів підприємства. Методика їх визначення.

Тестові завдання до змістового модуля 3

1. При визначенні виконання плану собівартості продукції рослинництва необхідно порівняти:

а) планові і фактичні показники собівартості одиниці продукції за всіма їх видами;

б) фактичні затрати на виробництво валової продукції з плановими;

в) фактичні затрати на виробництво валової продукції з умовними затратами, обчисленими за фактичного обсягу виробництва і планової собівартості одиниці продукції;

г) умовні затрати, обчислені за фактичного обсягу виробництва і планової собівартості одиниці продукції, з плановими затратами на виробництво валової продукції.

2. Визначити зміну собівартості 1 ц молока за рахунок впливу окремих факторів, якщо: валовий надій молока, ц за планом – 32500, фактично – 31280; виробничі витрати на одну середньорічну корову, грн. за планом – 480, фактично – 540; в т.ч. на молоко за планом – 420, фактично – 470; надій на одну корову, кг за планом – 3000, фактично – 3250.

а) -18,5; -12,3;

б) +18,5; -12,3;

в) -12,0; +18,2;

г) -10,2; -18,0.

3. Як визначити рентабельність реалізованої продукції ?

а) прибуток від реалізації продукції поділити на грошову виручку і помножити на 100;

б) прибуток від реалізації продукції поділити на собівартість реалізованої продукції і помножити на 100;

в) балансовий прибуток поділити на власний капітал і помножити на 100;

г) чистий дохід поділити на витрати по виробленій продукції і помножити на 100.

4. Яке із перерахованих завдань не є основним для аналізу фінансових результатів?

а) контроль за формуванням фінансових результатів діяльності підприємства;

б) оцінка рівня рентабельності продукції та капіталу;

в) визначення фінансової стабільності підприємства;

г) підрахунок резервів зростання прибутку і рентабельності.

5. Прибуток – це ...

а) дохід підприємства;

б) частина доходу, що залишається після відшкодування усіх витрат;

в) виручка від реалізації продукції;

г) операційні доходи.

6. Валовий прибуток, маржинальний дохід, прибуток до оподаткування та чистий прибуток – це класифікація прибутку за:

а) джерелами формування;

б) порядком формування;

в) характером використання;

г) періодичністю одержання.

7. Чистий прибуток – це:

а) фінансові результати від звичайної діяльності мінус надзвичайні доходи плюс надзвичайні витрати та податки з надзвичайного прибутку;

б) різниця між чистим доходом (виручкою) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і собівартістю реалізованої продукції;

в) фінансові результати від операційної діяльності плюс дохід від участі в капіталі мінус податок на прибуток від звичайної діяльності;

г) фінансові результати від звичайної діяльності плюс надзвичайні витрати та податки з надзвичайного прибутку.

8. Прибуток від звичайної діяльності – це:

а) різниця між прибутком від звичайної діяльності до оподаткування та сумою податків з прибутку;

б) алгебраїчна сума прибутку (збитку) від звичайної діяльності, надзвичайних доходів, надзвичайних витрат та податків з надзвичайного прибутку;

в) алгебраїчна сума прибутку (збитку) від операційної діяльності, фінансових та інших доходів (прибутків), фінансових та інших витрат (збитків);

г) алгебраїчна сума прибутку (збитку) від операційної діяльності, фінансових та інших доходів (прибутків), фінансових та інших витрат (збитків).

9. Які узагальнюючі фактори впливають на собівартість продукції рослинництва?

а) витрати на оплату праці;

б) виробничі витрати на 1 га посіву і урожайність;

в) витрати на утримання основних засобів, насіння і засоби захисту рослин;

г) собівартість продукції рослинництва, обсяг і структура одержаної продукції.

10. Визначити вплив узагальнюючих факторів на зміну собівартості 1 ц зерна, якщо: валовий збір зерна, ц в первинній масі за планом – 53000, фактично – 48550; в масі після доробки за планом – 49000, фактично – 44120; площа посіву зернових і зернобобових культур, га за планом – 919, фактично – 805; витрати на виробництво зерна, тис.грн за планом – 120, фактично – 99:

а) +0,27; +0,48;

б) -0,27; -0,48;

в) +0,27; -0,48;

г) -0,27; +0,48.

11. Вказати групу показників, зв'язок яких з розміром прибутку має функціональний характер:

а) урожайність с.-г. культур, продуктивність тварин, кількість внесених добрив на 1 га ріллі;

б) виробничі витрати на 1 га, фондооснащеність господарства, площа с.-г. угідь;

в) рівень годівлі тварин, рівень механізації робіт, рівень товарності;

г) обсяг реалізації, ціна і собівартість 1 ц продукції.

12. Визначити кількісний вплив узагальнюючих факторів на зміну фінансового результату від реалізації зерна якщо: валовий збір зерна, ц за планом – 18310, фактичний –15471; кількість реалізованого зерна, ц за планом –14800, фактично –10930; виробнича собівартість реалізованого зерна, тис.грн за планом –120,1, фактична –116,8; грошова виручка від реалізації продукції, тис.грн за планом –139,8, фактична –122,3:

а) -5185,8; +19018,2; -28199,4;

б) +5185,8; -19018,2; +28199,4;

в) -5185,8; -19018,2; -28199,4;

г) +5185,8; +19018,2; +28199,4.

13. Рівень рентабельності окремих видів реалізованої продукції безпосередньо залежить від:

а) співвідношення між ціною реалізації і повною собівартістю одиниці продукції;

б) обсягу валової продукції і витрат на її виробництво;

в) величини прибутку і вартості основних виробничих фондів с.-г. призначення;

г) кількості реалізованої продукції, ціни реалізації і повної собівартості одиниці продукції.

14. Вплив середньої ціни реалізації 1 ц продукції на прибуток визначається за рівнянням:

а) $\Delta\Pi_{ц} = K_{ф} (\Pi_{п} - \Pi_{ф});$

б) $\Delta\Pi_{ц} = K_{п}(\Pi_{п} - \Pi_{ф});$

в) $\Delta\Pi_{ц} = K_{п}(\Pi_{п} - C_{ф});$

г) $\Delta\Pi_{ц} = K_{ф} (\Pi_{ф} - C_{п}).$

$K_{п}$, $K_{ф}$ – кількість реалізованої продукції за планом і фактично;

$\Pi_{п}$, $\Pi_{ф}$ – ціна реалізації 1 ц продукції за планом і фактично;

$C_{п}$, $C_{ф}$ – повна собівартість 1 ц продукції за планом і фактично.

15. До складу доходів від інвестиційної діяльності не входять:

а) доходи від реалізації нематеріальних активів;

б) доходи від відшкодування раніше списаних необоротних активів;

в) доходи від реалізації готової продукції;

г) доходи від реалізації основних засобів.

16. Собівартість реалізованих необоротних активів, собівартість реалізованих фінансових інвестицій, уцінка необоротних активів – це :

а) витрати від фінансової діяльності;

б) витрати від інвестиційної діяльності;

в) витрати від основної операційної діяльності;

г) витрати від іншої операційної діяльності.

17. Зміна обсягу реалізації продукції, структурні зрушення в складі реалізованої продукції, зміна собівартості продукції, зміна цін – ці чинники впливають на відхилення:

а) чистого прибутку;

б) валового прибутку;

в) надзвичайного прибутку;

г) чистого доходу.

18. До внутрішніх факторів розподілу прибутку відносяться:

- а) наявність альтернативних джерел формування фінансових ресурсів;
- б) вартість альтернативних джерел формування фінансових ресурсів;
- в) середньоринкова норма прибутку на інвестиційний капітал;
- г) стадія кон'юнктури товарного ринку.

19. Коефіцієнт маржинального доходу – співвідношення:

- а) маржинального доходу і валового прибутку;
- б) маржинального доходу і чистого прибутку;
- в) маржинального доходу і собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);
- г) маржинального доходу і чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)

20. Який із перелічених показників відноситься до рентабельності по відношенню до реалізації?

- а) рентабельність виробничих фондів;
- б) коефіцієнт витрат на збут;
- в) рентабельність за валовим прибутком (маржинальним доходом);
- г) рентабельність діяльності.

21. Відношення суми чистого прибутку до середньої величини активів підприємства – це:

- а) термін окупності активів (інвестицій);
- б) рентабельність активів;
- в) рентабельність оборотних активів;
- г) термін окупності оборотних активів.

22. Валова рентабельність продукції – це відношення:

- а) валового прибутку до чистого прибутку;
- б) чистого доходу (виручки) від реалізації до валового прибутку;
- в) валового прибутку до чистого доходу (виручки) від реалізації;
- г) суми чистого прибутку (ЧП) до чистого доходу (виручки) від реалізації.

23. Яка форма фінансової звітності містить інформацію стосовно оборотних активів підприємства?

- а) звіт про власний капітал;
- б) звіт про рух грошових коштів;
- в) звіт про фінансові результати;
- г) баланс.

24. ... - це сукупність показників, які відображають здатність (спроможність) підприємства розраховуватись за борговими зобов'язаннями:

- а) фінансова стійкість;
- б) фінансовий стан;
- в) ліквідність;
- г) кредитоспроможність.

25. Інтенсивність використання основного капіталу характеризується:

- а) оборотністю капіталу;
- б) структурою капіталу;
- в) прибутковістю (рентабельністю);
- г) довгостроковими фінансовими зобов'язаннями.

26. Оборотність дебіторської заборгованості характеризується:

- а) співвідношенням між дебіторською та кредиторською заборгованістю;
- б) середнім залишком дебіторської заборгованості;
- в) тривалістю періоду погашення дебіторської заборгованості;
- г) контролем стану розрахунків із покупцями.

27. Відношення власного капіталу до загальної суми капіталу (валюти балансу) – це:

- а) коефіцієнт фінансової залежності;
- б) коефіцієнт фінансової незалежності;
- в) коефіцієнт фінансової стійкості;
- г) плече фінансового важеля.

28. Рівень (коефіцієнт) фінансового левериджу вимірюється відношенням:

- а) темпів зростання чистого прибутку до обсягу реалізації продукції;
- б) чистого прибутку до обсягу реалізації продукції;
- в) власного капіталу до позикового капіталу;
- г) темпів зростання чистого прибутку до темпів зростання валового прибутку.

29. Інтенсивність вивільнення коштів, вкладених в основні фонди та нематеріальні активи, характеризується:

- а) коефіцієнтом реальної вартості майна;
- б) коефіцієнтом модернізації;
- в) фондівдачею;
- г) коефіцієнтом ділової активності

30. Під інвестиціями розуміють ... , які вкладаються в об'єкти підприємницької діяльності, у результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект:

- а) грошові кошти;
- б) капітальні вкладення;
- в) усі види майнових та інтелектуальних цінностей;
- г) дохідність акцій та облігацій.

31. Балансовий прибуток визначається як:

- а) сума прибутків від реалізації продукції, робіт і послуг та іншої реалізації;
- б) сума фінансових результатів від позареалізаційних результатів плюс прибуток до оподаткування;
- в) сума фінансових результатів від реалізації продукції, робіт і послуг плюс фінансові результати від іншої реалізації і фінансові результати від позареалізаційних результатів;

г) грошова виручка за мінусом витрат на виробництво реалізованої продукції, податку на добавлену вартість

32. Які узагальнюючі фактори впливають на собівартість продукції тваринництва?

а) витрати на корми, засоби захисту тварин і оплату праці;

б) виробничі витрати на утримання однієї голови тварин та їх продуктивність;

в) витрати на організацію і управління виробництвом, утримання основних засобів;

г) собівартість 1 ц окремих видів продукції, обсяг і структура одержаної продукції.

33. Перевитрата або економія проти плану по статті " Оплата праці " на виробництві м'яса можуть бути наслідком зміни:

а) збільшення або зменшення поголів'я тварин;

б) затрат по оплаті праці на виробництві кормів;

в) затрат людино-годин і рівня оплати однієї людино-години;

г) посадових окладів управлінських працівників

34. Прибуток від торгової діяльності визначається різницею між:

а) валовим доходом і сумою витрат оборотання;

б) обсягом товарообігу і валовим доходом;

в) обсягом товарообігу і сумою витрат оборотання;

г) валовим доходом і витратами на завезення товарів.

35. Визначити кількісний вплив узагальнюючих факторів на зміну суми прибутку від реалізації зернової продукції, якщо: валовий збір зерна, ц за планом 27900, фактично –20756; кількість реалізованого зерна, ц за планом –16380, фактично –14823; повна собівартість реалізованого зерна, тис. грн. за планом –170,4, фактично –166,0; грошова виручка від реалізації зерна, тис. грн. за планом –180,2, фактично –213,4:

а) -3,6; +50,1; -11,6;

б) +3,6; -50,1; +11,6;

в) -0,9; +50,1; -11,6;

г) +0,9; -50,1; -11,6.

36. Які із перелічених джерел інформації не є основними для аналізу фінансових результатів підприємства?

а) баланс, звіт про фінансові результати;

б) облікові реєстри;

в) листування з фінансовими органами, претензійні матеріали;

г) матеріали ревізій та аудиторських перевірок.

37. За видами діяльності прибуток класифікують на:

а) позареалізаційний прибуток;

б) прибуток від реалізації продукції;

в) прибуток від інвестиційної діяльності;

г) надзвичайний прибуток.

38. Валовий прибуток – це:

а) чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);

б) різниця між чистим доходом (виручкою) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і прибутком від звичайної діяльності;

в) різниця між фактичною і плановою собівартістю реалізованої продукції;

г) різниця між чистим доходом (виручкою) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і собівартістю реалізованої продукції.

39. Фінансові результати від операційної діяльності – це:

а) валовий прибуток плюс інші операційні доходи мінус адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати;

б) різниця між чистим прибутком і валовим прибутком;

в) алгебраїчна сума прибутку (збитку) від операційної діяльності, фінансових та інших доходів (прибутків), фінансових та інших витрат (збитків);

г) валовий прибуток плюс інші операційні доходи мінус фінансові витрати та втрати від участі в капіталі.

40. До складу доходів від іншої операційної діяльності входять:

- а) доходи від відшкодування раніше списаних оборотних активів;
- б) доходи від відшкодування раніше списаних необоротних активів;
- в) доходи від реалізації основних засобів;
- г) продаж товарів та надання послуг.

41. Витрати від фінансової діяльності – це:

- а) відсотки за позиками та за випущеними облігаціями;
- б) витрати від операційних курсових різниць;
- в) витрати на операційну оренду активів;
- г) витрати на виробництво реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).

42. Адміністративні витрати – це одні із складових:

- а) витрат від надзвичайних подій;
- б) витрат від фінансової діяльності;
- в) витрат від операційної діяльності;
- г) витрат від інвестиційної діяльності.

43. Вплив зміни обсягу реалізації продукції на відхилення валового прибутку від реалізації визначають:

а) порівнянням фактичного прибутку від реалізації за цінами, структурою та собівартістю фактичного рівня з прибутком від реалізації фактичного за цінами, структурою та собівартістю планового рівня;

б) порівнянням прибутку від реалізації фактичного рівня за цінами, структурою та собівартістю планового рівня з прибутком від реалізації за планом;

в) порівнянням планового прибутку від реалізації за цінами, структурою та собівартістю планового рівня з прибутком від реалізації фактичного за цінами, структурою та собівартістю планового рівня;

г) порівнянням фактичного прибутку від реалізації з прибутком від реалізації планового рівня.

44. Які із перелічених чинників не відносяться до зовнішніх факторів розподілу прибутку?

а) стадія кон'юнктури товарного ринку;

б) необхідність прискореного завершення розпочатих інвестиційних проектів і програм;

в) система податкових пільг при інвестуванні прибутку, його спрямуванні на доброчинні та інші цілі;

г) темп інфляції.

45. Маржинальний дохід розраховується як різниця між:

а) доходом (виручкою) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);

б) прибутком (збитком) від операційної діяльності і собівартістю реалізованої продукції;

в) чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і постійними витратами;

г) чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і змінними витратами.

46. Коефіцієнт операційного (виробничого) левериджу – це відношення:

а) маржинального доходу до загальної суми операційних витрат;

б) чистого доходу до загальної суми операційних витрат;

в) постійних витрат до загальної суми операційних витрат;

г) змінних витрат до загальної суми операційних витрат.

47. До показників рентабельності по відношенню до активів відноситься:

а) рентабельність виробничих фондів;

б) рентабельність за операційним прибутком;

в) рентабельність діяльності;

г) рентабельність операційних витрат.

48. Відношення 100% до рентабельності власного капіталу, вираженої у відсотках – це:

- а) рентабельність власного капіталу;
- б) термін окупності власного капіталу;
- в) рентабельність діяльності підприємства;
- г) рентабельність виробничих фондів.

49. Рентабельність витрат діяльності розраховується як відношення:

- а) валового прибутку до собівартості реалізованої продукції;
- б) витрат на збут до всіх витрат від звичайної діяльності;
- в) загального прибутку від звичайної діяльності до величини операційних витрат;
- г) загального прибутку від звичайної діяльності до всіх витрат від звичайної діяльності:

50. Визначити вплив узагальнюючих факторів на відхилення фактичного рівня рентабельності виробництва зерна від запланованого в звітному році: валове виробництво зерна, ц за планом 12660, фактично –9660; кількість реалізованої продукції, ц за планом 7392, фактично –6316; прибуток від реалізації продукції, тис. грн. за планом –70,0, фактично –31,0; собівартість зерна, тис. грн виробнича за планом –63, фактично - 80; повна за планом - 56, фактична –71:

- а) +55; -25;
- б) -55; +26;
- в) -54; -25;
- г) -55; -2

51. Яка форма фінансової звітності містить інформацію стосовно руху власного капіталу підприємства?

- а) звіт про власний капітал;
- б) звіт про фінансові результати;
- в) звіт про рух грошових коштів;
- г) баланс.

52. Дані, що наводяться в активі балансу підприємства, показують:

- а) джерела фінансових ресурсів;
- б) позаоборотні активи;
- в) розміщення капіталу, що перебуває в розпорядженні підприємства;
- г) короткостроковий капітал.

53. Які із перелічених показників характеризують ефективність використання капіталу?

- а) прибутковість загального капіталу;
- б) власний капітал;
- в) довгостроковий капітал;
- г) оборотність капіталу.

54. Відношення грошової виручки від реалізації продукції до середнього залишку оборотного капіталу – це:

- а) тривалість одного обороту;
- б) коефіцієнт оборотності;
- в) коефіцієнт закріплення оборотних коштів;
- г) коефіцієнт прибутковості оборотного капіталу.

55. Плече фінансового важеля (коефіцієнт фінансового ризику) розраховується відношенням:

- а) власного капіталу до загального капіталу;
- б) загального капіталу до позикового капіталу;
- в) позикового капіталу до загального капіталу;
- г) позикового капіталу до власного капіталу.

56. Під час проведення аналізу витрат підприємства використовують показники:

- а) собівартість товарного випуску в цілому та за статтями калькуляції, собівартість окремих видів продукції;
- б) собівартість товарного випуску в цілому та за статтями калькуляції, собівартість окремих видів продукції, сукупні операційні витрати періоду за економічними елементами;

в) собівартість окремих видів продукції, сукупні операційні витрати періоду за економічними елементами;

г) сукупні операційні витрати періоду за економічними елементами, собівартість товарного випуску в цілому та за статтями калькуляції.

57. Показником фінансових результатів діяльності підприємства є:

а) валовий прибуток (збиток), прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування;

б) прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування, операційний прибуток (збиток);

в) операційний прибуток (збиток), валовий прибуток (збиток);

г) операційний прибуток (збиток), прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування, валовий прибуток (збиток).

58. Узагальнюючими показниками собівартості є:

а) витрати на 1 грн продукції, операційні витрати за економічними елементами;

б) операційні витрати за економічними елементами, витрати на 1 грн продукції;

в) собівартість за статтями витрат, витрати на 1 грн продукції, операційні витрати за економічними елементами;

г) собівартість за статтями витрат, витрати на 1 грн продукції.

59. Звіт про фінансові результати надає правдиву і неупереджену інформацію про:

а) реальний фінансовий стан підприємства на конкретну дату;

б) зміни компонентів власного капіталу за звітний та попередній періоди;

в) надходження і вибуття грошових коштів від різних видів діяльності підприємства протягом звітного періоду;

г) доходи, витрати та фінансові результати діяльності за звітний та попередній періоди.

60. Показником фінансових результатів (прибутком, збитком) діяльності підприємства є:

- а) різниця між доходом і витратами;
- б) витрати діяльності;
- в) дохід від діяльності;
- г) всі відповіді правильні.

61. Прибуток у відсотках до вартості активів характеризує:

- а) рентабельність окремих видів продукції;
- б) прибуток на гривню засобів на оплату праці;
- в) рентабельність активів;
- г) рентабельність реалізації.

62. Показники оборотності капіталу (активів) розраховують за даними:

- а) балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів;
- б) звіту про власний капітал, звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів;
- в) балансу, звіту про фінансові результати;
- г) балансу, звіту про фінансові результати, звіту про власний капітал.

63. Прибуток від реалізації у відсотках до виручки від реалізації продукції характеризує:

- а) рентабельність реалізації;
- б) загальну рентабельність;
- в) рентабельність окремих видів продукції;
- г) рентабельність майна.

64. Якщо запаси і витрати менші від суми власного оборотного капіталу і кредитів банку під товарно-матеріальні цінності, то це характеризує таку стійкість фінансового стану:

- а) нормальну;
- б) нестійкий (передкризовий) фінансовий стан;
- в) абсолютну;

г) кризовий фінансовий стан.

65. Відношення оборотного капіталу до короткострокових зобов'язань –
це:

а) коефіцієнт абсолютної ліквідності;

б) коефіцієнт швидкої (проміжної) ліквідності;

в) коефіцієнт поточної ліквідності (загальний коефіцієнт ліквідності);

г) коефіцієнт відновлення платоспроможності.

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ ТА ЕСЕ

Економічний аналіз як галузь економічної науки

Природа управлінських рішень, процес їх прийняття

Система економічних показників, які використовуються в економічному
аналізі

Особливості організації та методика стратегічного, оперативного,
ретроспективного аналізу

Суть і мета аналізу за об'єктами управління

Суть і значення функціонально-вартісного аналізу

Системний аналіз. Визначення і завдання

Абстрактно-логічні прийоми економічного аналізу

Евристичні прийоми дослідження

Використання графічного способу в аналізі господарської діяльності

Балансовий спосіб

Використання в економічному аналізі способів пропорційного ділення і
часткової участі

Факторний аналіз в системі економічного аналізу

Моделювання факторних систем

Господарські резерви, їх сутність та види

Принципи пошуку резервів підвищення ефективності виробництва

Взаємозв'язок економічного аналізу з іншими дисциплінами

Інформаційне забезпечення аналізу та перевірка його достовірності

Нормативна інформація та її обґрунтування

Особливості аналітичної інформації

Фінансова звітність як основна складова інформаційного забезпечення економічного аналізу

Технологічне та інформаційне забезпечення обробки аналітичної інформації на ПК

Користувачі аналітичної інформації та суб'єкти економічного аналізу

Особливості сільськогосподарського виробництва та аналізу господарської діяльності на підприємствах агропромислового комплексу.

Оцінка місцерозташування, природних і кліматичних умов, комунікацій і розміру підприємства.

Економічні умови підприємства.

Забезпеченість підприємства фінансовими, земельними, трудовими, основними і матеріальними ресурсами.

Виробничий напрямок і рівень спеціалізації підприємства. Структура товарної продукції.

Рівень інтенсифікації виробництва. Показники, що характеризують рівень інтенсифікації. Показники, що характеризують результати інтенсифікації. Показники, що характеризують ефективність інтенсифікації.

Оцінка рівня використання в підприємстві виробничих ресурсів та виявлення основних напрямів його підвищення.

Показники, що характеризують економічну ефективність використання земельних угідь.

Методика аналізу рівня інтенсивності сільськогосподарських угідь.

Аналіз якісного складу персоналу підприємства.

Аналіз соціальної захищеності членів трудового колективу.

Аналіз показників цілоденних, внутрішньозмінних втрат робочого часу.

Аналіз складу і структури витрат на утримання і експлуатацію машинно-тракторного парку і вантажного автотранспорту.

Аналіз показників, що характеризують використання живої тяглової сили підприємства.

Програма та методика аналізу матеріальних ресурсів.

Сутність ділової активності підприємства. Основні критерії ділової активності

Якісні параметри оцінки внутрішньої ділової активності підприємства

Критерії і показники системи вимірювання ефективності діяльності підприємства

Шляхи прискорення оборотності оборотних коштів

Показники стійкого економічного зростання підприємства

Економічна сутність прибутку, його значення

Формування доходів, витрат і прибутків підприємства

Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу реалізації та прибутку

Аналіз інших фінансових доходів і витрат

Особливості факторного аналізу прибутку від реалізації продукції

Аналіз фінансових результатів від інвестиційної та фінансової діяльності

Аналіз резервів збільшення прибутку.

Аналіз показників рентабельності.

Особливості факторного аналізу рентабельності активів підприємства

Власний та позиковий капітал

Показник структури джерел коштів підприємства та порядок їх визначення

Власні оборотні кошти та методика їх визначення

Порядок аналізу складових позикового капіталу

Виробничо-фінансовий леверидж

Грошовий потік, цілі та завдання управління ним

Формування грошових потоків підприємства та управління ними

Методи розрахунку чистого грошового потоку

Якість грошового потоку

Ефективність використання грошових коштів

Ліквідність підприємства та його платоспроможність

Етапи аналізу ліквідності підприємства

Показники ліквідності та методика їх визначення

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ КОНТРОЛЬНИХ ЗАХОДІВ

Зміст, функції, предмет, об'єкти економічного аналізу та його основні завдання.

Причинно-наслідкові зв'язки економічних процесів діяльності підприємств, основних результатів господарської діяльності.

Система показників, які використовуються в економічному аналізі, їх функції та класифікації.

Сутність методу економічного аналізу, його характеристика та методологічна основа.

Оцінка технічних прийомів аналізу та їх класифікація. Абстрактно-логічні прийоми.

Особливості використання прийому порівняння, евристичних прийомів дослідження.

Визначення суті середніх і відносних величин та їх застосування в економічному аналізі.

Використання графічного та балансового способу. Прийоми елімінування.

Методичні принципи організації економічного аналізу. Етапи аналітичної роботи.

Визначення кола інформаційних матеріалів та підготовка їх до аналізу. Аналітичне опрацювання показників.

Узагальнення та оформлення результатів аналізу.

Визначення суті та змісту інформації та інформаційних технологій. Типи та джерела інформації.

Класифікація інформації за ознаками. Різновиди економічної інформації.

Сутність інформаційного забезпечення та принципи його створення. Структура інформаційного забезпечення.

Організація економічного аналізу в системі обробки інформації на ПК. Етапи обробки аналітичної інформації з використанням відповідного програмного забезпечення із застосуванням ПК.

Особливості сільськогосподарського виробництва і аналізу господарської діяльності на підприємствах АПК

Аналіз природноекономічних умов функціонування підприємства

Завдання і джерела інформації аналізу використання земельних ресурсів

Аналіз складу, розміру і структури земельних угідь

Аналіз потенційних можливостей земельних ресурсів

Аналіз використання орних земель і ефективності структури посівів

Аналіз ефективності використання земельних ресурсів та резерви її підвищення

Завдання та джерела інформації аналізу трудових ресурсів і продуктивності праці

Аналіз забезпеченості підприємства трудовими ресурсами

Аналіз соціальної захищеності членів трудового колективу

Аналіз використання трудових ресурсів на підприємстві

Продуктивність праці та її стимулювання

Аналіз оплати праці

Резерви поліпшення використання трудових ресурсів та підвищення продуктивності праці

Завдання та джерела інформації аналізу використання основних засобів

Аналіз наявності, складу, структури, стану і руху основних засобів

Аналіз забезпеченості підприємства основними засобами

Аналіз формування основних засобів та підтримання їх функціонального стану

Аналіз ефективності використання основних засобів

Аналіз використання машинно-тракторного парку і вантажного автотранспорту

Резерви підвищення ефективності використання основних засобів, машинно-тракторного парку і вантажного автотранспорту

Завдання та джерела інформації аналізу використання оборотних активів

Аналіз складу, структури і забезпеченості підприємства оборотними активами

Аналіз використання оборотних активів

Резерви підвищення ефективності використання оборотних активів

Завдання та джерела інформації аналізу виробництва тваринницької продукції

Аналіз виробничого потенціалу галузі рослинництва

Аналіз виробництва продукції рослинництва за обсягом, асортиментом та якістю

Аналіз виконання технологічного процесу в рослинництві і впровадження інтенсивних технологій

Ефективність використання потенціалу галузі рослинництва та основні резерви її підвищення

Завдання та джерела інформації аналізу виробництва продукції тваринництва

Аналіз виробничого потенціалу галузі тваринництва

Аналіз виробництва продукції тваринництва за обсягом, асортиментом і якістю та її розподілу

Аналіз продуктивності тварин і птиці та забезпеченості їх кормами

Ефективність використання потенціалу галузі тваринництва та основні резерви її підвищення

Завдання та джерела інформації аналізу собівартості і витрат на виробництво і реалізацію продукції

Аналіз собівартості виробництва окремих видів продукції сільського господарства та факторів, що зумовлюють її рівень

Основні резерви зниження собівартості продукції

Завдання та джерела інформації аналізу фінансових результатів і рентабельності

Аналіз реалізації продукції за ринками, обсягом, строками і якістю

Аналіз виручки від реалізації продукції та оцінки її продажу

Формування та аналіз доходів господарства

Аналіз прибутку від основної діяльності

Аналіз рентабельності виробництва продукції

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ТА РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА ВИКОНАНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Оцінювання результатів навчання здійснюється на принципах: об'єктивності, систематичності та системності, плановості, єдності вимог, відкритості, прозорості, економічності, доступності та зрозумілості методики оцінювання, урахування індивідуальних можливостей здобувачів освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення навчальних занять і має на меті перевірку рівня засвоєння здобувачів освіти навчального матеріалу. Форма проведення поточного контролю визначаються з урахуванням змісту накопичувальної системи оцінювання.

Сума балів за поточний контроль складається із балів, отриманих за результатами навчання під час лекцій, семінарських і практичних занять та самостійної роботи здобувача вищої освіти.

У межах поточного контролю здобувач вищої освіти може набрати 100 балів, оскільки форма семестрового контролю – *залік*.

Розподіл балів, які отримують студенти

Змістовий модуль 1 (28)				Змістовий модуль 2 (40)						Змістовий модуль 3 (32)				Загальна сума балів (підсумкова оцінка)
ПЗ1 (Т1)	ПЗ2 (Т2)	ПЗ3 (Т3)	МК1 /СР	ПЗ4 (Т4)	ПЗ5 (Т5)	ПЗ6 (Т6)	ПЗ7 (Т7)	ПЗ8 (Т8)	МК2 /СР	ПЗ9 (Т9)	ПЗ10 (Т10)	ПЗ11 (Т11)	МК3 /СР	
6	8	6	8	6	6	6	6	8	8	8	8	8	8	100
<i>Т1, Т2,... - теми змістових модулів; ПЗ1, ПЗ2 ... - практичне заняття; МК1, МК2 – модульні контрольні; СР – самостійна робота</i>														

Критерії оцінювання знань на семінарських та практичних заняттях

Високий рівень 8-6 бали	Здобувач володіє не лише базовими знаннями, а й розуміє взаємозв'язки між різними темами, може аналізувати, синтезувати та оцінювати інформацію. Усі аудиторні завдання виконані бездоганно, без помилок. Здобувач здатен застосовувати знання у нестандартних ситуаціях, знаходити та презентувати власні рішення.
Достатній рівень 5-4 бали	Здобувач демонструє хороше засвоєння матеріалу, але з деякими незначними недоліками. Добре засвоїв основний матеріал, проте його знання можуть бути недостатньо глибокими. Можливі незначні неточності в термінології або формулюваннях. Практичні/лабораторні завдання виконано правильно, але є незначні помилки.
Середній рівень 3 бали	На цьому рівні здобувач володіє матеріалом на мінімально достатньому рівні. Його знання є базовими, без глибини. Засвоїв лише основні поняття і факти. Матеріал є фрагментарним, а розуміння – поверховим. Практичні/лабораторні завдання виконані лише частково або з суттєвими помилками. Здобувач відчуває труднощі з практичним застосуванням знань.
Низький рівень 2-1 бал	Здобувач володіє лише окремими елементами матеріалу. Його відповіді є неповними та неточними. Завдання виконані не повністю або не виконані взагалі. Відсутні практичні уміння.
Незадовільний рівень 0 балів	На цьому рівні здобувач не засвоїв матеріал і не виконав жодних вимог освітнього компонента. Відсутність будь-яких знань із дисципліни. Здобувач не може назвати основні поняття чи терміни. Всі завдання, включно з практичними та лабораторними, не виконані.

Критерії оцінювання МК/СР

Самостійна робота оцінюється під час семінарських (практичних, лабораторних) занять, а також під час написання контрольних робіт

Високий рівень 8-7 балів	Усі завдання виконано якісно, з використанням додаткових джерел та творчим підходом. У роботах присутні власні висновки та аргументована позиція.
Достатній рівень 6-5 бали	Робота виконана в основному правильно, що свідчить про належний рівень засвоєння матеріалу. Окремі неточності не впливають суттєво на загальний результат, однак вимагають подальшого доопрацювання.
Середній рівень 4-3 бали	Робота виконана частково, із запізненням або неточностями. У ній відсутній аналіз, лише констатація фактів.
Низький рівень 2-1 бал	Робота не виконана або формальна.
Незадовільний рівень 0 балів	Робота не виконана взагалі.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни «Економічний аналіз» обчислюється шляхом додавання балів тільки з поточного контролю, оскільки форма семестрового контролю – залік. Підсумкова оцінка виставляється у відомості обліку успішності, індивідуальному навчальному плані.

Оцінювання результатів навчання здобувачів освіти здійснюється за 100-бальною шкалою. Відповідність семестрової рейтингової оцінки в балах оцінці за національною шкалою та шкалою ECTS представлено у формі таблиці:

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS	
	Екзамен	Залік	Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно	Зараховано	A	Здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили
82 – 89	Добре		B	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує справи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна
75 – 81			C	Здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок
67 – 74	Задовільно		D	Здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти суттєві помилки.

60 – 66			E	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні
35 – 59	Незадовільно	Не зараховано	FX	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу
1 – 34			F	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів

Національні оцінки «Відмінно», «Добре», «Задовільно», «Зараховано» та оцінки ECTS «A», «B», «C», «D», «E» проставляються екзаменаторами у відомість обліку успішності та залікову книжку здобувача (індивідуальний навчальний план). Національні оцінки «Незадовільно», «Не зараховано» та оцінки ECTS «FX», «F» заносяться лише у відомість обліку успішності.

Критерієм успішного проходження здобувачем вищої освіти оцінювання результатів навчання є досягнення ним мінімального порогового рівня оцінок за кожним запланованим результатом навчання освітнього компоненту та мінімального порогового рівня оцінки за освітнім компонентом загалом, яких складає 60 % від максимально можливої кількості балів.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Аналіз – це метод дослідження, який полягає у теоретичному або практичному роздрібненні цілого на складові частини.

Аудиторський (бухгалтерський) аналіз – це експертна діагностика фінансового стану підприємства. Його проводять аудитори або аудиторські фірми для оцінки фінансової стійкості підприємства, його платоспроможності, прогнозування фінансового стану, уникнення банкрутства.

Агрегатні індекси – характеризують співвідношення суми величини фактичних показників до суми величини базових показників. Ці індекси дозволяють враховувати вплив факторів на сукупність.

Асортимент – це сукупність різновидів продукції кожного найменування, що відрізняються відповідними техніко-економічними показниками.

Активна частина основних виробничих засобів – це та частина основних виробничих фондів, яка бере безпосередню участь у виробничому процесі та характеризує виробничі можності підприємства й завдяки цьому забезпечує належний обсяг та якість продукції (робіт, послуг). До активної частини основних фондів належать машини й устаткування (силові і робочі машини та устаткування, вимірювальні й регулюючі прилади і пристрої, лабораторне устаткування), обчислювальну техніку, яка використовується в автоматизованих системах управління технологічними процесами, інші машини й устаткування, а також транспортні засоби.

Аналітичні групування – дозволяють розкрити зміст середніх величин та виявити причинно-наслідкові зв'язки між узагальненими значеннями економічних показників у межах якісно однорідних груп.

Балансовий (сальдовий) прийом – полягає в установленні рівноваги між кількома однорідними та взаємопов'язаними показниками для виявлення значення одного з них за відомими значеннями інших.

Брак продукції – це продукція випущена з відхиленнями від норм за якістю виготовлення виробів.

Валовий прибуток (збиток) – визначається як різниця чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).

Відносний рівень витрат визначають шляхом віднесення витрат будь-якого функціонуючого підрозділу до відповідних показників конкурентів.

Вимоги до інформації – повнота, достовірність, суттєвість, порівнянність, неперервність, адаптивність, оперативність, перспективність.

Виробнича програма – це система адресних завдань з виробництва й доставки продукції споживачам у розгорнутій номенклатурі, асортименті, відповідної якості та в установлені терміни згідно з договорами поставки.

Витрати підприємства – це сукупність витрат живої та уречевленої праці для здійснення поточної господарської діяльності підприємства, а за натурально-речовим складом – спожита частина матеріальних, трудових та фінансових ресурсів.

Витрати на одну гривню продукції – це універсальний показник, який дає можливість оцінити не лише виконання плану за собівартістю продукції, а й дати оцінку її динаміки в будь-якій галузі виробництва, провести порівняльний аналіз собівартості продукції на підприємствах, які випускають однорідну продукцію. Він розраховується як відношення загальної суми витрат на виробництво і реалізацію продукції до вартості випущеної продукції. На зміну витрат на одну гривню продукції впливають відхилення в структурі та асортименті, рівень витрат на виробництво окремих виробів, ціни та тарифи на матеріальні ресурси та оптові ціни на продукцію. Розрахунок впливу цих факторів проводять методом ланцюгових підстановок.

Витрати звичайної діяльності – це витрати підприємства, пов'язані з будь-якою його основною діяльністю, а також з операціями, що її забезпечують або виникають унаслідок її проведення.

Виробничі основні засоби – функціонують у сфері матеріального виробництва підприємства.

Виправний брак – це усунення дефектів виробів, після якого ці вироби є придатними до експлуатації або споживання.

Виробнича потужність підприємства характеризує максимально можливий річний обсяг випуску продукції (надання послуг) за здалегідь визначеними номенклатурою, асортиментом, якістю за умови найбільш повного використання устаткування і виробничих площ, застосування прогресивної технології та організації виробництва.

Вертикальний порівняльний аналіз – застосовується для вивчення структури економічних явищ та процесів шляхом розрахунку питомої ваги складових у загальному цілому, співвідношення складових цілого між собою, а також впливу чинників на рівень результативних показників шляхом порівняння їх розмірів до і після зміни відповідного чинника.

Внутрішній аналіз – проводиться безпосередньо на підприємствах відповідними службами для управління виробничою, комерційною та фінансовою діяльністю.

Внутрішньогосподарський аналіз – вивчає діяльність тільки досліджуваного підприємства та його структурних підрозділів.

Внутрішній брак – допущений на підприємстві під час виготовлення виробів.

Горизонтальний порівняльний аналіз – використовується для визначення абсолютних і відносних відхилень фактичного рівня досліджуваних показників від базового та оцінки відхилень.

Дедукція – спосіб дослідження від загального до окремих фактів, від результатів до причин.

Деталізація показників за часом – дає можливість виявити динаміку господарських явищ, їх ритмічність, а також періоди, на які припадають кращі та гірші результати діяльності підприємства.

Деталізація показників за місцем – дає можливість виявити передові і відсталі ланки виробництва, вивчити причини відставання.

Деталізація показників за складовими частинами – дозволяє вивчити вплив окремих елементів (чинників) на загальний результат, структурні зрушення в складі цих елементів.

Деталізація показників за центрами відповідальності – дає змогу оцінити роботу окремих виконавців (служб, відділів), визначити їх права на заохочення.

Державні замовлення – виражають потреби держави в поставках продукції для задоволення суспільних потреб на прискорення науково-технічного прогресу.

Діагностичний (експрес-аналіз) – це спосіб установлення характеру порушень нормального перебігу економічних процесів на основі типових ознак, які властиві лише для даного порушення. Знання цих ознак дозволяє швидко і досить точно встановити характер порушень, не проводячи будь-яких замірів, розрахунків, тобто без дій, які потребують, як правило, додаткового часу та коштів.

Дисперсійний аналіз – це статистичний метод аналізу результатів спостережень, які залежать від різних одночасно діючих факторів, вибору найважливіших з них та оцінки їх впливу. Завдання дисперсійного аналізу – дати оцінку співвідношення між факторами для того, щоб визначити суттєвість або несуттєвість різних умов спостереження.

Дохід – грошові кошти або інші активи, отримані в результаті будь-якої діяльності.

Доходи підприємства – це збільшення економічних вигод у вигляді отримання активів або зменшення зобов'язань, які приводять до збільшення власного капіталу (крім збільшення капіталу за рахунок внесків власників). Доходи підприємства формуються відповідно до видів його діяльності.

Доходи від участі в капіталі – це доходи, отримані від інвестування в асоційовані, дочірні підприємства та спільну діяльність, облік яких ведеться за методом участі в капіталі.

Економічний аналіз як наука – це система спеціальних знань, що шляхом розчленування цілого на складові і виділення окремих сторін, властивостей, зв'язків, спрямована на дослідження економічних явищ та процесів у їх взаємозв'язку і взаємозумовленості, яка формується під впливом об'єктивних економічних законів із науковим обґрунтуванням завдань та договірних зобов'язань, оцінкою їх виконання, визначенням величини дії позитивних і негативних чинників, невикористаних резервів і розробленням пропозицій щодо вироблення оптимальних управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності виробництва.

Економічний аналіз – важливий елемент у системі управління виробництвом, дієвий засіб виявлення внутрішніх невикористаних резервів, основа для вироблення оптимальних управлінських рішень щодо успішної діяльності в умовах ринку.

Економіко-математичний аналіз – дозволяє встановити оптимальний варіант управлінського рішення щодо використання виробничих ресурсів.

Економіко-екологічний аналіз – досліджує взаємодію економічних та екологічних процесів, зв'язки природи і людини, а також витрати, пов'язані зі збереженням та поліпшенням навколишнього середовища.

Економічний показник – є характеристикою конкретного об'єкта чи процесу, його економічної суті в числовому виразі.

Економічні показники – класифікуються за економічним змістом явищ і процесів, характером їх відображення, способом виміру, ступенем охоплення, місцем у причинно-наслідкових зв'язках, способом формування.

Елементи витрат – це однорідні за складом витрати підприємства, які характеризують використані ресурси незалежно від форми і місця їх використання на той чи інший об'єкт віднесення витрат.

Зміст економічного аналізу - це визначення конкретного завдання дослідження економічних явищ та процесів; комплексна їх оцінка у взаємозв'язку, взаємозалежності та взаємообумовленості; аналіз причин та

наслідків цих зв'язків; обчислення величини та впливу факторів на відхилення за загальним результативним показником; визначення основних напрямків розвитку; оцінка дієвості механізму реалізації управлінських рішень.

Зовнішній аналіз – проводиться вищестоящими органами підприємства, фінансовими органами, банками, акціонерами, інвесторами.

Зведені індекси – показують співвідношення зведеного фактичного показника до планової чи базової величини.

Зовнішній брак – виявлений покупцями або споживачами під час користування виробами або споживання продукції.

Загальна рентабельність – характеризує ефективність виробничо-господарської (комерційної) діяльності підприємства.

Індукція – спосіб переходу від знання окремих фактів до знання загального, від вивчення причин до результатів.

Інформаційне забезпечення аналітичних досліджень – це сукупність інформаційних ресурсів і методів їх організації, необхідних і придатних для здійснення аналітичних і управлінських процедур, які забезпечують господарсько-фінансову діяльність підприємства.

Інформація – це впорядковані повідомлення про господарські процеси і явища, що відбуваються, сукупність певних даних і знань про них.

Індексний прийом – базується на відносних показниках. Розрізняють індивідуальні, зведені та агрегатні індекси.

Індивідуальні індекси – характеризують співвідношення величини фактичних та планових індивідуальних показників.

Інші операційні доходи – це доходи від операційної діяльності, крім доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), які пов'язані з операційною діяльністю підприємства, а саме: дохід від операційної оренди активів, дохід від операційних курсових різниць, повернення попередньо списаних активів, дохід від реалізації оборотних активів (крім фінансових інвестицій) та ін.

Інші фінансові доходи – це доходи від отримання дивідендів, відсотків та інших доходів підприємства, які отримані від фінансових інвестицій (крім доходів, облік яких ведеться за методом участі в капіталі).

Інші доходи – доходи підприємства, які виникають у процесі реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів і майнових комплексів, а також доходи від неопераційних курсових різниць та інші доходи звичайної діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства.

Комплексний аналіз – охоплює всю діяльність підприємства для об'єктивної оцінки досягнутих економічних результатів, організаційно-технічного розвитку і рівня використання виробничих ресурсів.

Кореляційний аналіз – дозволяє виявити зв'язок між окремими явищами або показниками та виміряти його міцність. Цей зв'язок може бути повним, тобто функціональним, при якому коефіцієнт кореляції дорівнює одиниці, в інших випадках зв'язок може бути відсутнім, тобто дорівнювати нулеві.

Кореляційно-регресійний аналіз – цей метод використовується для визначення тісного зв'язку між показниками, які не зв'язані між собою функціонально.

Конкурентоспроможність визначається як характеристика продукції, що виражає її відмінність від продукції конкурента як за ступенем відповідності конкретній суспільній потребі, так і за витратами на її задоволення.

Коефіцієнт ритмічності – визначається як відношення фактичного (але не вище завдання) випуску продукції (або його питомої ваги) до випуску продукції відповідно до завдання (питомої ваги).

Критерій якості – відповідність якості вимогам покупців, платоспроможному попиту, стандартам, технічним показникам кращих товарів-аналогів, ступінь точності дотримання виробничих процесів.

Коефіцієнт сортності – це відношення вартості всієї випущеної продукції до її вартості за умови, що вся продукція випускається за ціною найвищого сорту.

Коефіцієнт прийому – розраховується як відношення кількості прийнятого персоналу на роботу до середньоспискової чисельності персоналу.

Коефіцієнт вибуття – розраховується як відношення кількості звільнених робітників до середньоспискової чисельності персоналу.

Коефіцієнт плинності кадрів – розраховується як відношення кількості звільнених за власним бажанням та порушенням трудової дисципліни до середньоспискової чисельності персоналу.

Коефіцієнт стабільності персоналу – розраховується як відношення чисельності робітників, що працювали цілий рік до середньоспискової чисельності персоналу.

Коефіцієнт загального обороту – розраховується як відношення заново прийнятого на роботу персоналу і того, що вибув до середньоспискової чисельності персоналу.

Коефіцієнт оновлення – відображає інтенсивність оновлення основних засобів і обчислюється як відношення вартості основних засобів, що надійшли за відповідний період до вартості основних засобів на кінець року.

Коефіцієнт уведення – обчислюється як відношення введених у дію основних засобів до вартості основних засобів на кінець року.

Коефіцієнт вибуття – характеризує ступінь інтенсивності вибуття основних засобів з виробництва й обчислюється як відношення вартості вибулих за звітний період основних засобів до вартості основних засобів на початок року.

Коефіцієнт зношеності – визначається як відношення суми зношеності за відповідний період до початкової вартості цих основних засобів.

Коефіцієнт придатності – обчислюється як відношення залишкової вартості основних засобів до їх початкової вартості.

Коефіцієнт асортиментності визначають відношенням суми, зарахованої на виконання завдання з асортименту (фактичне надходження в межах потреби підприємства), до потреби по завданню.

Коефіцієнт використання матеріалів – характеризує, наскільки ефективно використовуються матеріали в процесі виробництва і визначається шляхом ділення суми фактичних матеріальних витрат на розмір матеріальних витрат, обчислений виходячи з планових калькуляцій і фактичного випуску та асортименту продукції.

Калькуляційні статті – характеризують склад використаних ресурсів залежно від напрямів і місця їх використання на об'єкт витрат, тобто групування затрат за статтями калькуляції вказує, на що конкретно та в яких розмірах використані ресурси.

Мета економічного аналізу – надання сприяння виконанню завдань підприємств і їх підрозділів, а також інших господарських суб'єктів, створення сприятливих умов для подальшого розвитку і поліпшення економічної роботи за допомогою підготовки проектів оптимальних управлінських рішень.

Міжгосподарський аналіз – дає можливість порівняти результати діяльності кількох підприємств, що дозволяє виявити недоліки в їх діяльності, резерви, передовий досвід і на основі цього дати більш об'єктивну оцінку ефективності діяльності підприємств.

Маркетинговий аналіз – проводиться службами маркетингу підприємства для дослідження ринків збуту продукції, її конкурентоспроможності, попиту та пропозиції, комерційного ризику, цінової політики.

Маржинальний аналіз – це метод, за допомогою якого дають оцінку й обґрунтовують ефективність управлінських рішень у бізнесі.

Метод економічного аналізу – загальний підхід до вивчення господарської діяльності підприємства, який реалізується в його методиці. Це спосіб системного, органічно взаємозв'язаного вивчення, вимірювання й узагальнення впливу окремих чинників на виконання господарських завдань і динаміку розвитку підприємства, виявлення резервів підвищення ефективності

та якості роботи, здійснюваних шляхом обробки спеціальними прийомами показників, що характеризують діяльність підприємства.

Методологія економічного аналізу – це більш загальне поняття, що вбирає в себе, крім методу, дані про формування економічного явища, його структурних зв'язків і шляхів подальшого розвитку та вдосконалення.

Методична основа економічного аналізу – діалектика, тобто розгляд усіх явищ і процесів у взаємозв'язку і взаємообумовленості, у постійному їх розвитку через боротьбу протилежностей, суперечностей, перехід кількісних змін у якісні.

Методика – це сукупність конкретних прийомів, способів і засобів, вживаних у процесі аналізу в певній послідовності для досягнення поставленої мети.

Методи математичного програмування – призначені для оптимізації господарської діяльності. З їх допомогою оцінюють ступінь досягнення потенціалу, визначають “вузькі місця”, ступінь конкурентності та дефіцитності.

Множинна кореляція - дає можливість перевірити зв'язок, який виникає від взаємодії кількох факторів з результативним показником.

Матеріальні ресурси – це предмети праці, які включають сировину, основні матеріали, паливо, тару та інші матеріали, призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва і наявність яких є необхідною умовою ритмічної роботи підприємства.

Моніторинг – як вид аналізу, означає постійне і безперервне дослідження функціонування новацій у конкретному середовищі господарського механізму.

Метою управління запасами є забезпечення безперервного виробництва продукції в потрібній кількості та в установлені терміни, повної реалізації випущеної продукції з мінімальними затратами на утримання запасів.

Матеріаловіддача – визначається відношенням вартості продукції (робіт, послуг) до суми матеріальних витрат. Цей показник характеризує віддачу

матеріалів, а саме – вихід продукції (робіт, послуг) з кожної гривні спожитих матеріальних ресурсів (сировини, палива, електроенергії).

Матеріаломісткість – визначається відношенням суми матеріальних витрат до вартості виробленої продукції (робіт, послуг) і показує, скільки матеріальних витрат припадає на кожну гривню випущеної продукції (робіт, послуг).

Метод аналізу собівартості за калькуляційними статтями – це порівняння фактичних витрат з плановими за кожною статтею, визначення суми економії чи перевитрат.

Науковий апарат аналізу – це сукупність конкретних прийомів дослідження.

Номенклатура – це перелік найменувань виробів із зазначенням кодів згідно із загальнодержавним статистичним класифікатором продукції.

Невиправний брак – остаточний брак, який виправити неможна або економічно недоцільно.

Невиробничі основні засоби – це засоби невинробничої сфери (житлові будинки, об'єкти соціально-культурної й побутового призначення, які перебувають на балансі підприємства).

Непрямі витрати – пов'язані з виробництвом кількох видів продукції, їх розподіляють за об'єктами калькуляції пропорційно до відповідної бази (основної і додаткової заробітної плати робітників або всіх прямих витрат тощо). Прикладом непрямих витрат є загальновиробничі витрати, витрати на утримання основних засобів.

Норма – це завдання, яке фіксує гранично допустимі витрати конкретного матеріального ресурсу на виробництво одиниці продукції або виконання одиниці роботи.

Об'єкти економічного аналізу – це всі сторони діяльності підприємства, усі процеси, пов'язані з цією діяльністю.

Оперативний ситуаційний аналіз – є найбільш активним і проводиться безпосередньо в процесі виробництва або відразу після здійснення господарських операцій чи змін ситуації і за підсумками якого оперативно приймають відповідні управлінські рішення.

Оцінка персоналу – це цілеспрямоване порівняння певних характеристик працівників з відповідними параметрами, вимогами.

Основні засоби – матеріальні активи, які перебувають у розпорядженні підприємства для використання в процесі виробництва, здачі в оренду або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких становить більше одного року.

Операційні витрати є основним видом витрат підприємства, безпосередньо пов'язаних з виробництвом і реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг).

Операційна діяльність – це основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною або фінансовою діяльністю.

Основна діяльність - це операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), які є головною метою створення підприємства та забезпечують основну частину його доходу.

Парна кореляція – дає можливість перевірити наявність зв'язку між двома показниками, один із яких є факторним, а інший – результативним.

Предмет економічного аналізу – це вивчення сукупності економічних, фінансових, кредитних, юридичних, політичних, соціальних відносин і діяльності людей по організації і управлінню виробництвом, що розглядається в тісному взаємозв'язку з технічною стороною виробництва та економічною політикою держави на даному етапі її розвитку.

Перспективний (попередній, прогнозний) аналіз – передуює прийняттю управлінських рішень, він призначений для розгляду явищ і процесів з позиції майбутнього, тобто перспективи розвитку, прогнозування результатів

діяльності, виконання замовлень, завдань, зобов'язань, запобігання небажаним результатам.

Перспективні резерви – це збільшення обсягів виробництва продукції за рахунок зменшення її собівартості, впровадження досягнень науково-технічного прогресу та спеціалізації, кооперування й комбінування виробництва.

Під ритмічністю виробництва розуміють випуск продукції відповідно до погодинних, добових, місячних графіків в обсязі та асортименті, передбачених завданням.

Показники – виконують функції оцінки результату роботи, чинника формування, ознаки зміни, кінцевої мети, проміжного наслідку.

Порівняльний аналіз – використовується для оцінки виконання завдань, договірних зобов'язань, прогнозованих показників.

Принципи системного підходу - це чітке формування мети аналізу; розгляд досліджуваної проблеми як єдиної системи; виявлення щонайбільшої кількості взаємозв'язків; виявлення і глибокий аналіз альтернативних шляхів вирішення проблеми.

Приєм порівняння – це науковий метод пізнання, у процесі якого невідоме (досліджуване) явище, предмети зіставляються із уже відомими, досліджуваними раніше для виявлення загальних ознак або відмінностей між ними.

Приєм деталізації – полягає в розкладанні, розчленуванні загальних показників на складові.

Приєм середніх величин – використовується для того, щоб одержати узагальнену кількісну характеристику сукупності однорідних явищ, процесів, показників за відповідною ознакою.

Приєм відносних величин – це узагальнювальні показники, які відображають кількісне співвідношення між двома ознаками, явищами і які вимірюються в коефіцієнтах, математичних відсотках, промілях, складних

натуральних одиницях. З його допомогою можна глибше розуміти суть і характер відхилень від базових показників.

Прийом групування – це поділ загального числа досліджуваної сукупності об'єктів на якісно однорідні групи за відповідними ознаками з метою вивчення її структури або взаємозв'язку між компонентами.

Прийом елімінування – це логічний прийом, за допомогою якого вивчають дію зміни даних за одним факторним показником на зміну даних за головним показником. Це здійснюється різними способами, найбільш поширеними є: повний прийом ланцюгових підстановок, скорочений прийом ланцюгових підстановок, прийом різниць у рівнях показників та прийом перерахунку планових показників.

Попит визначається сукупністю потреб, мотивацій людей щодо певного товару чи послуг, тобто це та кількість товарів (послуг), яку покупці мають бажання та можливість купити за даною ціною.

Поточні резерви зниження собівартості включають усі види непродуктивних витрат (явні і приховані), також перевитрати ресурсів і надмірні витрати горючих коштів, виявлені в ході аналізу.

Прямі угоди поставки – найпродуктивніша форма поставки продукції споживачам підприємствами-виробниками. До них належать договори між виробничими об'єднаннями, підприємствами, організаціями-виробниками та споживачами.

Працівники підприємства за характером участі у процесі виробництва розподіляються на працівників основної діяльності (робітники, інженерно-технічний персонал – ІТП, службовці, молодший обслуговуючий персонал – МОП, учні, персонал охорони) і невиробничий персонал, що зайнятий в обслуговуючих та інших підрозділах.

Прибуток – це частина доходу, що залишається на підприємстві після відшкодування усіх витрат, пов'язаних з виробництвом, реалізацією продукції (робіт, послуг) та іншими видами діяльності.

Продуктивність праці – кількість продукції (обсяг робіт, послуг) у грошовому або натуральному виразі, що виробляється одним працівником за одиницю робочого часу або кількість робочого часу, що витрачається на виробництво одиниці продукції.

Прямі витрати – це витрати, які безпосередньо пов'язані з процесом виробництва або реалізації певного виду продукції та які прямо відносять до собівартості виробленої продукції.

Ретроспективний (наступний, подальший, підсумковий) аналіз – проводиться після закінчення господарського циклу робіт. За допомогою цього виду аналізу можна глибоко і всебічно вивчити економіку підприємства, виявити чинники впливу, резерви, недоліки, однак уже після закінчення процесу виробництва.

Резерви – це потенційні можності підвищення ефективності виробництва та конкурентоспроможності підприємства за рахунок поліпшення використання ресурсів унаслідок впровадження певних заходів.

Резерви класифікуються - за місцем виникнення, за способом виявлення, за часом мобілізації, по стадіях створення і експлуатації виробів, по стадіях процесу відтворення, по трьох моментах процесу виробництва та за характером впливу на результати виробництва.

Регресійний аналіз – це метод установлення аналітичного відображення стохастичної залежності між досліджуваними ознаками. Рівняння регресії показує, як змінюється результативний (залежний) показник при зміні будь-якого з незалежних показників (факторів).

Ринок розуміють як взаємодію попиту, пропозиції і сукупності домовленостей, які здійснюються в результаті такої взаємодії.

Рівні якості: абсолютний, відносний, оптимальний.

Рівень продуктивності праці – характеризується кількістю продукції (обсягом робіт, послуг) у грошовому або натуральному виразі, котра виробляється одним працівником (робітником) за одиницю робочого часу

(годину, зміну, добу, місяць, квартал, рік), або кількістю робочого часу, що витрачається на виробництво одиниці продукції (виконаної роботи, наданої послуги).

Реалізована продукція – це продукція, за яку надійшли кошти від покупця на рахунок підприємства-виробника.

Рентабельність – це відносний показник ефективності діяльності підприємства, який показує співвідношення ефекту із наявними (використаними) ресурсами, сукупність дохідності, вигідності, прибутковості бізнесу.

Рентабельність основних виробничих засобів – це відношення чистого прибутку до середньорічної вартості основних фондів.

Рентабельність продукції характеризує ефективність витрат на її виробництво.

Рентабельність реалізації продукції (послуг) – відображає ефективність використання поточних витрат і розраховується як відношення валового прибутку від реалізації до собівартості реалізованої продукції або як відношення валового прибутку від реалізації до обсягу реалізованої продукції (саме в такому вигляді цей показник більше застосовується в зарубіжній практиці).

Рентабельність окремих видів продукції розраховується як відношення прибутку від реалізації окремого виду продукції до його собівартості.

Рентабельність виробництва (підприємства) – найбільш узагальнювальний показник його діяльності, який відображає використання усіх факторів виробництва і реалізації продукції, оборотність господарських коштів та розраховується як відношення прибутку від звичайної діяльності до оподаткування, до середньорічної вартості основних засобів та матеріальних оборотних коштів.

Синтез – це метод дослідження будь-якого явища в його єдності і взаємозв'язку частин, узагальнення, зведення в єдине ціле даних, одержаних у процесі аналізу.

Система показників – це впорядкована їх множина, у якій кожен показник дає кількісну або якісну характеристику певної сторони господарської діяльності, що має властивості звітності і подільності, пов'язаний з іншими показниками, але не дублюючи їх.

Системний підхід до аналізу – виражається в комплексному, взаємопов'язаному вивченні багатосторонніх зв'язків і взаємної зумовленості дії факторів організації, техніки і технології виробництва.

Собівартість – це оцінка продукції на базі вартості сировини, матеріалів, палива, енергії, праці та інших ресурсів, що споживаються в процесі її виробництва.

Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) – це виражені в грошовій формі поточні витрати підприємства, безпосередньо пов'язані з виробництвом і реалізацією товарів, робіт і послуг.

Соціально-економічний аналіз – проводять економічні служби, соціологічні лабораторії, статистичні органи для дослідження взаємозв'язку соціальних та економічних процесів, їх взаємозалежності та впливу на результати господарської діяльності.

Статистико-економічний аналіз – вивчає загальні закономірності і тенденції розвитку, масові явища і процеси для загальної оцінки діяльності, контролю за цією діяльністю і визначення основних напрямів розвитку. Цей вид аналізу здійснюють статистичні органи.

Стохастичний (дисперсійний, кореляційний, компонентний) аналіз – використовується для вивчення залежностей між досліджуваними явищами і процесами господарської діяльності підприємств.

Структура – це співвідношення окремих виробів у загальному їх випуску.

Структура основних засобів – співвідношення окремих груп основних фондів.

Структурні групування – використовують для подальшого вивчення внутрішньої будови досліджуваної сукупності, її складу та структури.

Суб'єкти економічного аналізу – власники, податкові органи, банки, акціонери, партнери, кредитори, фондові біржі, страхові компанії, аудиторські фірми.

Суть прийому найменшого відсотка полягає в тому, що в рахунок виконання завдання з випуску продукції за асортиментом приймається найнижчий відсоток серед визначених, але не вище ніж 100.

Суть способу оцінки позицій асортименту – у виявленні питомої ваги в усій обов'язковій номенклатурі тих позицій, із яких завдання виконано.

Суть способу середнього відсотка в тому, що з кожної позиції на виконання завдання за асортиментом зараховується фактично випущена продукція, але не більше за передбачену завданням. Обсяг продукції, зарахований у виконання завдання з асортименту, відносять до обсягу продукції згідно завдання й обчислюють відсоток.

Суть методу прямого рахунку полягає в тому, що в рахунок виконання завдання з випуску продукції за структурою зараховується фактичний обсяг випуску, не вищий за його рівень при структурі завдання.

Суть управління запасами полягає в здійсненні контролю за станом запасів і прийнятті заходів, спрямованих на економію часу і коштів шляхом мінімізації затрат на утримання запасів, необхідних для своєчасного та якісного виконання виробничої програми.

Тематичний (цільовий) аналіз – передбачає вивчення окремих найбільш актуальних на даний час сторін діяльності.

Техніко-економічний аналіз – проводять технічні служби підприємства (відділи головного інженера, головного технолога, головного енергетика та інші). Він вивчає взаємодію технічних та економічних процесів, їх вплив на кінцевий результат діяльності.

Технічна озброєність праці – визначається відношенням вартості активної частини виробничого устаткування до середньоспискової чисельності робітників.

Трендовий аналіз – застосовується при дослідженні рядів динаміки, тобто при вивченні відносних темпів зростання і приросту показників за ряд років до рівня базисного року.

Типологічні групування – призначені для розподілу всієї сукупності первинних даних соціального або вибіркового спостереження на однорідні групи або класи.

Трудові ресурси – це частина працездатного населення, що за своїми віковими, фізичними, освітніми даними відповідає певній сфері діяльності.

Управлінський аналіз – є складовою частиною управлінського обліку і забезпечує керівництво підприємства аналітичною інформацією, яка використовується для розроблення та прийняття оптимальних управлінських рішень.

Факторний аналіз – спрямований на виявлення розміру впливу чинників на результати діяльності підприємства.

Факторні групування – допомагають установити причинно-наслідкові зв'язки між досліджуваними ознаками явищ та фактори, які впливають на їх зміну.

Фінансово-економічний аналіз – проводять фінансові служби підприємства, фінансові органи, банки. Основна увага приділяється дослідженню фінансових результатів діяльності підприємства, а саме: прибутковості, рентабельності, виконання фінансового плану, ефективності використання власного та позикового капіталу, зміцнення фінансової стійкості та платоспроможності.

Фінансовий аналіз – виступає як складова фінансового обліку і забезпечує зовнішніх користувачів інформацією про підприємство.

Фінансовий результат діяльності підприємства – це прибуток або збиток, який отримано в результаті співвідношення доходів та витрат від відповідного виду діяльності підприємства.

Фінансовий результат від основної операційної діяльності – визначається як різниця між валовим прибутком (збитком) і адміністративними витратами та витратами на збут.

Фінансовий результат від операційної діяльності – це сума фінансового результату від основної операційної діяльності та результату від іншої операційної діяльності.

Фінансовий результат від діяльності до оподаткування – це сума фінансового результату від операційної діяльності та результату від фінансової та інвестиційної діяльності.

Фонд оплати праці штатних працівників підприємства складається з фонду:

- **основної заробітної плати** – це винагорода за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (посадових обов'язків, виробітку, нормо-годин);

- **додаткової заробітної плати** – це винагорода за працю понад установленої норми, за трудові успіхи та винахідливість, а також за особливі умови праці;

- **інших заохочувальних та компенсаційних витрат** – це виплати, які включають винагороди за підсумком роботи, премії, компенсаційні та інші грошові і матеріальні виплати, що не передбачені актами чинного законодавства.

Фондоозброєність – це відношення середньорічної вартості промислово-виробничих фондів до середньоспискової чисельності робітників.

Фондовіддача – це відношення обсягу продукції (робіт, послуг) до середньорічної вартості основних виробничих фондів підприємства.

Фондомісткість – це показник, обернений до фондовіддачі. Він характеризує вартість основних виробничих фондів, яка припадає на одиницю вартості продукції (робіт, послуг).

Функціонально-вартісний аналіз – досліджує функції виробів або процесів, які виконує об'єкт, і зорієнтований на оптимальні методи їх реалізації

на кожній стадії життєвого циклу виробу. Призначення цього методу – виявити зайві витрати і запобігти їм, шляхом ліквідації непотрібних вузлів, деталей, заміни матеріалів.

Чинники (фактори) – це активно діючі сили, що викликають позитивні або негативні зміни аналізованого об'єкта.

Чинники (фактори) класифікуються за умовами виробництва, з позиції обґрунтування рішення, за характером впливу на виробництво.

Чистий дохід (виручка) від реалізації товарів (послуг) – дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, послуг за відрахуванням податків, зборів, знижок тощо.

Чистий прибуток – це прибуток, який залишається у підприємства після уплати всіх податків з прибутку від оподаткування.

Шляхи поліпшення якості: технічні, організаційні, соціально-економічні.

Якість – визначається міжнародною організацією з питань стандартизації, як сукупність властивостей і характеристик продукції (або послуг), яка забезпечує задоволення встановлених або передбачуваних потреб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ І РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адлер О. О., Лесько О. Й. Аналіз господарської діяльності : навчальний посібник. Вінниця : ВНТУ, 2019. 115 с.
2. Воронко О. С., Штепа Н. П. Економічний аналіз : навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Львів : Новий Світ-2000, 2020. 278 с.
3. Гайбура Ю. А. Теорія економічного аналізу : навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський : ЗВО «ПДУ», 2024. 212 с.
4. Головка В. І. Економічний аналіз : підручник. К. : ТзОВ “Курс”, 2019. 280 с.
5. Грицаєнко Г. І., Грицаєнко М. І. Аналіз господарської діяльності : навчальний посібник. Мелітополь : Люкс, 2021. 260 с.
6. Гурова К. Д., Ганін К. Д. Економічний аналіз: методологія, організація, методика, практикум : навчальний посібник для здобувачів вищої освіти. Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2019. 328 с.
7. Економічний аналіз : навчальний посібник для здобувачів вищої освіти / Н. Ю. Рекова та ін. Краматорськ : ДДМА, 2021. 200 с.
8. Економічний аналіз: Навч. посібник. За ред. Волкової Н.А./ Н. А. Волкова та ін. Одеса : ОНЕУ, ротапринт, 2015. 310с.
9. Єршова Н. Ю., Портна О. В. Аналіз господарської діяльності: теорія та практикум. Навчальний посібник / Н. Ю. Єршова, О. В. Портна. – Львів, «Магнолія 2006», 2024. 309 с.
10. Іваненко В. О., Новіченко Л. С. Аналіз господарської діяльності (практикум): Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів екон.спец. К. : ТОВ “Август Трейд”, 2016. 164 с.
11. Кіндрацька Г. І., Загородній А. Г., Кулиняк Ю.І. Аналіз господарської діяльності: практикум. Львів : ЗУКЦ, 2017. 148 с.
12. Кіндрацька Г. І., Загородній А. Г., Кулиняк Ю.І. Аналіз господарської діяльності: підручник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. 320 с.

13. Мних Є. В., Барабаш Н. С. Фінансовий аналіз : підручник К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. 536 с.
14. Мулик Т., Материнська О., Пльонсак О. Аналіз господарської діяльності. Навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури, 2023. 384 с.
15. Панасюк О. В., Савченко А. М. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. Ірпінь : ДПУ, 2023. 142 с.
16. Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз господарської діяльності: підручник. К. : КНЕУ, 2016. 629 с.
17. Пльонсак О. Аналіз господарської діяльності. Навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури, 2023. 384 с.
18. Приймак С. В. Аналіз господарської діяльності. Практикум : навчальний посібник. Львів, 2022. 277 с.
19. Рибчук А. В. Економічний аналіз : теорія і практика : навчально-методичний посібник. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 219 с.
20. Синькевич Н. І. Економічний аналіз: Курс лекцій. Тернопіль : ТНТУ імені Івана Пулюя, 2018. 97 с.
21. Тарасенко Н. В. Економічний аналіз : практикум : навчальний посібник. Львів : Новий Світ-2000, 2019. 283 с.
22. Черниш С. С. Економічний аналіз : навчальний посібник. Київ : ЦНЛ, 2019. 312 с.
23. Ярова В. В., Велієва В. О. Теорія економічного аналізу: навч. посібник для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальностей: 051 «Економіка», 073 «Менеджмент», 281 «Публічне управління та адміністрування». Харків : ХНАУ ім. В.В. Докучаєва, 2021. 115 с.

Навчальне видання

ГАЙБУРА Юлія Анатоліївна

Економічний аналіз

Навчально-методичний посібник

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освіти
економічних спеціальностей

Підписано до друку __.__.2026 р.
Формат.... Папір офсетний. Друк цифровий.
Авт. арк. 10.3. Ум. друк. арк. 9.0.
Наклад ... прим. Зам. №.....

Видруковано.....
(свід. серія)
(адреса видавництва)

